RESPONSIO

MATTHAEI TORTI PRESBYTERI, ET THEOLOGI PAPIENSIS, AD LIBRVM INSCRIPTVM,

TRIPLICI NODO TRIPLEX CVNEVS.

PERMISSV SVPERIORVM.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Bernardi Gualtheri.
ANNO M. DC. VIII.

Digitized by Google

ILLVSTRISS.^MO
ET REVERENDISS.^MO
DOMINO, D. SCIPIONI
S.R.E. TIT.^LO CHRYSOGONI
Cardinali Burgheſio.

O

Digitized by Google

ILLVSTRISS.MO ET REVERENDISS.MO DOMINO, D. SCIPIONI S.R.E.TIT: S. CHRYSOGONI Cardinali Burgesio.

OCTogintа ferè iam annos, Illustriss. & Reuerend. Domine, ab Ecclesia Catholica laboratū est, vt res Christiana, quā in Anglia Henricus VIII. turbauit primū, alij maiorē deinde in modū afflixerūt, aut cōsilio sustineretur, aut ratione aliqua erigeretur. Quamuis enim ea esset exorti vis mali, vt non tantum egregios sapientissimorū hominum conatus sæpe vinceret; sed nouorum etiam terrorem periculorum frequenter incuteret; non tamen defuerunt tot annorum lapsu insignes viri, qui hydra sua ex sanie semper crescēti remediū adferre conarentur. In eorum ego numero censeam Matthæum Tortum, excellentis ingenij Theologum & Presbyterum Papiensem; qui eius iuramēti, quòd in eo regno Catholicis nuper propositum

est, insidiis insigni libello detexit. Quem libellum cum typis meis describendum suscepissem, faciendum nō putaui, vt eum sine Patrono in Italiam remitterem. Et licet hic apud nos non deessent grauissimi & summae authoritatis viri, causam tamen habui, cur homo Germanus ab extremo vsque Rheni litore ad Romanae vrbis lucem, & orbis Christiani Principes respectarem. Vos enim Ecclesiae Magnates & gentium omnium Proceres instar estis caeli siderum, quae & splendore vniuersorum oculos iucunde afficiunt, & animos mulcent serenitatis influxu. Quoniam verò toto libello Catholicae fidei res agitur, & non tantū de sanctis olim Romanis Praesulibus iustissimum affertur, sed duo etiam Pauli V. optimi & sapientissimi Pontificis, Auunculi Illustriss. Amplit. Vestrae Breuia defenduntur, non erat illi Patronus alius quaerendus, quàm de Romanae Ecclesiae Principibus quispiam, & ex eorum numero is, ad quem, quòd tanti Pontificis suppar Nepos esset, is libellus multis nominibus pertinebat. Incitabat etiam me, vbi à Pontifice Max. discessi, praestantissimi & doctissimi Cardinalis

natis Bellarminus non tam defensum, hoc libello, quam illustratum aliqua ex parte nomen; cum quo Illustrissimam A. V. non ignorabam partim amplissimi Collegy consilium & communione, partim intimioris cuiusdam amicitiæ officiorumque consuetudine arctissimè suauissimeque esse vinctam. Accedebat, quod eodē libello pijssimi & constantissimi viri Henrici Chernitii, quem nescio qui falsò Angelinæ proditionis rumore aspersērant, virtutis Societatis Iesu Patrum innocentia defenditur: quam Societatē quemadmodum nos omnes vndique hæreticis, hic obsessa Catholici non immeritò amamus; ita non dubito, erga eandem Sacretatem moratissimam multisque signis expressam esse benevolentiam & amorem virtutisque veritatem Coloniæ Agrippinæ ipso illi professo Nat. Asturiæ, &c.

Illustriss. & Reuerendiss. Amplit. V.

Cliens Bernardus Gualtherius ciuis & Bibliopola Colonien.

AD LE-

AD LECTOREM.

PRodijt anno superiore ex vrbe Londino liber Anglicano idiomate scriptus aduersus duo Breuia Summi Pontificis, & epistolam quandam Card. Bellarmini, cuius nimirum quidem auctoris, sed Regia tamen auctoritate impressus, & in ipso frontispicio triumphum canens ante victoriam scripti gerebat. *Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas & præualet.* Hunc liber in latinam linguam conuersus, ante paucos dies, ad nos quoque peruenit. Sed qui cuneos tres ad scindendos nodos tres adhibere curauit, hoc vno maximè peccasse videtur, quòd non rectè cuneos ad nodos applicuit. Itaque magno, sed inani conatu, aerem verberauit, & tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas, & præualet, quæ funiculo triplici colligata dissolui non potuit. Ac, vt sine ambagibus loquamur, qui Apologiam scripsit pro iuramento fidelitatis, aduersus duo Breuia Pauli V. Summi Pontificis, & Epistolam Cardinalis Bellarmini, neque iuramentum, neque Breuia, neque Epistolam intellexisse videtur. Affirmat enim iuramento fidelitatis, quod Rex Anglorum subditis suis Catholicis præstandum proposuit, solam ciuilem

Digitized by Google

lem obedientiam contrariam docuit, Breuibus Pontificijs, & Cardinalis Epistola ciuilem obedientiam prohiberi. Neutrum est verum, vt paulò post apertissimè demonstrabitur. Formabimus deinde varia argumenta ex scripturis, Conciliis, & Patribus, quibus probemus, debitam Regibus obedientiam ciuilem à subditis, quod quia in Breuibus, & Epistola non negatur, argumenta non magis concludunt, quam ea, quæ in dialectica ducuntur à disparatis. Quamuis autem hæc generatim admonuisse sufficeret, tamen, vt etiam tardioribus fiat satis, primum ostendemus, iuramentum Catholicis propositum non solum ciuilem obedientiam, sed etiam Catholicæ fidei abnegationem requirere. Hæc enim est principalis quæstio, quæ inter nos hoc tempore disputatur. Deinde singulas postulationes discutiemus. Quod vt cómodius fiat, bonum erit, ipsum primum Breue Pontificium, in quo iuramenti, de quo agitur, formula continetur, hic proponere.

Est autem hoc

PRIMVM BREVE PAVLI V.

DIlecti filij, salutem, & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. Sed cum intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accepimus namque compelli vos, grauissimis pœnis propositis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse. Profectò credimus, proculdubio eos, qui tanta constantia atq; fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini, nûquam commissuros esse, vt coinquinetur communione desertorum Diuinæ legis. Nihilominus zelo pastoralis officij nostri impulsi, & pro Paterna solicitudine, quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari; vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento Diuini cultus,

Digitized by Google

cultus, ac veſtræ ſalutis. Quemadmodũ etiã non poteſtis, abſque euidentiſſima grauiſſimaque Diuini honoris iniuria, obligare vos Iuramento, quod ſimiliter maximo cum cordis noſtri dolore audiuimus propoſitũ vobis fuiſſe præſtandum, infra ſcripti tenoris, videlicet: *Ego A. B. verè, & ſincerè agnoſco, profiteor, teſtificor, & declaro in cõſcientia mea, coram Deo, & mundo, quòd ſupremus Dominus noſter Rex Iacobus, eſt legitimus, & verus Rex huius regni, & omnium aliorum Maieſtatis ſuæ Dominiorum, & terrarum: Et quod Papa nec per ſeipſum, nec per vllam aliã authoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ, vel per vlla media, cum quibuſcunque alijs, aliquam poteſtatem, nec authoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maieſtatis ſuæ dominiorum, vel regnorũ diſponendi, vel alicui Principi extraneo ipſum damnificare, aut terras ſuas inuadere authoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis obedientia, & ſubiectione exonerãdi, aut vllis eorum licentiam dare arma contra ipsũ gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam aut damnũ*

Digitized by Google

Maiestatis suæ personam, Statum vel Regimini vel aliquibus suis subditis infra suæ Dominia offerendi. Item, iuro ex corde, quod nō obstāte aliqua declaratione, vel sententia excōmunicationis, aut depriuationis facta, vel cōcessa, aut facienda, vel cōcedenda per Papā vel successores suos, vel per quācunq; authoritatē deriuatam, vel deriuari pretensam ab illo, seu ab eius sede contra dictū Regē, heredes, aut successores suos, vel quacunq; absolutione dictorū subditorū ab eorū obedientia, fidelitatem tamen, & verā obedientiā suæ Maiestati, heredibus, & successoribus suis præstabo, Ipsumq; & ipsos totis meis viribus cōtra oēs conspirationes, & attentata quæcūq; quæ cōtra personā illius, vel illorū, eorumq; Coronam, & dignitatem, ratione, vel colore alicuius sententiæ vel declarationis, aut aliàs facta fuerint, defendam. Omnēq; operā impendā reuelare, & manifestū facere suæ Maiestati, heredibus, & successoribus suis oēs proditiones & proditorias cōspirationes, quæ cōtra illū, aut aliquos illorū ad notitiā, vel auditū meū peruenerint. Prætereà iuro, quod ex corde abhorreo, detestor, & abiuro tanquam im-

piam

piam, & hæreticā hāc dānabilem doctrinam, & propositionē, quod Principes per Papā excommunicati vel depriuati, possint per suos subditos, vel aliquos alios quoscunq; deponi, aut occidi. Et vlterius credo, & in conscientia mea resoluor, quod nec Papa, nec alius quicunq; potestate habet, me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absoluēdi: quod Iuramentū agnosco rectū, ac plena authoritate esse mihi legitimè ministratū, omnibus q; indulgētys, ac dispēsationibus in contrariū renuncio. Hæc q; omnia planè ac syncerè agnosco, & iuro iuxta expressa verba per me hic prolata, & iuxta planū, ac cōmunem sensum, & intellectū eorundē verborū, absq; vlla equiuocatione, aut mentali euasione, vel secreta reseruatione quacūq;. Hāc q; recognitionem, & agnitionē facio cordialiter, voluntarie, & verè, in vera fide Christiana, vt me Deus adiuuet. Quæ cum ita sint, ex his verbis ipsis perspicuū esse debet, quod huiusmodi Iuramentū salua fide Catholica, & salute animarū vestrarū, præstari nō potest, cū multa cōtineat, quę fidei, ac saluti apertē aduersātur. Propterea admonemus vos, vt abhoc, atq; similibus Iuramētis præstandis omnino caueatis; quod quidem

ēd acrius exigimus à vobis, quia comperimus
strę fidei constantiā, quæ, tanquam aurum in
fornace, perpetuę tribulationis igne proba-
ta est, pro comperto habemus, vos alacri
animo subituros esse quæcūq; atrocissima tor-
menta, ac mortē denīq; ipsā constantissime
petituros potius, quā Dei Maiestatē vlla
re lædatis. Et fiducia nostra confirmatur ex
his, quæ quotidiè nobis afferuntur, de egre-
gia virtute, atq; fortitudine, quā nōsecum,
ac in Ecclesiæ primordijs, resplendere nunc
vltimis hisce temporibus in animis vestris.
State ergo succincti lumbos vestros in
veritate, & induti loricam iustitiæ, sumen-
tes scutum fidei, confortamini in Domino,
& in potentia virtutis eius, nec quemquam vos
detineat. Ipse autem, qui coronaturus vos
certamina vestra in cælo intuetur, bonum
opus, quod in vobis cœpit, perficiet. Diuitis,
quia discipulis suis pollicitus est, se nun-
quam eos relicturum esse orphanos: fidelis
enim est, qui repromisit. Retinete igitur
disciplinam eius, hoc est, radicati, & fun-
dati in charitate, quicquid agitis, quicquid co-
gitatis, in simplicitate cordis, & vinculo
spiritus, sine murmuratione aut haesitatio-
ne vnanimes facite. Siquidem in hoc cogni-
scet omnes, quia discipuli Christi estis, si
dilectionē adinuicē habuerimus. Quæ qui-
dem charitas cùm sit omnibus Christi fide-
libus

libus maximè apprehenda; vobis certè, dilectissimi filij, prorsus necessaria est. Hæc nanque charitate diaboli potentia infringitur, quæ nunc aduersus vos tantoperè insurgit, cùm ipsa cõtentionibus atq; dissidijs nostrorũ filiorũ præcipuè nitatur. Hortamur itaq; vos per viscera Domini Iesu Christi, cuius charitate à faucibus eternæ mortis erepti sumus, vt quemadmodum, mutuã inter vos charitatẽ habere iussit, ipsi sanè vobis præcepta maxime vtilia de fraterna charitate vicissim exercendã, felicis recordationis Clemẽs Papa VIII. his literis in forma Breuis ad dilectũ filiũ Magistrũ Georg. Archipresbyterum Regni Angliæ datis die 5. mensis Octob. anno M. D. C. II. Ea igitur diligẽter exequimini: & ne vlla difficultate aut ambiguitate remoderemini, præcipimus vobis, vt illarũ literarũ verba ad amussim seruetis, & simpliciter prout sonãt, & iacent, accipiatis & intelligatis, sublata omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos nunq; cessabimus Deum patrem misericordiarum precari, vt afflictiones, & labores vestros clementer respiciat, ac vos continua protectione cultores, atq; defensatores quos Apostolica benedictione nostra clementer impertimur. Datũ Romæ apud S. Marcum, sub annulo piscatoris Decimo Calẽd. Octob. M. DC. V. Pontificatus nostri anno secundo.

PRIMA PARS RESPONSIONIS, in qua ostenditur, iuramenti formulam fidei Catholicæ abiurationem continere.

1.1 IGitur iuramento fidelitatis, quod habetur in edicto Regio anni 1606. post articulũ decimũ, quodq; & in Breui Apostolico paulò antè est recitatum, & in hac ipsa Apologia ex Breui Apostolico etiã recitatur, auctor Apologiæ contineri affirmat solam ciuilis obedientiæ professionem. hæc autem sunt verba eius pagina quarta. *Rex specimen quoddam atq; exemplar sui præbuit, se nihil in Pontificios moliri, nec meditari conscientiæ causa, nec vltra quid desiderare, quam vt de eorum fide, & constantia securus fieret, quam propter conscientiam suã Maiestati præstare debebant.* hæc sunt eius verba in latina editione; sed in Anglicana, quæ antea prodierat, clarius dicebatur, *Regem nihil desiderasse, nisi, vt securus de ciuili eorum obedientia redderetur.* Item pag. 6. & 7. idem auctor colligitur, *Quare Pontifex se immiscet operationi alienæ falcis, & falcem sic mittit suam in messem alienam, in re præsertim ciuili, & quæ eum nullo modo tenus spectat?* In Anglicana editione legitur apertius; *in rebus merè & solum ad ciuilem obedientiam spectantibus.* Item pagina 16. dicit; *Pontificem prohibuisse per suum Breue rem*

lic.

licitam, mereque ciuilem. Item pagina 29. cum tertium ordinis Patrum, Iurisperitorum & Consiliorum probasset ciuilem obedientiam debere Regibus à subditis, subiungit, *cohortationē Pontificis ad Catholicos Anglos, vt pro iuramenti recusatione Martyrium constanter subeant, adrem non facere, cum in hoc iuramento non agatur nisi de ciuili obedientia, quæ cum fide Catholica non pugnat. Quasi,* inquit, *Romanum religionem profiteri, & ciuilem obedientiā Principi præstare, duæ quædam res essent nullo pacto conciliabiles, sed inuicem compugnantes, atque contrariæ.* hæc ille. Et pagina 49. *Hoc,* inquit, *iuramentum tantummodo ciuilem obedientiam attingit subditorum erga Principem, in causis mere temporalibus.*

§ II. *Iuramentum Anglicum fidei Catholicæ obligatorium esse negant. Probatur.*

At nos contra facile probabimus, in hoc eodem iuramento non agi de sola ciuili obedientia, sed agi de fide Catholica, id est, cum fide de Primatu sedis Apostolicæ, quem in scripturis sanctis apertissimè fundatum Catholici omnes, vt fidei orthodoxæ dogma certissimum habent. Id probamus primùm ex edicto Regio, in quo huius iuramenti formulam conspicuit, atque præscribitur. nam titulus edicti hic est. *ad detegendos, & reprimendos Papistas.* Cur nō dicitur *ad detegendos & reprimendos rebelles?* nisi quia finis, cuius gratia excogitatū est iuramētum, nō est detectio negantiū ciuilē obedientiā, & rebel-

l. ex tim. edicti Regij.

rebellibus conuenit, sed detectio denegantium primatum spiritualem Regis, & cõfitentium primatum spiritualem summi Põtificis, quod Catholicorum, quos vos Papistas appellatis, proprium esse dignoscitur.

§. III. Secundò probamus ex ipsis iuramẽti verbis, ac primùm ex illis, *quod Papa nec per se ipsum, nec per vllam aliam auctoritatẽ Ecclesiæ, vel sedis Romanæ, vllam potestatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, &c. vel vllos subditorũ suorum ab eorum suæ Maiestatis obedientia, & subiectione exonerandi, &c.* Hic iam manifestè perspicitur, hoc iuramentum non continere solã ciuilem obedientiam in rebus merè temporalibus, vt auctor Apologiæ tam sæpe repetiuit; sed continere etiam abnegationem Pontificiæ potestatis, quę non est res merè temporalis; sed res sacra, & cęlitus data, quam nullus mortalium tollere, vel minuere potest. sed neque hoc loco necessariũ est disputare, quomodo sit accipienda hęc potestas, aut quibus de causis exerceri possit, de qua re Theologi, & Iureconsulti disputant. siquidem inter omnes conuenit, posse Põtificem Maximum hæreticos Principes iure deponere, & subditos eorum ab obedientia liberare. Cum hac enim conditione Reges terrę ad Ecclesiã admittuntur; vt sceptra sua Christo subijciant, & fidẽ, ac Religionem, non euertere, sed protegere, defen-

a. *Ex ipsis iuramenti verbis.*

defendere, non oppugnare debeant. Quod si nolint; ius est illi, qui toti Ecclesiæ vice Christi præest, eos à communione fideliū segregare, subditisque interdicere, ne illis pareant.

Idem probatur ex verbis sequentibus, *Iuro ex corde, quod non obstante aliqua declaratione, vel sententia excommunicationis aut depriuationis facta, vel concessa, aut fienda, vel cōcedenda per Papam, vel successores suos, vel per quamcunque auctoritatem deriuatam, vel deriuari pretensam, ab illo, seu à sua sede contra dictum Regem, hæredes, aut successores suos, vel quacūq; absolutione dictorum subditorum ab obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiā sua Maiestati, hæredibus & successoribus suis præstabo &c.* Hic apertè negatur summo Pōtifici potestas excommunicandi Reges etiā hæreticos. quomodo enim licitè & iustè Catholicus iurabit, se non pariturum summo Pontifici Regem hæreticum excōmunicanti; nisi credat nō posse à Pōtifice Regē hereticum excommunicari? Atqui potestas excōmunicandi intrinseca est primatui Apostolico atque ab eo inseparabilis, cum D. Petro, vt primo spirituali Primati dictū sit à Domino: *Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis.* Matth. 16. & cū eidem Petro, atque in eo successoribus omnibus auctoritas data sit, totum gregem

§ IV. Ex aliis item formulæ verbis.

Digitized by Google

Omnes Christianos, & in ijs etiam Reges D. Petri successoribus subditos esse.

Dominicũ pascẽdi, & regendi, Ioannis vltimo; certè vel Rex Anglorũ ad gregẽ dominicum nullo modo pertinet, vel S. Petro eiusq; successoribus subditus est, atq; ab eo ligari & solui potest. Neq; vlla iustior causa excõmunicandi fingi potest, quàm hæresis, quæ fidei Catholicæ & omnis iustitiæ fundamentum tollit. Quare is, qui affirmat, nõ esse in summo Pontifice potestatem excõmunicandi Reges hæreticos, neque illi esse parendũ, si id faciat, is omnino affirmat, nõ esse summum Pontificẽ caput Ecclesiæ vniuersæ, ac per hoc primatum Apostolicum negare conuincitur. Nõ igitur hoc iuramẽto sola ciuilis obedientia quæritur; sed quæritur abnegatio fidei Catholicæ, & vt obediatur homini contra obedientiam Dei.

§. V. Iterũ ex alijs.

Sed alia verba eiusdem iuramenti consideremus. *Et vlterius*, inquit, *credo, & in conscientia mea resoluor, quod nec Papa, nec alius quicunq; potestatem habet, me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absoluendi: quod iuramentum agnosco, recta, ac plena auctoritate esse mihi legitimè ministratum.* Hoc autem loco, qui paulo ante iurando negauerat potestatem ligandi in summo Pontifice, idem nunc potestatem soluendi negat. Nam ex verbis illis dominicis: *Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis*, Catholici omnes colligunt, ad Pontificis maxi-

mi

mi auctoritatem pertinere, non solùm potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis atque iuramentis, quando id expediat ad g'oriam Dei, & animarum salutem. sed præterea, dũ affirmat hoc iuramentem sibi recta, ac plena auctoritate legitime ministratum: simul affirmat Regem suum, à quo iuramentum propositũ est, potestatem supremã habere in spiritualib⁹, cũ agnoscat in illo plenam auctoritatẽ iubendi, vt pontificia excõmunicatio siue declaratio cõtemnatur.

§. VI. 3. *Probatur ex alio simili iuramẽto, quo apertè Põtificia potestas negatur.*

Tertiò probamus hoc idem ex alio simili iuramento apertiore, quod hic idem auctor Apologiæ, ad verbum recitat pag. 49. Huius iuramenti hæc sunt verba: *Ego A.B palam testor, & ex conscientia mea declaro, quod Maiestas Regia vnicus est supremus gubernator huius Regni, omniumq; aliorum sua Maiestatis dominiorũ, ac territoriorũ, tã in omnib⁹ spiritualibus, siue Ecclesiasticis reb⁹ aut causis, quã in tẽporalibus: & quod nullus extraneus Princeps, persona, Prælatus, Status, aut Potẽtatus habet, aut habere debet vllã iurisdictionem, potestatẽ, superioritatẽ, præeminẽtiã, vel auctoritatẽ Ecclesiasticã, siue spirituale intra hoc Regnũ &c.* Hæc iuramenti formula, hoc solũ distat ab illa, quæ inclusa est in Breui Pontificio, quod ista verbis expressis, & proprijs continet abnegationem Primatus Apostolici,

Digitized by Google

& ideò nō facilè proponitur ijs, qui apertè se profitentur Catholicos: illa verò formata est verbis obscurioribus, & per ambages circumlocutionum, ad decipiendos incautos: vt verè multos, atq; adeo Archipresbyterum ipsum decepit, sed ex hac formula clariore, facile possunt viri prudentes intelligere, quò tēdat illa altera formula, quę dum iubet abnegari potestatem excommunicandi Regem, simul iubet abnegari primatum Apostolicum in Ecclesiam vniuersam, & aperit aditum ad constituendū primatum Regis in spiritualibus.

§. VII. 4. *Probatur verbis ipsius autoris.*

Addo postremò confirmationē ex verbis huius autoris. quāuis enim millies repetierit in hoc iuramento non contineri, nisi ciuilem obedientiam: tamē pag. 88. excidit illi, *hoc iuramentum institutum esse, quo populus arceretur, ne ita altè amarum illud poculum ebiberet Antichristianarum scortationū.* Quid enim vocare solent Aduersarij nostri antichristianas fornicationes, nisi veneratione Pontificiæ potestatis? non ergo sola ciuilis obedientia, sed etiam detestatio spiritualis obedientiæ hoc iuramento continetur. Venio nunc ad singulas Apologiæ partes summa breuitate discutiendas.

SECVN-

Digitized by Google

SECVNDA PARS RESPONSIonis, in qua particulatim respondetur ad ea, quæ contra primum Breue obijciuntur.

ORditur Auctor à deploratione horrendæ conspirationis in Regem, ad quales conspirationes deinceps auertendas iuramentũ propositum esse dicit. Hoc loco monendus est auctor, vel potius ipse Rex sereniſſimus, ad conspirationes eiusmodi præcauendas, parum præsidij in iuramentis, multum autem in beneuolẽtia populorum positum esse. Qui enim non timent tàm atrox parricidium perpetrare, neque timebunt iurisiurandi religionem contemnere. Exemplo nobis sunt plurimi Reges, nec pauciores Cæsares ab ijs militibus cæsi, qui eis fidelitatem sanctissimè iurauerãt. Contrà autem scimus, Augustum, Vespasianum, Traianum, Antoninum, Constantium, & filium Constantinum, alioſque permultos, beneuolentia subditorum tutissimos semper fuisse. Refert Tacitus lib. 15. Annalium, cùm Subrius Flauius, vnus ex coniuratis, à Nerone interrogaretur, quibus ex causis ad obliuionem iuramenti processisset, respondisse eum *Oderam te*: nec quisquam tibi fidelior fuit,

§. I. *Securitati Regũ præsidia vnde petenda sint cõtra proditorũ insidias. à beneuolentia stilicet non à iuramentis subditorũ. Id ostenditur exemplis.*

Digitized by Google

dum amari meruisti. Vbi satis declarauit, eum qui amari dignus est, etiam sine iuramento securum esse de fide subditorum: qui verò odio habetur, nullo iuramento satis tegi posse. Quare si Rex securè regnare, & vitæ suæ, ac suorum consulere cupit, sinat Catholicos frui antiqua possessione religionis suæ, quam religione à parentibus, auis, & proauis per multa secula in Anglia cultam negare nō potest. non cogat professores veteris fidei, quam à magno Gregorio se accepisse merito gloriantur, ad nouas suscipiendas Sectariorum opiniones, & cōtinuò pericula omnia, timoresq; cessabunt.

Occasio coniurationis in Anglia quibusdā quomodo data.

Non excuso factum, odi parricidia, execror conspirationes; sed occasionem desperationis datā nemo inficiari potest. Sperauerāt enim Catholici, vt hic ipse auctor Apologia fatetur, sub nouo Principe, qui clemētiæ laude semper floruerat, & quem ipsi quoq; Catholici magna alacritate suscepe-rāt, se aliquantulū à persecutione tàm diuturna respiraturos, & eam fidem, ac religionem liberè retenturos, quā Mater ipsa Regis, & omnes eius maiores piè coluerant. Sed vbi viderant confirmari crudelia edicta Elisabethę Reginæ, & recusantibus adire templa hæreticorum grauissimas pecuniarias mulctas imponi, secq; paulatim recusationis prætextu opibus omnibus spoliari, nonnul-

Digitized by Google

nonnulli eorum minus patientes iniuriarum, in desperationem acti moliti sunt, quod nos vobiscum pariter deploramus. §. II.

Deinde pag. 3. 4. & 5. iterum atque iterum repetit, atque inculcat, iuramentum propositum à Rege fuisse, vt internoscerent inter fideles subditos, & perfidos proditores. & ideo iuramentum fidelitatis merito appellandum esse, quo nihil aliud quæratur, nisi, vt debita obedientia Regi præstetur. Sed per sinistram interpretationem summi Pontificis, qua per Breue suum prohibuit iuramentum suscipi, quasi fidei Catholicæ contrarium, factum esse, vt miseri Catholici, aut cum discrimine vitæ, & iactura fortunarũ fidelitati erga Principẽ renũtiẽt, aut cũ Catholicæ fidei detrimẽto animarũ suarũ salutẽ in periculum adducãt. At nos paulò ante docuim⁹, iuramẽtũ propositũ sub colore fidelitatis ad Regẽ, abnegationẽ primatus Apostolici cõtinere: neq; ad hoc demõstrãdũ multis argumẽtis egem⁹, cũ ipsũ Regis edictum, in quo iuraméti hui⁹ forma prescribitur, fraudes oẽs apertissimè detegat. Nã, vt supra notauim⁹, titul⁹ edicti est, Ad detegendos, & reprimendos Papistas. Et in eodẽ edicto prope finẽ, nisi forte nos trãslatio fallat, duorũ iuramẽtorũ fit mẽtio, quorũ alterũ est, de primatu Regis in spiritualib. alterũ cõtra potestatẽ Põ-

Anglicano iuramẽto non ciuilem obediẽtiã, sed hæresis professionẽ peti.

Quod probatur ex ipso iuramento: vt supra est dictũ.

Digitized by Google

ficis in Principes Christianos. Iuramentum solius fidelitatis ne nominatur quidem. parùm autem interest, vtrum Auctor apologiæ velit, iuramentum, de quo nunc agimus, esse iuramentum de primatu Regis in spiritualibus, an iuramentum contra potestatem Pontificis in Principes Christianos: vtrumque enim apud veros Catholicos fidei Christianæ repugnat. prius enim iuramentum tribuit spiritualem primatum ei, cui secundum scripturas sanctas minimè debetur, posterius verò detrahit eundem primatum ab eo, cui secundum easdem scripturas omni iure debetur. Christus enim, vt supra diximus, Pastorem vniuersi gregis sui non Regē aliquem, sed Apostolum Petrū esse iussit: proinde qui D. Petro succedunt, nō qui Regibus succedūt, primatum super christianos obtinent, & si Reges Christiani sunt, dubium esse nō potest, quin Apost. Petri successores super illos etiam pastoralem habeant potestatem. Non ergo Breue Apostolicum siniſtrè interpretando iuramentum, causa est mortis temporalis fidelibus Anglis, sed iuramentum aptè ad de cipiendum compositū, causa est ijsdem Anglis mortis sempiternæ.

§. III. Pag. 6. pergit auctor Apologiæ ac dicit, summum Pontificem contra bonos mores, & consuetudinem Principū christianorum veho-

Digitized by Google

vehementer peccasse, quod Regem indicta causa cõdemnauerit, partim annumerando eã persecutoribus, partim seuerè imperãdo, vt Catholici ab hoc sacramento abstĩneant, quod dũ detrectant, fidelitatem suã profiteri recusant. Quod autem Pontifex in his duabus rebus peccauerit, probare se existimauit auctor insolubili argumento, cũ ait, *Si Pontifex existimauit, se Regis esse Iudicem cõpetentem, cur nõ auditũ damnauit? sin autẽ Pontifici nihil cũ Rege negotij est, cur falcẽ suam immisit in messem alienam?* sed quamquã Christi Vicarius, si Pater & Rector est, vt verissimè est, Ecclesię vniuersę Iudex etiã competens est omnium Christianorum, ac per hoc etiam Regum, vt Christiani sunt, tamen si propriè loqui velimus, summus Pontifex Paulus V. non de persona Regis, sed de iuramento iudicauit. quando autem quæstio est, vtrùm aliquod iuramentum licitum sit, an illicitum, nemo iudex magis competens fingi potest, ipso summo Põtifice: quoniam agitur de re sacra, de re spirituali, de re quæ ad salutem, vel perniciem animæ pertinet. Itaque summus Pontifex cùm à iuramento, quod noxium animis fidelium iudicauit, subditos suos absterruit, id fecit, quod Pastor facit, cùm ouiculas suas arcet à pabulo venenato, & quemadmodum Pastor nõ iudicat, neq; punit terram, quæ pabulum

Paulus V. propriè nõ de persona Regis Angliæ iudicauit, sed de iuramento.

Quod licitumne sit, an illicitũ iudicare præcipuè ad Põtificem maximè pertinet.

Ab illicito fideles absterruit.

Digitized by Google

mortiferum protulit, sed quibus suis consulit, dū eas ab eiusmodi pabulo remouet: sic summus Pontifex, non Regem propriè iudicauit, vel dānauit, sed Catholicos suos admonuit, iuramentum propositum non posse tuta conscientia suscipi. Frustra igitur auctor Apologiæ clamat, *Regem in dicta causa condemnatum.* Ineptum quoque dilemma sibi fingit, cùm non de damnatione Regis, sed de iuramenti reprehensione agatur.

§. IIII. Opus reprehendere non est hominem propter opus in iudicium vocare.

At, inquiet, si iuramentum reprehenditur, consequenter reprehenditur is, qui iuramentum suscipi iussit. Respondeo: negari non potest, quin reprehensio iuramenti aliquo modo ad eum pertineat, qui iuramentum præscripsit, sed aliud est reprehēdere opus alicuius hominis, aliud hominē ipsum in iudicium propter opus illud vocare. nam fieri potest, vt opus non placeat, & tamen ab auctore iuridicè discutiendo, & damnādo abstineatur. sic igitur summus Pontifex iuramentum reprehēdit, sed Regis personam non attigit neque opus fuit, vt causā diceret, qui in ius vocatus non fuerat.

At inquit, in eo peccauit Pontifex, quod Regem persecutoribus annumerauit, dum ad Martyrium pro iuramenti recusatione suscipiendum Catholicos suos hortatus est. Respondeo, non annumerauit Pontifex Regem inter persecutores absolutè, sed in

eius

Digitized by Google

eius arbitrio reliquit, velletne acquiescere veritati, & à iuramẽto illicito obtrudendo cessare, & Rex pacificus haberi: an potius vellet contra innocentes sæuire, & persecutor sanctorum Martyrum nominari. At saltem in eo Pontifex peccauit, quod iuramẽtum fidelitatis prohibendo, effecit, vt subditi debitam obedientiam Regi suo nõ exhiberent. Respondeo, si iuramentum solius fidelitatis esset, neque aliud requireret, nisi vt subditi omnes etiã Catholici Regi subiecti essent, in ijs rebus omnibus, quæ cõtra fidem Catholicam, & obedientiam Deo & summo Pontifici debitam non essent; nemo iuramentum reprehenderet, neq; opus fuisset Breuibus Apostolicis populum Catholicũ admoneri. Nam & Clemens VIII. sanctæ memoriæ Pontifex, & hic ipse Paulus V. eius in Apostolica sede successor non semel per litteras Catholicos Anglos admonuerunt, vt Regi obediẽtiam, quæ Regibus secundum scripturas sanctas debetur, diligentissimè exhiberent, & à tumultibus, & seditionibus omnino cauerent. sed vbi vidit iuramentum à Catholicis peti, in quo per speciem ciuilis obedientiæ, fidei Catholicæ abnegatio petebatur, admonuit suos, vt cauerẽt insidias, & memores essent Apostolici dicti: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus.* Act. 5.

In arbitrio regis est, velitne, omisso iuramento, veritati acquiescere, an verò, illud vrgendo, sanctorum martyrũ persecutor nominari.

Digitized by Google

§. V. Pag. 7. confert auctor apologiæ Bullá Pij V. aduersus Elizabetham cũ Breui Pauli. V. ac dicit, nihil ferè interesse inter Bullam Pij V. qui Elizabethã nominatim excõmunicauit, & Breue Pauli V. qui iuramentum fidelitatis à Catholicis susceipi prohibuit. Ille enim populos ab obedientia Reginæ absoluit, iste obedientiam Regi præstari vetuit. omitto cõuitia, vel blasphemias potiùs in Pium. V. Pontificem sanctum, ac de Ecclesia Dei optimè meritum, neque enim ad conuitia, quæ solis conuitiatoribus nocent, sed ad rationes, & argumenta, quę minùs peritis aut parùm attentis nocere possunt, respondendum esse putauimus. Hoc igitur interest inter seueritatem, qua vtendum esse Pius non sine iusta causa censuit, & lenitatem, quam iusta etiam de causa adhibere placuit Paulo, quod ille Reginam iamdudum propter hæresin excommunicatam à iure, & generatim iterum nominatim excommunicauit, & excommunicatam declarauit. & quoniam cum excommunicatis nominatim, & publicè declaratis, non licet conuersari, ac secundum Ecclesiæ Catholicæ leges eiusmodi vitandi sunt, ideò Pius. V. populum Catholicum ab obedientia Reginæ, ad eum modũ excommunicatę, & declaratæ iustissimè absoluit, & liberauit. tali enim seueritate vtendum esse, tempora

Discrimẽ inter Bullam Pij V. contra Elizabetham, & Breue Pauli V. de iuramento Anglicano.

Digitized by Google

pora illa suaserunt. Paulus verò V. experiri volens, an medicamenta mitiora fortasse magis prodessent, præsertim cùm agendum esset cum Rege maioris prudentiæ, atq; doctrinæ, & cuius parentes Catholici semper fuerunt, non iudicauit hoc tempore expedire, vt Rex nominatim excommunicaretur, vel excommunicatus publicè declararetur, ac per hoc non solùm non absoluit populos ab obedientia, quod fecerat Pius, sed neq; vetuit, vt Regi obedientia in rebus temporalibus præstaretur, vt falsò Apologiæ auctor affirmat.

§. VI. *Paulus V. non prohibuit suscipi iuramentū fidelitatis, nisi quatenus impium.*

At prohibuit suscipi iuramentum fidelitatis. Nego prohibuisse suscipi iuramentum cuiuscunque fidelitatis, sed eius solius, quę cum infidelitate cõiuncta esset. Cùm enim Christiani fidelitatem debeant, non solùm Regi terreno, sed etiam Principi spirituali, qualis est Christi in terris Vicarius, nullo modo licet Christiano viro ita iurare Principi terreno fidelitatem, vt simul iuret se Principi spirituali minimè pariturum, etiã in ijs rebus, quę propriè ad ipsius pertinent potestatem. Quoniam igitur iuramentum Catholicis propositum suscipi non poterat sine abiuratione pontificiæ potestatis, idcircò rectè summus Pontifex, iuramentum illud suscipiendũm nõ esse censuit. tantumque interest inter Bullam Pij. V. & Breue

Pauli

Pauli V. quantum inter cauterium ignis, aut venæ incisionem, & vnctionem olei, aut dulcis pharmaci potionem.

§. VII. Pag. 8. Rursum auctor Apologiæ summum Pontificem carpit, quod, si Regē respicias, imprudēter; si Catholicos, iniuriosè se gesserit. *Imprudētia*, inquit, *est, respectu Regis, quod partitim, & minutatim iuramentū non refutauerit, vel quod verbulū, quæ sententiola, vel quid quid ideſt criminis, cuius iuramentum insimulat, nullo detexerit indicio.* Nolo in nugis tēpus consumere; ea de causa nō discutio improprietates vocabulorū, & lutulentā orationē huius interpretis. Illud vnū respondeo, Pontificis Maximi, ppositū nō fuisse librū refutationis cōscribere: ideo necesse nō fuisse, vt iuramentū vniuersū, vel partes eius argumētis, varijs ex locis petitis refutaret. Epistolā scripsit, quæ vicem Edicti repræsentaret. tū autem verè imprudens Princeps haberi deberet, si iniquā actionem prohibere se non posse crederet, nisi librū integrum Philosophorū more conscriberet. At, inquit, si Pōtifex notasset, quid in iuramēto displiceret, fortasse Rex partē illā iuramenti, vel deleri passus fuisset, vel eā benigna interpretatione molliuisset. Respondeo, nō particulā aliquā iuramenti summo Pōtifici displicuisse, sed ipsam iuraméti substantiā, vt sic loquar, finē ipsum, & quasi scopū, quò verba omnia diri-

Cur Epistolam contra illud scripserit.

diriguntur. Quando autē ſperandū erat, vt parte aliquā principalē huius iuramenti deleri Rex ille pateretur, qui iuramentū alterū ſub pęna capitis ſuſcipi iuſſit de primatu ſuo in ſpiritualibus? Nā ab eo iuraméto nō ſoli Catholici, ſed etiā Caluiniſtę Puritani abhorrēt, & tamen Rex partē vllā eius iuraméti deleri, vel mitigari nūquā pati voluit.

Rex Angliæ iuramentum de primatu ſuo ſpirituali ſub pena capitis ſuſcipi mandans: à quo etiā Caluiniſtæ Puritani abhorrent.

Quod autem auctor Apologię adiungit de iniuſtitia Pontificis in Catholicos, facilè refutari poteſt. *Iniuſtitia*, inquit, *eſt Catholicorū reſpectu. nā ſi ita visū fuiſſet Maieſtati ſuæ, in iuramento quippiā, vel mutare vel interpretari, eo labore penitus ſubleuati fuiſſent Catholici, & exonerati illico ſi ſecus; omnia Rex, vt erant, tenere velle, & nihil immutare firmiter ſecū ſtatuiſſet, tamē hoc inde lucri percipere potuiſſēt Catholici, vt eorū renitentia, hac vmbra, hoc veluti inuolucro poſſet obtegi; quod non tamquā claudicantes in fide ſua erga Principē à iuramento abſtinerēt, ſed tantū ab anxietate, & à ſcrupulis quibuſdam perplexi, quibus tenera ipſorum conſcientia torqueretur; quā anxietatem & teneritudinē Pontificia dānatio verborū quorundā in forma iuramenti peperiſſet.* hęc ille. ſed iā diximus, nullam omnino ſpem haberi potuiſſe, vt partes illę iuraméti tollerētur, quę cōtinent abnegationē fidei Catholicę de Primatu Eccleſiaſtico Romani Pōtificis; quod ſi anxietas conſcientię iuuare poſſet Catholicos apud Regē, omnis iamdudū perſecutio ceſſaſſet.

§. VIII.

Scis

Catholici Angliæ Regi in coronatione ciuilem obedientiam præstiterunt.

Scit enim Rex, Catholicos Anglos ciuilem obedientiam in ipsa eius coronatione exhibuisse, neque iuramentum fidelitatis abhorrere, nisi vbi fides Catholica periclitatur.

§. IX.

Pag. 16. Posteaquam Breue Pontificium cum iuramenti formula à pag. 9. vsque ad 15. integrè descripserat, aggreditur auctor Apologiæ refutationē Breuis, ac primò adscribit summo Pontifici crimen falsi, quia initio Breuis dicit, magno se mœrore affici ob tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide Catholici in Anglia patiuntur. Vt autem fallitatis Pontificem omnino conuincat, orditur ab ingenti clementia Elizabethæ Reginæ, quam à clementia Regis Iacobi longe superatam affirmat: *Hic*, inquit, *Pontifex dolorem & magnum animi sui mœrorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica iugiter sustinent filij sui: vbi prater crimē falsi, quod in serenissimi Domini nostri Regis contumeliam tantopere redundat, dissimulare non possum, sed vt res postulat, palàm profiteor, & quod certè scio, præ me fero, Reginam Elizabetham neminem ex Pontificijs, religionis causa in iudicium vocasse, neminem ad supplicium cōdemnasse, antequam eorum scelera, & flagitia veluti inuita regina, panas, quas pertulerunt, ei extorquerent. quodcuiuis aquo rerum æstimatori, &*

Incredibilis clementia reginæ Elisabethæ in Catholicos.

Elisa-

Digitized by Google

actiones ipsas cum eorum circumstantijs prudenter pensiculanti manifestum fiat. hæc ille. qui posteaquam eadem felicitate scribēdi multa similia repetens, & inculcans defunctæ Reginę manibus, vt ipse loquitur, parentasset, vel vt Anglicana editio significare videtur, sacrificium obtulisset; trāsit ad Regem, atq; ait, *non possum sanè non confiteri, pro amore, quo in veritatem feror, quòd qualiscunque fuerit Reginæ laus à clementia in Pontificios, quæ fuit amplissima, tamen ea mansuetudinis & pietatis in eosdem exempla, quæ corspeximus in serenissimo Rege, lōgo præteritam Reginæ mansuetudinem superarint interuallo, &c.*

Cui Apologiæ auctor parentauit & sacrificium obtulit.

Quam tamen Rex longè superauit.

Dabit hoc loco nobis veniā auctor Apologiæ, vt sicut ipse sibi licere existimauit, criminis falsi Christum Domini, ideſt, Pōtificem Maximū sine vllo veritatis colore accusare, ita nobis vicissim liceat, mendacia sua in ipsum verè regerere. Principio non scripsit Pontifex, se mœrore affici ob calamitates, quas tēpore Reginę Elizabethę, aut initio regni Iacobi Regis in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebātur; sed ob calamitates, quas hoc tēpore patiuntur. Ergo, vt criminis falsi ne leue quidem vestigiū in ipso Pontificio Breui adhęreat, satis est, si probemus ingētes ærumnas propter Religionem ferre coactos esse Catholicos anno Domini 1606. quo tempore

§. X.

Quanta Catholici in Anglia patiantur ob Religionem ab anno 1606.

Digitized by Google

Patet ex Edictis & eorum partibus singulis.

Breue Apostolicu scribebatur. Hoc autē ipso anno scim⁹ duo edicta in Anglia promulgata eiusmodi, vt vel sola sufficiant, ad omnia huius Apologię coarguēda mendacia, edicti prioris sūma hæc est. titulus, vt supra admonui, est, *Ad detegēdos & reprimendos recusantes Papistas.* In 1. artic. confirmantur leges Elizabethę aduersus Catholicos iā olim

1. stabilitæ. In 2. iubetur, vt prǫfecti locorum

2. inquirant Catholicos omnis ordinis, & ætatis, qui tēpla hæreticorū adire recusant, impositā mulcta viginti florenorū, si negligētes in Catholicis perquirendis extiterint. In 3. statuitur, vt acriter puniantur Catholici, qui cōmunionē, siue cænā hęretico more sumere recusauerint. In 4. sācitur, vt qui

3. recusauerit sacris hęreticorū intereſſe, si cō

4. uictus in iudicio fuerit, soluat in mēses singulos florenos ducētos. In 5. statuitur mulcta ducentorū florenorum in singulos mēses, quæ ab Elizabetha constituta fuerat, in recusantes adire templa hęreticorū; leue onus esse copiosis hominibus: ideò additur, vt Rex inuadat duas tertias partes bonorū omnium, tertia parte sola relicta eiusmodi

5. recusantib⁹. In 6. statuitur, vt qui recusauerit cęnā Caluiniſticam sumere, primo anno soluat florenos ducentos, secūdo quadringentos, tertio sexcētos. In 7. additur, vt qui

6. templa hæreticorū frequentare cœperat, & postea relabitur in crimen nō frequētandi,

7. soluat

ſoluat ſtatim florenos ſexcẽtos. In. 8. decer- 8.
nitur, vt qui recuſant iuramentũ illud ſuſci-
pere, de quo nũc agim⁹, conijciãtur in carce-
rẽ ſicariorũ atq; latronũ. In 9. additur, vt eidẽ 9.
in carceribus detento ꝓponatur iterũ iu-
ramentũ, quod ſi recuſauerit, amittat omnia
bona, & carceri perpetuo mãcipetur. In 10. 10.
additur, vt ſi tertia vice propoſitũ ſibi iura-
mentũ recuſauerit, capitis, vitęq; diſpendiũ
patiatur. In 11. declaratur, vt tabulæ illæ, in- 11.
quibus aliquis accuſatus reperitur, q⁹ à tẽplis
hæreticorũ abfuerit, vim ſuã obtineant, nõ
obſtãte quocũq; errore, qui in accuſatione
formãda, aliteruè cõtigerit. In 12. ſtatuitur, 12.
vt qui Principib⁹ externis militare voluerit,
is prius iuramentũ præfatũ præſtet, alioqui
perduellis habeatur. In 13. ſtatuitur, vt nobi- 13.
lis, qui in externis regionibus ſeruire voluerit, cũ duobus fideiuſſorib⁹, Regi ſe obliget
ſub pœna ducentorũ florenorũ, quod nullo
vnquã tempore Romano Pontifici recõci-
liabitur, quã cautionẽ, niſi proficiſcẽs dede-
rit, reus mortis erit. In 14. ſtatuitur, vt qui 14.
poſt decimũ diẽ Iunij huius anni 1606. ſub-
ditum aliquem Regis Anglorũ, ad fidẽ Ro-
manæ Eccleſię pertrahet, aut pertrahere co-
nabitur, is perduellionis, & læſæ Maieſtatis
reus habeatur, & re ipſa pœnam illã ſubeat,
niſi in Angliam reuertatur, & intra ſex dies à
reditu crimen confeſſus, duo iuramenta ſuſ-
cipiat, vnũ de primatu Regis in ſpiritualib⁹

alterũ contra potestatem Papæ in Principes Christianos. Hæc, videlicet, est incredibilis illa clementia Regis in Catholicos, ob quã Summus Põtifex crimẽ falsi incurrit, quod scripserit, se non leui dolore affici ob calamitates, quas Catholici, pro fide orthodoxa retinenda, tolerare coguntur. Quæ maior calamitas excogitari potest, quam propter vitã da sacra sacrilega, opibus spoliari; pro recusando iuramento perfidiæ, carceri perpetuo mancipari; pro exhortatione ad Catholicam fidem, quasi Maiestatis reum morte mulctari? Et si nihil, nisi ciuilẽ obedientiam Rex requirit, neq; aliquid molitur conscientiæ causa, cur Archipresbyter, & alij, qui ciuilem obedientiam, suscepto iuramento, professi sunt, adhuc carceribus detinentur?

§. XI. Sacerdotibus in Anglia diu ad carceres & mortem quæsitis nec inuentis gratia fit, vt in exilium proficisci ijs liceat.

Sed volo ipsum etiam Apologiæ auctorem, velit nolit adigere, vt pro hac veritate testimonium dicat. Ipse igitur in hoc libro suo pag. 20. extollens Principis mansuetudinem, sic ait, *gratioso edicto permissum est sacerdotibus omnibus, nõ comprehensis, & tum extra custodiam degentibus, intra uertum, & constitutum diem è Regno migrare.* Admiranda profectò gratia, exilium permittere Sacerdoribus, qui comprehendi, quamuis diu quæsiti, nequiuerant. Si tibi exilium gratia videtur, quo nomine vera supplicia appellabis?

Digitized by Google

labis? Annon est magna calamitas, si cogaris pœnas grauiores exilio præuenire? At, inquies, edicta illa edita sunt post coniurationem detectam; verum est: sed nō pertinent ad puniendos proditores, sed ad Catholicos omnes, Religionis causa, diuexandos. sed præterea ante coniurationem illam conceptam, in ipso primo anno Regni, & primo Parlamento cōfirmauit omnia edicta Reginæ, eaque non parum auxit. At ipsa etiam Regina edicta illa edidit exacerbatà ob excommunicationis sententiam in se à Pio V. latam. Imo etiam antea, nam Anno Domini 1558. in ipso primo Regni sui anno, diu ante Pij. V. Pontificatum, iuramentum subditis suis suscipiendum proposuit, de primatu suo Ecclesiastico, ideſt, de noua hæresi ab Henrico parente suo excogitata, pœna autem recusantis iuramentum prima vice fuit amissio bonorum carcerq; perpetuus: altera vice, pœna capitis, quā perdueller sustinere cogūtur. Refert Nicolaus Sanderus lib. 3. de Schismate Anglicano, hoc totum, & quę vidit, & quibus interfuit scripsit. Anno sequenti, ideſt, 1559. Missam facientibus, vel audientibus aliudue quodcūque officiū Ecclesiasticum ritu veteri procurantibus, sacramentumq; aliquod Romano more administrantibus grauis indicitur mulcta, nimirum prima vice ducentorum

Catholici crudeliter in Anglia propter religionē habiti, multò ante conceptam ante detectam coniurationem. Et ante Elisabetham excommunicatam. Noua hæresis Henrici VIII. Anglis.

Digitized by Google

aureorum, aut carceris ad sex menses; secunda vice quadringentorum aureorum, aut carceris ad annum; tertia vice omnium bonorum, & perpetuorum carcerum; secundum quam legem, mox in carceres coniecti sunt Episcopi plurimi, quorum nomina idem Sanderus describit in eodem li. 3. de Schismate Anglicano. quibus addit in lib. 7. de visibili Monarchia ad annum Domini 1560. per multos etiam nobiles laicos, eadem de causa carceribus mancipatos, qui omnes vel in carcere, vel in exilio extincti sunt. Et tamen auctor Apologiæ dicere audet, se certò scire Elizabetham Reginã neminem Religionis causa in iudicium vocasse, neminemque damnasse. Item ante sententiam Pij. V. palàm esse nullam à Regina Elizabetha grauiorem mulctam Catholicis impositam, neque seueriores leges, aut vllam capitalem pœnam in Catholicos constitutam. quomodo enim nullum Catholicum Regina in iudicium, religionis causa vocauit, nullumque damnauit, si tot Episcopos, totq; laicos illustres, ea solùm de causa carceribus inclusit, quod ipsam caput Ecclesiæ agnoscere recusarent? non est fortasse causa religionis, vtrum regimen Ecclesiasticum idque supremum a summo Pontifice ad Regem terrenum, imò etiam ad fœminam transferri iussit?

Multi Episcopi & Laici nobiles in Anglia, solius Catholicæ Religionis causa, aut in Carceribus, aut in exilio mortui.

aut

Digitized by Google

aut non est iudicari, & damnari, exilio, aut carceri perpetuo mancipari? Quomodo etiam ante sententiam Pij V. nullam grauiorem mulctá Catholicis Regina imposuit, neque vllas seueriores leges tulit, neq; vllam capitis pœnam constituit, si anno 1558. id est annis nouem ante Pij V. Pontificatum, legem tulit de iuramento primatus sui in spiritualibus, ab Episcopis in primis suscipiendo; & prima vice recusantibus amissionis bonorum, & carceris perpetui; secunda autem perduellium pœnam constituit: & Anno sequenti leges illas, & mulctas instituit in Catholicos Religionis Catholicæ exercitia vsurpantes, quas supra descripsimus. sed nimirum auctor Apologiæ, vel nihil omnino legisse nos de rebus Anglicis, vel oblitos esse credit eorum, quæ de persecutione Anglicana multi illustres scriptores literis mandarunt ad memoriam posteritatis sempiternam. Omitto de industria plurima edicta, quæ variis temporibus Elizabetha aduersus Catholicos solius Religionis caussa promulgauit: quæ omnia Iacobus Rex confirmauit, & quibus non pauca addidit, quæ typis mandata palàm cerni possunt.

Pergit deinde Auctor pag. 22. ac dicit, Pontificẽ iniustè in suo Breui prohibuisse

Digitized by Google

subditis Regiæ Maiestatis, quo minus de obedientia sua erga ipsum profiteantur. Sed vbi hæc prohibitio in Breui Pontificio habeatur, non dicit: neque dicere potest; cum nulla talis prohibitio vsquam in ipso Breui legatur proinde hoc inter falsa, quibus Apologia plenissima est, referatur. subijcit continuò, & ad verbum refert verba illa Breuis. Perspicuum esse debet omnibus Catholicis, quod huiusmodi iuramentum salua fide Catholica, & salute animarum suarum præstari non possit, cum multa contineat, quæ saluti, & fidei apertè aduersantur. Hi paucis recitatis, ait, Huc vetus dictum quadrat, quod de Philosopho circũfertur, multa dicit, sed pauca probat, imò verò, nihil omnino probat. At iam supra respondi; in Breui Pontificio, non theologicam disputationem, sed paternam, ac breuẽ admonitionem cõtineri, vbi nihil necesse sit probationes adiungi. Sed bene habet, quod hæreticus de Vicario Christi dicit quod de ipso Christo Paganum dixisse constat. Certè Galenus in lib. 3. de differentijs pulsuum cap. 4. scripsit, Christum multa dixisse, sed nihil demonstrasse. quod idem de eodem Domino, ac Saluatore nostro Auerroẽm dicere solitum ferunt. Ac ne ipse eodem vitio laborare videatur, vt multa dicat, & nihil probet, supra scripta verba Breuis

Apologiæ auctor loquitur de Pontifice Max. sic, vt olim Ethnici de Christo.

Apo-

Digitized by Google

Apostolici hac intolubili argumentatione confutat. *Nam*, inquit, *quomodo professio fidelitatis erga Principem in subditis, posit è regione Religioni, & saluti animarum aduersari, tã longe excedit meam Theologiam, quantulacumq; illa sit, vt prorsus nouam, & exoticam planè assertionẽ esse nõ possim quin existimẽ, nec, ex eius ore proferendam, qui se vniuersalem Episcopum, & omnium Christianarũ animarũ œcumenicum Pastorem satis insulsè venditat.* hæc ille; cuius conuicia, & sermonis barbariem sciẽs prætereo. Illud affirmo, auctorem Apologiæ sibi fingere propositiones, quas oppugnet, & ex ijs quasi in ipso Breui apertè contineri, argumenta conficere: proinde argumẽtationem eius nõ Theologiæ, sed Dialecticæ terminos omnes ac leges excedere. Assumit enim, Breui Pontificio prohiberi professionem fidelitatis erga Principes, quasi ea cum Religione, & animarum salute pugnaret. At nihil eiusmodi habetur in Apostolico Breui. Quid autem sit in regio iuramento, quod cum Religione, & salute animarum pugnet, & propter quod ab eiusmodi iuramento abstinendũ esse Summus Pontifex cẽseat & moneat, à nobis est paulò antea demonstratum. Ostendimus enim eo iuramento negari potestatem Apostolicam tum alligandi, tum absoluendi, ac per hoc negari fidem Catholicam, sine qua sa-

Idem sibi somnia fingit, quæ oppugnet.

Digitized by Google

lus æterna obtinere non potest; & per eiusmodi iuramentum, non tàm iurari fidelitatem ad Regem, quàm abiurari fidelitatē ad Christi Vicarium. Quocirca testimonia scripturæ diuinæ, quę Apologię auctor statim adiungit, non probāt falsum esse, quod Pontifex scripsit, sed quod ipse sibi Apologiæ auctor finxit. Scriptū, inquit, est Iosuæ primo, *quemadmodum Mosi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus.* Sic Propheta Hieremias cap. 27. hortatus est populum, vt auscultarēt Regi Babel dicens, *submittite colla vestra subter iugum Regis Babylonis, eique & populo eius seruite.* Similiter Israelitæ se gesserunt apud Pharaonem, cui etiam supplicarunt Exod. 5. vt veniam daret liberè discedendi. Similiter apud Cyrum Esdræ 1. à quo impetrarunt veniam reditus, ædificandi templi gratia. Denique Apostolus ad Romanos 13. omnes mortales hortatus est, vt subiecti essent propter conscientiam. Ad hæc omnia testimonia breuissimè respondemus, his testimonijs probari obedientiam ad Principes etiā paganos, quando ea non est contraria obedientiæ ad Deū; quod nos libentissimè confitemur; sed nō probari obediendū esse Regibus, etiam Christianis, quando iubent fieri, quòd non licet Christianis, quam responsionem reijcere non potest auctor Apolo-

Digitized by Google

pologię, qui p. g. 24. allegat Sanctum Augustinum tract. in psal. 124 ita dicẽtem. *Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum, qui in cœlis erat. quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum.* Sic igitur & nos Catholicos Anglos admonemus, vt Regi terreno seruiant, atque obediant, dum non iubet; quæ displiceant Regi cęlesti. Displicet autẽ Regi cœlesti, vt potestas Vicarij sui, quẽ reliquit in terris, & quẽ cõstituit super familiam suam, vel penitus abnegetur, vel in alium transferatur.

Quemadmodũ parendũ sit principibus terreuis.

Pergit deinde pag. 24. & 25. & profert testimonia Augustt. Tertulliani, Iustini, Ambrosij, Optati, & Greg. quibus probatur q̃ nos minimè negamus, deberi Principibus etiam infidelibus obedientiam à subditis fidelibus. Sed verba S. Greg. ex lib. 2. epistolarum epist. 61. præcipuè notãda, & obseruanda, & cũ Breui Pauli V. Pontificis cõparanda censuit, quod videlicet Gregorius Mauritio Imperatori subiectũ se fatebatur, eique obediebat, Paulus autem subditos Reges ne ciuilem quidem, & licitam obedientiam Principi suo exhibere permittit: Sed quod attinet ad sanctum Gregorium, ipse idem in Commentario psalmi 101. testatur, Mauritium Tyrannum

potius,

Digitized by Google

Quomodo Pontifices paruerint quibusdā Tyrannis.

potius, quam Imperatorem fuisse, quales antea fuerāt Diocletianus, & Nero, quibus, vellent nollent, ipsi etiam Summi Pontifices subiecti esse cogebantur. Quòd autem Paulus V. à ciuili obedientia subditos Regis auerterit, in Breui eius ad verbum in hoc ipso libro exposito, nusquam legitur, summa enim totius Breuis est, vt Christiani Catholici potestatem Christi Vicarij, fidemque Catholicam non abiurent, quæ certè abiuratio neque ciuilis, neque licita est.

§. XIV. Transit auctor Apologiæ pag. 26. & 27. à Patribus ad Concilia, neque contentus est demonstrare ciuilem obedientiam Regibus à subditis deberi, sed addit tota etiam Episcoporum Concilia Regibus fuisse subiecta, ac primo loco adducit Concilij Arelatense Caroli Magni temporibus celebratum, cuius hæc sunt verba in vltimo canone; *Hac igitur Domino Imperatori præsentanda decreuimus, poscentes eius clementiam, vt si quid hic minus est, eius prudentia suppleatur: si quid secus, quam ratio habeat, eius iudicio emēdetur; si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur.* Respōdeo; Episcopos Concilij Arelatensis; Carolo ipso petente, non solùm de negotijs Ecclesiasticis, sed etiam de politicis in eo conuentu egisse; permulta quoque in commune

Quibus in rebus P. P. Concilij Arelatensis Imperatoris auctoritate indigerint.

Digitized by Google

mune de Clericis, & Laicis statuisse, quæ sine Imperatoris prouidētia executioni mādari non poterant. Extant in eo Concilio canones, quartus, & quintus, quibus abusus Laicorū reformatur, qui acceptis muneribus Presbyteros in Parochijs constitutos amouere, & eorum loco alios introducere tentabant. Extant canones, duodecimus, & tertius decimus de pace inter Episcopos, & Comites, & vt Comites, & Iudices obedientes sint Episcopo, & inuicem consentiant ad iustitias faciendas, & munera pro iudicio non accipiant. Extat canon quintusdecimus, vt pondera, & mensuræ vbique æqualia sint. Item canon vicesimustertius, ne Comites, vel Vicarij, seu Iudices, vel cētenarij sub mala occasione, vel ingenio res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quolibet argumento surripiant, sed si cui aliquid possessionum emendum, aut vendēdum sit, id in publico coram Comite, & Iudicibus, & Nobilibus ciuitatis facere debebit. De his igitur & similibus Patres loquūtur, cùm Imperatorem rogant, *vt si quid minus est in his decretis, eius prudentia suppleatur; si quid secus quam ratio habeat, eius iudicio emēdetur: si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio perficiatur.*

Addit deinde auctor Apologiæ concilia quoque Franchfordiense, Arelatense, Turonen- §. XV.

ronense, Cabilonense, Magũtinum, ac Remẽse penitùs sese Carolo tradidisse, Generalia vero Concilia, Nicęnum, Constãtinopolitanum, Ephesinũ, ac Calcedonense Imperatoris pietati, & prouidentiæ sese in omnibus submisisse. Piguit verò illũ nõ solũ Conciliorũ verba referre, sed etiã loca notare. Neq; ex tot cõcilijs aliud in specie allegauit, nisi ex epist. Concilij Ephesini ad Augustos, pauca quædam verba, quibus Episcopi se ab Imperatore conuocatos testãtur, & ab eo petũt, vt quæ gesta sunt aduersus Nestorium, robur suum habeant.

Concilia generalia iussu Imperatorũ aliquando coacta sũt, sed mandantibus sũmis pontificibus.

Ad quę nos breuissimè respõdemus, Cõcilia Episcoporũ iussu quidẽ interdũ Imperatorum congregata fuisse, sed in executionem mandati summi Põtificis, ad quẽ propriè generaliũ conciliorũ cõuocatio pertinet, vt perspicuũ est ex epist. cõcilij Cõstãtinopolitani ad Põtificem Damasũ, in qua dicunt se Cõstantinopoli cõueniss̃e ex mãdato litterarum ipsius anno superiore ad Imp. Theodosium datarum. sed de hac re inferius plura dicemus. Illud etiã fatemur concilia sæpe ab Imperatoribus petijsse, vt decreta sua protegerent, & executioni mãdari, auctoritate sua curarent. Falsum autem esse, quod auctor Apologiæ hoc loco scribit, Concilia se penitus, & in omnibus submisisse Imperatorum pietati, atque pru-

Eadem ab Imperatoribus protectionem & executionem decretorum suorũ petiuerũt.

dentiæ,

Digitized by Google

dentiæ, quasi præcipuæ partes, & summa potestas in rebus Ecclesiasticis, penes Principem terrenum esset, euidenter ostendemus ex apertissimis testimonijs Episcoporum sanctorum, & Regum siue Principum seculi. Sanctus Athanasius Patriarcha Alexandrinus in Epistola ad solitariam vitam agentes, *Quando*, inquit, *à cõdito euo auditum est, quod iudicium Ecclesia auctoritatem suam ab Imperatore accepit? aut quando hoc pro iudicio agnitum est?* Osius Cordubæ Episcopus, referente Athanasio in eadem epistola, *Ne præcipe*, inquit, *nobis Imperator in hoc genere, sed ea potius à nobis discie. tibi enim Deus Imperium commisit; nobis autem ea, quæ sunt Ecclesia, concredidit.* Sanctus Ambrosius Mediolani Episcopus in Epistola trigesima tertia Ad sororem, scribit, se Valentiniano Imperatori dixisse, *Noli te grauare Imperator, vt putes te in ijs, quæ Domini sunt, aliquod Imperiale ius habere: publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum.* Idem etiam in oratione de tradendis Basilicis, multis docet, *Imperatorem in Ecclesia esse, & non super Ecclesiam, & iudicia Ecclesiastica, non ad Imperatores, sed ad Episcopos pertinere.* Sanctus Martinus Turonensis Episcopus Maximo Imperatori in faciem dixit, *Nouum esse, & inauditum nefas, vt causam Ecclesia iudex seculi iudicaret:*

Imperatores non esse penes in rebus Ecclesiasticis Principes terrenos ostenditur testimonijs Episcoporum, & Principum seculi.

caret. testis est Sulpitius lib. 2. sacræ historiæ. Sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis in Epistola 48. 50. & 165. docet quidem, *piorum Regum esse Ecclesiam defendere, seuerisq; legibus, ac pœnis hæreticos ab Ecclesia damnatos coërcere*: sed ibidem Donatistas grauiter reprehendit, *quòd causam Ecclesiasticam, ad Regem terrenum iudicandam, non ad Episcopos detulissent.* Sanctus Gelasius Romanus Pontifex in Epistola ad Anastasium Imperatorem, *Nosti*, inquit, *fili clementissime, quòd licet præsideas humano generi dignitate rerum terrenarum, tamen Præsulibus diuinarum deuotus colla submittis.* Et paulò post, *Nosti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem.* Sanctus Gregorius Papa lib. 5. Epist. 21. *Scimus*, inquit, *pijssimos Dominos disciplinam diligere, ordinem seruare, canones venerari, & se sacerdotalibus negotijs non miscere.*

§. XVI. Venio nunc ad Principes sęculi. Constantinus Magnus, cùm Donatistæ nō contenti Episcopali iudicio, ad ipsum causā Ecclesię detulissent, ita exclamasse fertur, *O rabida furoris audacia, sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Refert hæc verba Constantini Optatus Mileuitanus li. 1. contra Parmenianum, de eodem ita scribit Sanctus Augustinus in epist. 165. *Constantinus non est ausus de causa Episcopi iudicare.*

Valen-

Digitized by Google

Valentinianus senior Imperator, referēre Sozomeno, lib. 6. hist. cap. 7. *Mihi*, inquit. *qui sum in sorte plebis, fas non est, talia negotia, videlicet Ecclesiastica perscrutari: sacerdotes, quorū ista cura sunt, inter seipsos quocumq; voluerint loco conueniant.* Theodosius iunior Imperator, in epist. ad Synodum Ephesinam, *Illicitum*, inquit, *est eum, qui non sit ex ordine sanctißimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immiscerī tractatibus.* Basilius Imperator, oratione habita in octaua Synodo, *Hæc*, inquit, *inuestigate, & quærere, Patriarcharum, Episcoporū, & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt: qui sanctificandi, qui soluendi, qui ligandi potestatem habent, qui Ecclesiasticas adepti sunt claues; non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solui egemus.* Carolus Magnus leges quidem aliquas iuri communi addidit, sed in eis reuerentiam & subiectionem ad Sedem Apostolicam Romanam, planè admirabilem; his verbis testatus est, *licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur iuguni; tamen feramus, & pia deuotione toleremus.* refert hanc sententiam ex concilio Caroli Magni, Gratianus dist. 19. can. 3. & eandem sententiam à Carolo acceptam suam quoque fecerunt Episcopi Concilij Triburiensis cap. 30. Addemus vltimò testimonium Regis Theodorici, qui quamuis hæreticus Arianus esset, non ta-

men sibi primatum in Concilijs assumebat; sic.n.legimus in Synodo quarta, sub Symmacho Pōt. Romano, Ad hęc Serenissimus Rex taliter Deo aspirante respondit, *in Synodi esse arbitrio in tanto negotio sequenda prescribere, neq; aliquid ad se preter reuerentiam, de Ecclesiasticis negotijs pertinere.* Habemus igitur ex testimonio Principum tum Ecclesiæ, tum seculi, longissimè à vero aberrare, qui Regi terreno Primatum in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis tribuunt.

§. XVII. Pergit deinde Auctor apologiæ pag. 27. atq; ait, *Quin etiā Christum dixisse lego, Regnū suū non esse de hoc Mundo, iussisseq;, vt, quæ sunt Cæsaris, Cæsari tribuamus, & quæ Dei, Deo.* Quæ verba, vt vera, & diuina sunt, ita applicationem ineptam, & nihil ad rem facientem, quiuis facile iudicare poterit. Regnum quidem Christi, non fuit ex hoc Mundo, sed tamen in hoc mundo fuit, & est; ac per hoc Vicario Christi Regis in terris obedientia debetur ab omnibus, qui partem in Regno Christi habere volunt. & quemadmodum nos Cæsari reddenda, quæ Cæsaris sunt, non negamus, id est, tributa, honorem, & obedientiam in rebus, & negotijs seculi, sic etiam optamus, vt, quæ Dei sunt, Deo reddantur; inter quæ primo loco ponenda est fidei Catholicæ integra, inuiolataq́ue professio, & ad Christi Vicarium fidelis, & pura ob-

Regnum Christi nō est nec fuit ex hoc mūdo, sed in hoc mundo.

Digitized by Google

ra obedientia. Quod autem Auctor Apologiæ subiungit, secundum Theologiam, non repugnare fidei, & animarum saluti, si ciuilis obedientia, ciuili Magistratui deferatur, verum est: sed falsum omnino est, quod sequitur, in Breui Apostolico contrarium contineri. Debuisset omnino iste Auctor, qui toties hoc repetit, vel vno in loco annotare verba illa Breuis, vbi dicatur, ciuilem obedientiam ciuili Magistratui exhibere, rem esse fidei Catholicæ, salutique contrariam: sed neque annotauit neque annotare potuit, nisi verba Breuis corrumpere, & sua verba pro verbis Breuis substituere voluisset.

Denique pag. 28. post nugas, & conuicia, quæ libenter omittimus, vt quæ graui Theologo, qualem se Auctor apologiæ iactat, indignissima sunt, concludit hoc dilemate, Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non. si licet, quod nemini dubium esse potest, cur tàm iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, vt imperet eis ne legitimo Regis sui mandato obtemperent? si non licet, cur rationem non reddit, causam non exprimit, vnde id prohibet? sed facilis est responsio. admitto enim licere, subditos obtemperare Principi suo in temporalibus, modò quæ Princeps iubet, non sint contraria Deo, §. XVIII

Digitized by Google

Pontifex non prohibuit legitimo regiũ mandato obtemperare.

qui est Rex magnus super omnes Principes. Sed nego Pontificem Summum, tam fuisse iniquum, & crudelem in Catholicos, vt eis imperauerit, ne legitimo Regis sui mandato obtemperarent. neque enim iuramentum propositum suscipere legitimum mandatum dici vllo colore potuit, cum eo iuramento cogantur Catholici fidem Catholicam abnegare, vt supra demonstratũ est. Ex quo etiam manifestè refellitur, quod auctor subiungit de exhortatione ad martyrium subeundum. Contendit. n. Auctor pag. 29. exhortationẽ illam solido fundaméto carere, cũ possit Catholicus, & [illegible]gionẽ Romanã ardenter profiteri, q̃ Papa iubet, & simul ciuilem obedientiã Principi suo præstare, quod Rex iubet. Iam enim nõ semel demonstrauimus, Regem ciuili obedientia non esse contentũ, sed id præcipuè in votis habere, vt Catholicos à Catholica fide auertat, & ex Catholicis hæreticos faciat. nam iuramentũ quod fidelitatis appellat, præparatio ac dispositio est ad iuramẽtum de Primatũ Regis in spiritualibus. Et ea fortè causa est, cur Archipresbyterum è carcere non dimittat, quãuis primum iuramentũ præstiterit, quia sperat eundem ad alterum iuramentum, tædio carceris, & ærumnarum se posse perducere, quod iuramentum non tectè, & obscurè, sed apertè, &

sed iniquo, quod ex Catholicis hæreticos facit.

Digitized by Google

tè, & manifestè nouam hæresin de Primatu Regio in rebus etiam sacris, & spiritualibus continet.

§. XIX. Postremò Apologiæ auctor pag. 30. & 31. fingit Pontificé Maximum ex fallis rumoribus de nimia Regis seueritate in Catholicos permotum fuisse ad hoc Breue tã temerè conscribẽdum; q̃ idé accidisse dicit Pio V. quando sententiam excommunicationis in Reginam Elizabetham tulit; & Clemẽti VIII. quando, paulò ante obitum Elizabethæ, duo Breuia in Angliam misit, quibus tùm Regem præsentem, tùm alium quemcumq; à Regno excluſit, qui Religionẽ Catholicam non profiteretur: quę duo Breuia contraria esse dicit fidei sæpiùs datæ, & varijs protestationibus, quibus operam suam obtulit, omniaque officia pollicitus est, quæ conducere possent ad hunc ipsum Regẽ in solio collocandum. Itaq; Auctor huius Apologiæ paucis verbis tres summos Pontifices, Paulum V. & Pium V. leuitatis, & temeritatis, Clementẽ VIII. nõ solum temeritatis, sed etiam perfidię reprehendit. At ipsa rei veritas simpliciter exposita; nullo nostro labore addito, & sine vlla arte rhetorica, Auctorem Apologiæ falsitatis vanitatisque conuincet. Paulus enim V. non ex incertis rumoribus adductus est ad Breue scribendum, sed ex notissima, & grauissi-

Auctor Apologiæ paucis verbis tres summos Pontifices reprehẽdit; duos temeritatis, vnum perfidiæ. sed falsò & vanè.

Digitized by Google

Cur Paulus V. Breue in Angliam scripserit.

ma persecutione, quàm edicta publicata testantur, & ex ipsa iuramenti formula ad nos transmissa. Itaque non erat opus, vt Auctor luderet in nomine Babylonis, & sepcticollis verbis, ad quamundique rumores, & nuncij deferuntur: neque vt probaret ex Patrum testimonijs de Roma intelligi, quæ Sanctus Petrus de Babylone scripsit in priore epistola cap. 5. Fatemur enim Romam non solùm in epistola S. Petri, sed etiam in Apocalypsi Sancti Ioannis per Babylonem significari, sed Romam ethnicam, non Romam Christianam, & illam, quæ ebria erat de sanguine Martyrum Iesu, non illam, quæ Iesum filium Dei, & Martyres eius honorat; denique illam, quæ habebat in fronte inscriptam blasphemiam, non illam, quæ, vt scribit Sanctus Hieronymus lib. 2. in Iouinianum, scriptam in fronte blasphemiam Christi cõfessione deleuit. Pius etiam V. non vanis quorundam delationibus temerè abreptus est, ad excommunicandum Reginam, sed ex notis, & publicis eius criminibus, ac præsertim, quod instar Apostatæ Iuliani, ex ficta Catholica manifesta hæretica, & iurata Catholicorum hostis euaserit. Deniq; Clemens VIII. duo Breuia anno 1600. tribus annis ante obitum Reginæ ad Catholicos misit; vnum ad Clerum, alterum ad populum,

Roma Ethnica non Christiana dicta est Babylon in sacris literis.

Cur Pius V. Elizabetham excommunicauerit.

Digitized by Google

lum, quibus Breuibus non vt iste mentitur, Iacobum tunc Scotiæ Regem à solio excluſit, ſed conſilium dedit, quale dare decebat ſummum Pontificem, videlicet vt Catholici operam darent, quantum in ipſis eſſet, vt Rex ad Religionem Catholicam bene affectus, eligeretur. habemus enim exemplaria Breuium illorum in manibus, & ijs diligenter inſpectis, nuſquam inuenimus nomen Iacobi Regis, aut alterius particularis perſonæ, ſed ſolùm generatim, vt diximus, cohortationem ad Regem orthodoxum, & pium conſtituendum. Quibus verbis non ſolum Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, ſed includebatur poti⁹, quoniam Miniſtri eius maximam ſpem fecerant eum non abhorrere à fide Catholica ſuſcipienda, præſertim cùm Rex ipſe ad ipſum Pontificem, nec non ad Cardinales Aldobrandinum, & Bellarminum litteras ſcripſiſſet plenas humanitatis, quibus præter cætera petebat, vt aliquis è gente Scotorum Cardinalis S. R. E. crearetur, vt haberet Romæ, per quem facilius, & tutiùs cum Pontifice negotia ſua tractaret. Quare Pontifex non perfidiæ accuſari, ſed ſpe ſua fruſtratus dici merito potuit.

Cur Clemens VIII. Breuia in Angliam ſcripſerit.

Iacobus Scotiæ Rex litteras ad Pontificē & Cardinales quales dederit.

Ad extremũ addit auctor Apologiæ, non §. XX.
defuiſſe in Anglia, qui Breue hoc fictitiũ,

Digitized by Google

& in odium Papæ compositum, & dissemi-
natum fuisse suspicarentur, quod viderent
illud tàm longè ab omni Theologiæ ratio-
ne, prudentia politica, sensu denique; com-
muni abhorrere: sed Pontificem malu-
isse altero Breui fidem prioris confirma-
re, vt culpam suam sciens, prudensq; ge-
minaret. Nos verò non ignoramus, fuisse
in Anglia, qui primum illud Breue confi-
ctum existimauerint; sed id non accidit ex
eo, quod à Theologia, vel prudentia ab-
horrere videretur, sed ex eo, quod nonnul-
li cuperent hac fraude Catholicis impone-
re, atque efficere, vt iuramentum propositum suscipere, non dubitarent. Qua fraude
comperta, Summus Pontifex alio Breui, fi-
dem priori facere voluit, ne pharmacū spi-
rituale, per hanc Dæmonis artem inutile
redderetur; quo facto nō culpā geminauit,
sed fraudē detexit, tenebras dissipauit, &
veritati, ac sinceritati aditum patefecit.

Primū Breue vnde fraudis suspicionē habuerit.

TERTIA PARS RESPONSIONIS pro secundo Breui Apostolico.

§. I. HActenus respōdimus ad ea, quæ aduersus primum Breue auctor Apologiæ scribēda esse putauit. Nunc, vt ipse à secundo Breui vna ferè pagella se expediat:

sic

Digitized by Google

sic etiam nos eius cauillationes pari breuitate reijciemus. Sunt autē hęc Breuis verba.

SECVNDVM BREVE PAVLI V.

DILECTI filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Renunciatum est nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui, cū satis declarauerimus per litteras nostras, anno superiore X. Cal. Octob. in forma Breuis datas, vos tuta conscientia præstare non posse iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur, & præterea strictè præceperamus, ne vllo modo id præstaretis, nūc dicere audēt, huiusmodi litteras, de prohibitione iuramenti, non ex animi nostri sententia, nostraq; propria voluntate scriptas fuisse, sed potius aliorum intuitu atq; industria: eaq; de causa ijdem persuadere nituntur, mandata nostra dictis litteris nō esse attēdenda. Perturbauit sanè nos hic nuncius, eoq; magis, quia experti obedientiā vestram, (filij nostri vnicè dilecti) qui vt huic sāctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitatē, libertatem, vitā denique ipsam piè ac generosè

Digitized by Google

nihil feciſtis, nunquã ſuſpicati eſſemus, potuiſſe vocari apud vos in dubiũ fidem litterarum noſtrarũ Apoſtolicarum, vt hoc prætextu vos ex mãdatis noſtris eximeretis. Verùm, agnoſcimus verſutiam, atq; fraudem aduerſarij humanæ ſalutis, eique potiùs, quàm veſtræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos ſcribere decreuimus, ac denuò vobis ſignificare, litteras noſtras Apoſtolicas anno præterito decimo calend. Octobr. datas de prohibitione Iuramẽti, non ſolũ motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, verũ etiam poſt longam, & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas, & ob id, teneri vos illas omnino obſeruare, omni interpretatione ſecus ſuadente, reiecta. Hæc autem eſt mera, pura, integraq; voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſoliciti, ſemper cogitamus ea, quæ magis vobis expediunt, & vt cogitationes ac conſilia noſtra illuminet is, à quo Chriſtiano gregi cuſtodiendo noſtra fuit præpoſita humilitas, indeſinenter oramus: quẽ etiam iugiter precamur, vt in vobis filijs noſtris ſummopere dilectis, fidem,

Digitized by Google

dē, constantiam, mutuamq; inter vos caritatem, & pacem augeat. Quibus omnibus, cū omni caritatis affectu, peramanter benedicimus. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo piscatoris, decimo calend. Septemb. M. D. C. VII. Pontificatus nostri anno tertio.

Petrus Stroza.

QVoniā igitur summus Pontifex versutiæ Diaboli tribuit falsos illos rumores de confícto Breui, sic ipse auctor Apologiæ versutiæ eiusdem Diaboli tribuit hoc secundum Breue. scribit enim Diabolum non potuisse tantum nocere Catholicis aliqua alia fraude, etiamsi mille annos in hoc opus incubuisset, quam fecit hoc vno Breui. Et rationem reddit, quoniam oportebit eos, qui iuramentum susceperunt, nunc illud abiurare: quod maius est malum, quam si antea non iurassent. antea siquidem si iurare noluissent, excusari poterant ob scrupulos aliquos mentis ex particulis iuramenti obortos; at nunc nullam habent excusationem, si abiurent fidelitatem, quam Regi suo bis iurarunt, semel cùm primum nati sunt, tacito quodam, & congenito iuramento, deinde cum verbis conceptis primum illud iuramentum

Hoc Breue non nocuisse Catholicis; sed profuisse.

mentum confirmarunt. Ad hæc respondemus, non esse malum abiurare, quod malè iuratum est. Sic enim habet regula ab omnibus approbata, *in malè promissis rescinde fidem*. Sed dicet aduersarius, non potest esse malum iuramentum, quod est naturale, & congenitum ab ipso ortu, vel huius naturalis & congeniti confirmatio, & expressio.

An sit aliquod iuramentum hominibus congenitũ, & quodnam.

Respondeo, iuramentum congenitum, si quod est, non esse aliud, nisi simplicem obligationem ad obediendum superiori, sub quo quis nascitur, in rebus licitis, atq; honestis. neq; intelligi, vel etiam fingi potest, quo modo in ipso ortu homo naturaliter obligetur ad negandam Summi Pontificis potestatem. proinde iuramentum secundum, quod hanc abnegationem continet, non potest rectè dici confirmatio, vel expressio iuramenti prioris. præterea quemadmodum in ortu naturali videtur posse intelligi iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi politico; sic etiam in ortu supernaturali, quem habemus ex baptismo, intelligi debet iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendũ Principi spirituali, qui est Christi Vicarius. ac per hoc non licet vllo modo posteà iuramentũ suscipere, quo abiurari videatur iuramentum præstitum in baptismo. ac de his hactenus.

QVAR-

Digitized by Google

QVARTA PARS RESPONsionis ad ea, quæ obijciuntur contra epistolam Cardinalis Bellarmini.

NVnc ad ea veniamus, quæ auctori Apologiæ aduersus Cardinalē Bellarminum scribere placuit. Quæ vt omnia melius intelligantur, præmittemus ipsam Bellarmini Epistolam.

EPISTOLA CARD. BELLARMINI AD ARCHIPRESBYTERVM ANGLIAE.

VENERABILIS in Christo Domine frater. Anni sunt ferè quadraginta, quod inuicem non viderimus: sed ego tamen veteris nostræ consuetudinis nunquam oblitus sum, teq; in vinea Domini strenuè laborantem, quando aliter non potui, orationibus Deo commendare non desiti: me quoque in tua memoria toto hoc tempore vixisse, & in tuis orationibus ad altare Domini locum aliquem habuisse, non

se, nō dubito. Ita igitur ad hoc vsq; tēpus non verbis, aut litteris, sed opere & veritate, vt sanctus Ioannes loquitur, alter in alterius dilectione permansimus. Sed hoc silentium rumpere coegit Nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit. Qui quidem nuncius etsi tristis videri poterat, ob iacturā pastoralis tuæ solicitudinis, quā Ecclesia ista fecit: tamen lætus quoq; videbatur, quoniā ad Martyrij gloriā, quo dono Dei nullum est felicius, propinquabas: vt qui tot annis gregem tuū verbo, & doctrina pauisses, nunc exēplo patientiæ glorioſius pascerēs. Verū hanc lætitiā non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit tristis alius nuncius, qui de constantia tua in recusando illicito iuramento ab aduersarijs tentata, fortè etiam labefactata, & prostrata, successit. Neq; enim frater carissime, iuramentū illud. ideò licitum esse potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modificationes nihil esse aliud, quā satanæ dolos, atq; versutias: vt fides Catholica de primatu sedis Apostolicæ, vel aperte, vel obscurè petatur: pro qua fide tot

inclyo-

inclyti Martyres in ista ipsa Anglia ad sanguinem vsq; pugnarunt. Certè enim, quibuscunq; verbis iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit: vt auctoritas capitis Ecclesiæ à Successore Sancti Petri ad successorē Henrici octaui in Anglia trāsferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pōtifex eā in Anglia potestatem habeat, quam in alijs omnibus Christianis Regnis habet, inane prorsus esse, omnes, qui sunt aliqua prudentia præditi facile vident. Neq; enim auditū est vnquā ab initio nascentis Ecclesiæ, vsq; ad hæc nostra tempora, quod vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis Hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem, cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur, quæso, vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit? sed, vt dixi, vani isti prætextus deceptulæ sunt, & stratagemata satanæ. Qualia nō pauca in Historijs veterum temporū inueniuntur, quæ facile referre possem, si non epistolam, sed librum integrum scribendum

dum suscepissem: vnum tãtum, exempli gratia, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit S. Gregorius Nazianzenus in prima oratione in Iulianum, Imperatorem illũ, vt simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris, pro more adorabant, imagines Deorum falsorum admiscuisse, vt nemo posset Imperatoris imaginem adorare, quin simul Deorum simulacris cultum adhiberet. Hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur, &, si qui fortè fraudem subodorati Imperatoris imaginem venerari recusarent, ij grauissimè punirentur, vt qui Cæsarem in sua imagine contemsissent. Tale aliquid in iuramento vobis oblato mihi videre videor, quod ea fraude compositum est, vt nemo possit proditionem in Regem detestari, ciuilemque subiectionem profiteri, quin Primatum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum fidei subesse possit, tantum abesse debent à susceptione illiciti iuramenti: vt ab omni etiam sustinendo simulationis præstiti

iura-

Digitized by Google

iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplũ reliquisse videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neq; simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret imminere: ne, vt ipse ait in 2. lib. Machabæorum, multi iuuenũ per eam simulationem ad legis præuaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus Basilius, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cum Valente Imperatore se gessit. Nam vt in historia scribit Theodoretus, cum Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur sanctum Basilium, vt non vellet propter paruam dogmatum subtilitatem, Imperatori resistere: respondit vir ille sanctissimus, & prudentissimus, non esse ferendum, vt de Diuinis dogmatibus vel vna syllaba corrumpatur, sed potius, pro eorum defensione, omne genus supplicij amplectendum. equidem arbitror nõ deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continentur, & non esse propter rem tàm paruam

Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri sancti, ac magno Basilio similes, qui palàm affirmabunt, non esse de Diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiamsi tormenta, & mors ipsa toleranda proponatur. Inter hos vnum, vel potius horum Principem, atque antesignanum te esse par est. Et quamuis vel inopinata comprehensio, vel acerbitas persequutionis, vel senectutis imbecillitas, vel quid aliud in causa fuerit, vt constantia titubauerit: confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fore, vt qui sancti Petri, & sancti Marcellini casum aliqua ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus, & veritate asserenda feliciter imiteris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non esse rem paruam, quæ ob iuramentum istud, in discrimen adducitur, sed vnum ex præcipuis fidei nostræ capitibus, ac religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apostolus vester magnus Gregorius in Epistola

Epistola quadragesima secunda libri vndecimi scribat: Apostolicæ Sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur: tunc enim membrorum status integer perseuerat, si caput fidei nulla pulsetur iniuria. Itaque sancto Gregorio teste, cùm de Primatu Sedis Apostolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite fidei amputando, ac de totius corporis, omniumque membrorum statu dissipando satagitur. Quod ipsum sanctus Leo confirmat in sermone tertio de assumptione sua ad Pontificatum, cùm ait, Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. Ex quo idem ipse in Epistola ad Episcopos Viennensis prouinciæ affirmare non dubitat, necesse esse exortem illum mysterij esse Diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. Qui rursum ait, quisquis huic Sedi Principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem,

Digitized by Google

sed inflatus spiritu superbiæ suæ, semet ipsum in inferna demergit. At q; hæc quidem, & alia eiusdem generis multa tibi notissima esse certò scio, qui præter cæteros libros, visibilem monachriā Sanderi tui, scriptoris diligentissimi, & de Ecclesia Anglicana optime meriti, sæpe legisti: quiq; ignorare non potes, sanctissimos viros, eosdemq; doctissimos, Ioannem Rossensem, & Thomam Morum pro hoc vno grauissimo dogmate duces ad Martyriū plurimis alijs, eum ingenti Anglicæ nationis gloria, nostra memoria fuisse. Sed ad memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei considerans, non tuo iudicio nimium fidas, neq; plus sapias, quàm oportet sapere: & si forte lapsus tuus non ex inconsideratione, sed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & suppliciorum profectus est, nòn anteponas libertatem temporalem libertati gloriæ filiorum Dei, neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certasti, cursum fermè consummasti, fidem tot annis ser-

Digitized by Google

ſeruaſti: noli igitur tantorum laborum præmia tam facile perdere, noli coronam iuſtitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipſe priuare: noli tot fratrum, & filiorum tuorum vultus confundere. Inte ſunt hoc tempore coniecti oculi totius Eccleſiæ, quin etiam ſpectaculum factus es mundo, Angelis, & hominibus: noli in extremo actu itate gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hoſtibus relinquas. ſed contrà potius, quod omnino ſperamus, & pro quo ad Deum noſtrum aſſiduè preces fundimus, vexillum fidei gloriosè erigas, & quam contriſtaueras, lætam facias Eccleſiam, nec iam ſolum veniam merearis à Domino, ſed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ Dei vigeſimo ſexto Septembris Anno M.D.C.VII.

§. 11.

QVamuis auctor Bellarminum magnis laudibus efferat, & magnis conuicijs oneret, vt impleat illud Sancti Iacobi, *ex ipſo ore benedictio, & maledictio procedit*: ipſe tamen nec laudes in ſe agnoſcit, neque conuicijs multùm mouetur. Ideò ijs prætermiſſis, illa

Digitized by Google

solùm persequemur, quæ veritati dogmatum Catholicorum, & sinceritati fidei præiudicare possunt. Igitur pag. 47. 48. & 49. scribit, Bellarminum aberrasse à statu causæ, & cùm formulam iuramenti fidelitatis refutare vellet, tamen totum esse in refutando iuramento de primatu Regis in spiritualibus. atque vt sciamus quid interfit inter hæc duo iuramenta, adscribit hoc loco formulam iuramenti de Primatu, nam formula iuramenti fidelitatis in ipso Breui Pontificis suprà scripto continetur. Adhoc respondemus, Bellarminum non aberrasse à statu causæ, sed hæreticorum fraudes detexisse. Vidit enim iuramentum secundum proponi, quasi simplicis fidelitatis, ciuilisque obedientiæ iuramentum esset, quo nomine in hac ipsa Apologia frequentissimè appellatur. nam in hoc ipso loco, in quo nunc versamur, videlicet pag. 49. sic ait, *nouissimum hoc iuramentum tantummodo ciuilem obedientiam attingit subditorum erga Principem in causis merè temporalibus.* At id falsum esse solumque ad tegendas insidias dici, iuramenti formula per se clamat. coguntur enim Catholici iurare, non solùm quid subditi præstare debeant erga Regem, sed etiam quid possit, vel non possit summus Ecclesiæ Pontifex. Hæc igi-

Iuramentum fidelitatis fraudulentum.

tur

tur causa est, cur Bellarminus in Epistola sua dixerit hoc iuramento, quantumuis temperato, & modificato fidem Catholicam de Primatu Sedis Apostolicę peti. Sed de hac re satis multa initio responsionis dicta sunt.

Pergit deinde auctor pag. 11. & 12. & exponit quatuordecim propositiones, quas dicit necesse esse, vt illi cõcedant, qui iuramẽtum propositum præstare recusant. Sed ex his ipsis propositionibus apertissimè demonstratur, eo iuramento nõ ciuilem tantùm obedientiam in rebus merè temporalibus attingi, vt paulò antè auctor Apologię dixit, sed attingi potestatem, & autoritatẽ sacrosanctam Vicarij Christi. nam ex quatuordecim propositionibus, plurimæ sunt de potestate Papæ. Falsum autẽ est, eos qui iuramentũ recusant, non posse non concedere has quatuordecim propositiones, quæ cõtrariæ sũt omnibus partibus iuramenti. Nam, ex communi sententia, bonum ex integra causa constituitur, malum autem ex singulis defectibus: quare, vt iuramentũ prohibeatur, vel recusetur, non est necessarium, vt omnes, & singulæ partes eius sint malę: satis enim est, si vel vna sit mala. cõtrà autẽ, vt iuramentũ suscipiatur, oportet vt nullo vitio maculetur, & in omnibus & singulis par tibus iustum, & licitum reperiatur,

§. III.

Iuramentum merito recusatur, si vel vnicum vitium habeat.

Digitized by Google

tur. Potuit igitur summus Pontifex, iuramentum hoc damnare, & possunt, ac debent Catholici hoc idem iuramentum merito recusare; etiamsi aliqua eius sententia vera sit, aut iusta: neque tenentur omnes quatuordecim propositiones, vt veras aut iustas admittere.

§. IV. Sed mirum est, qua fronte auctor Apologiæ subiungat, *Hæ verè sunt partes, hæc naturalia membra huius iuramenti corporis; quibus omnibus negatiuis affirmatiua partes oppositæ, neque Pontificis Primatum in causis spiritualibus vllatenus attingunt, neque vnquam conclusæ sunt, aut definitæ in vllo Concilio generali penitùs exacto ad Pontificis auctoritatem pertinere, & ipsi denique, eorum Doctores Scholastici inexplicabili quodam litigio de ijs inuicem dissident in hunc diem.*

De auctoritate summi Pontificis in reges hæreticos & Scholastici & Concilia contendunt.

Nam paulò ante monui, & ipsæ propositiones clamant, ex quatuordecim vndecim sunt, quæ Primatum Pontificis in causis spiritualibus attingunt. causa enim vtique spiritualis est, An Princeps hæreticus à Pontifice excommunicari, & An populi Catholici, propter periculum hæresis, ab obedientia Principis hæretici absolui possint: neque de hac re vllæ sunt inter Doctores scholasticos controuersiæ: alioqui proferat aduersarius, vel

vnum

vnum Catholicum auctorem, qui scribat, non licere summo Pontifici Regem, vel Principem hæreticum excommunicare, & populum Catholicum ab eius obedientia liberare. Porrò in Concilijs generalibus, non vno sed multis conclusum, ac definitũ est, summum Põtificem esse Vicarĩũ Christi, caput Ecclesiæ vniuersæ, Rectorem, & Pastorem omnium Christianorum, ex quibus manifestè sequitur, vt omnes Christianos, etiamsi Reges, aut Principes sint, errãtes dirigere, & corrigere possit. Vide Concilium Lateranense sub Innocentio 3. cap. 5. Lugdunẽse sub Gregorio X. vnde extat caput, vbi periculum, de elect. in sexto, Lugdunẽse sub Innocentio IV. vnde extat caput primum de homicidio in sexto, Viennense sub Clemente V. vnde extat Clemẽtina prima de summa Trinit. & fide Cath. Constantiense sess. 6. & 15. & Lateranẽse sub Leone 10. sess. 11. In Cõcilio autem Lateranensi sub Innocentio III. quod fuit omniũ maximum, & celeberrimum, prẽter locum citatum, habetur cap. 3. *Dominos temporales monendos esse, vt ditiones suas purgent puniendo hæreticos ab Ecclesia damnatos, quodsi facere neglexerint, excommunicentur; & si excommunicati adhuc parere recusẽt, significetur id Summo Pontifici, qui subditos eorum ab obedientia liberabit, & terras eorum alijs inuaden-*

Digitized by Google

das concedet sed aduersarius notat ad marginem, videndum esse Platinam in vita Innocentij III. quod attinet ad hoc Lateranense Concilium. Siquidem Platina indicare videtur, nihil certi in hoc Concilio post longas disputationes concludi potuisse. Cæterum Platina loquitur solùm de recuperanda terra promissionis, quam Saraceni occupauerant, de hoc enim articulo, cùm multa inter Patres, & Oratores Regũ disputata fuissent, nihil certi definiri potuit. sed quoniam Aduersarius ad Platinam nos remisit, nõ erit ab re annotare, Platinã esse, qui loco ab Aduersario allegato, refert Ioannem Regem Anglorum, ipsam Angliam, & Hiberniam Summo Pontifici subiecisse, ac tributariam esse voluisse: & à Pontifice Innocentio viro sancto, Othonem Imperatorem excommunicatum, atq; imperio iustissimè priuatum fuisse. Pergat igitur Aduersarius, & similes auctores ad nos conuincendos frequenter adducat.

Ioannes Anglorũ Rex Angliam & Hiberniã Summo Pontifici tributariã esse voluit.

§. V. Pergit Auctor pag. 54. 55. 56. & 57. ac docet, Iuramentum à Rege Iacobo propositũ nihil noui continere, sed ante mille annos fuisse in Concilijs vsu receptum, & approbatum. recitat autem hæc verba concilij Toletani quarti can. 74. *Audi sententiam nostram; Quicumque ex nobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet coniuratione, vel studio iuramen-*

Digitized by Google

mentum fidei suæ, quod pro conseruatione patriæ vel Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu Dei Patris, & sanctorum Angelorum, atque ab Ecclesia Catholica, quam periurio prophanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs; quia oportet, vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos. In eandem sententiam allegat Concilium Toletanum quintũ 6. & 10. ac deniq; addit Concilij Aquisgranẽse c. 12. cuius hæc sũt verba, *Si quisquam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici qualibet suasione à Domino & orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam iuramentum fidelitatis illi promissum violauerit, & eius contrarijs maleuola intentione se copulauerit, gradum proprium canonica, atq; synodali sententia amittat.* Ad hæc loca nos respondemus, in his Concilijs approbari iuramentum fidelitatis erga Principes Catholicos, & orthodoxos, quod iustissimum esse nemo negare potest; nos autem reprehendimus iuramentum, quod à Catholicis, & orthodoxis extorquere conatur Rex ab Ecclesia alienus, & qui à vera, & antiqua Religione ad nouas hæreses subditos suos pertrahere satagit. Deinde in duobus

Concilia inuenti fidelitatem iurari principib. Orthodoxis.

Conci-

Digitized by Google

& in rebus iustis & licuis.

Concilijs allegatis nō agitur de nouo, & illicito iuramento suscipiendo, sed de iuramento iusto, & legitimo non violando: nos autem iuramētum nouum, & illicitum detestamur. præterea in iuramentis, quæ in Concilijs veteribus approbantur, non præscribitur, vt Summo Pontifici Regem propter hæresin excommunicanti non obediatur, neque aliquid aliud additur, quod

quale iuramentū non est Anglicanum.

potestatem Christi Vicarij vllo modo attingat, proinde nulla causa est, cur iuramēta illa cum sanctis illis Patribus non veneremur; at iuramentum, de quo agimus, maxima ex parte consumitur in abnegāda Pontificia potestate, eaque de causa *illicitum &* iniustum, & nullo modo à *Catholicis viris* suscipi posse decernimus. Denique si Princeps aliquis Catholicus proditionem aut rebellionem fortè timeat, & ab Episcoporum Concilio, vel ab ipso Summo Pontifice petat, vt sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda præcipiat, vt nemo iuramentum Principi præstitum violare, aut aduersum eundem Principem conjurare, aut hostes, vel rebelles ipsius iuuare præsumat; petitionem iustissimam, & *omnino* admittendam esse diceremus. Addo etiam, si Rex ipse Iacobus intra hos limites, iuramentum à se propositum concluisset, vt nullam excommunicationis Pontificiæ

menti-

Digitized by Google

mentionem faceret, neq; poteſtatem eiuſdem Pontificis vllo modo attingeret, ſed ſolum cõtra proditores, & ſicarios aut Regni ſui inuaſores iuraméti verba dirigeret, eiuſmodi iuramentum Sedes Apoſtolica non improbaſſet, neque prohibuiſſet. Quare perſpicuum eſt à Summo Pontifice non interdici, aut reprehendi iuramenta fidelitatis, qualia in veteribus Concilijs laudata cognoſcimus, ſed nouas iuramenti formulas, quæ ſic fidelitatem requirant, vt perfidiæ notam adiunctam habeant.

§. VI.

Pag. 58. occaſione accepta ex neceſſitudine, quam cum Archipresbytero ſibi interceſſiſſe initio epiſtolę Bellarminus narrat, digreditur Auctor Apologiæ ad calumnias, atque inter alias illam profert in medium, quod Bellarminus conſcius, vel auctor fuerit proditionum aduerſus Reginã Elizabetham. Id autem probat, quia Campianus & Hartus, in colloquio in turri Lõdinenſi habito, Robertum Bellarminum pro vno ex præcipuis ſuis, vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerint. Reſpondeo, quod res eſt, ſi Campianus, & Hartus, Bellarminum pro vno ex præcipuis ſuis, vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitabant; id accipiendum eſſe, de lectionibus eius Theologicis, & ijs præſertim, quæ ad controuerſias hæreticorum pertinent,

Campianus & Hartus Cur Bellarminũ magni fecerint.

Digitized by Google

nent, in quas fortè duo illi boni viri inciderant. nam quo tempore Campianus, & Hartus in carcerem coniecti fuerunt, Bellarminus annos sex Louanij, & alios item sex Romæ publicè docuerat, eiusque lectiones à scholasticis descriptæ circumferebãtur. neque verò Bellarminum puderet, aut pœniteret si Campiani familiaritas illi cõtigisset. Scit enim Campianum contra hæreticam impietatem solùm conspirasse, diuinæ gloriæ amplificandæ, & ciuium suorũ salutis procurandæ causa in Angliam esse profectum, & mortem eius pro Religione piè susceptam, pretiosam in conspectu Domini esse nõ dubitat. Sed bene habet, quòd collatio inter Ioannẽ Hartum, & Ioannem Reginaldũ habita typis posteà excusa fuit, & in ea nihil habetur, nisi q̃ Hartus inter disputãdũ de cõtrouersijs fidei Bellarmini lectiones Louanij Romæque habitas allegabat.

Campianus cur in Angliã ierit.

§. VII. Pag. 61. post varias nugas atque calumnias, quas Auctori Apologiæ effutire placuit, splendidum mendacium adiungit dicens, *Regi nostro nunquam in mentem venit aliquid in Blakuellum statuere, vt nec in alium quemquam conscientiæ causa hactenus fecit.* hæc ille. quorsum igitur tot mulctæ pecuniariæ in recusantes adire templa hæreticorum? quorsum tot carceres recusantium pleni? quor-

Conscientiæ causa in Anglia Ieiunium in Catholicos.

sum

sum tot Sacerdotes in exilium acti ? quorsum ipse Blackuellus tàm longo carcere maceratur, cùm & iuramentum susceperit, & coniurationis reus nunquam sit habitus, neque aliud ei obijci possit, nisi quòd Sacerdotis Catholici functiones in Anglia exercuerit? cur iam non pauci suspendio suffocati, & in partes dissecti sunt, nisi quia conscientiæ causa iuramentum susci-

Henricus Garnett, vir sanctissimus & doctissimus cur in Anglia occisus sit.

pere noluerunt? Cur denique, vt multa prę-teream, Henricus Garnettus vir doctrinę omni genere, & vitæ sanctitate incompa-rabilis vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod salua conscien-tia reuelare non poterat? sed plura de hoc sanctissimo viro paulò infrà dicemus. Ad-mirabilis profectò impudentia est, ea mendacia litteris mandare, quæ ab ip-so vulgo palam cum irrisione refu-tantur.

§. VIII.

Pag. 62. Carpit Auctor Apologiæ, quod in Epistola Bellarmini dicitur, *Neque iu-ramentum illud ideò licitum esse potuit, quod aliquo modo temperatum, & modificatum offe-rebatur.* & fingit temperationem & mo-dificationem in eo positam esse, quòd iuramentum æquis & moderatis verbis op-timè rei consentientibus descriptum sit; at-que ex hac expositione digreditur ad ca-lumnias. sed Bellarminus iuramen-

tum

Digitized by Google

Secundū iuramētū cur temperatū & modificatū dicatur

tum hoc secundum, temperatum & moderatum esse dixit, facta cōparatione ad primum. Siquidem iuramētum primum, quod in hac Apologia refertur pag. 49. satis rigidè primatum Regium in spiritualibus asserit, & non minus rigidè primatum Apostolicum abnegat: sed hoc secundum temperatum, & modificatum aptissimè ad decipiendum dici potest, quia non apertè primatum Regium in spiritualibus introducit, aut primatum Apostolicum reijcit, sed sub prætextu, & colore fidelitatis, ad finem eundem tendit; vt Primatus Apostolicus negetur, & primatus regius in spiritualibus constituatur. Atque hoc est quod Satanæ fraudibus, & stratagemati Bellarmini attribuit; quod ideo apertissimè explicare volui, quia Auctor apologiæ pag 63 se diuinare non posse dicit, cur Satanæ versutias in eo iuramento esse censuerit Bellarmin⁹. Quod autem addit pag. 64. non cœlum à terra longius distare, quam professio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem distat ab ijs omnibus, quæ Catholicæ fidei aut primatui Sancti Petri quoquo modo sunt finitima, iam supra sæpius refutatum est, neque libet eadem ràm sæpe repetere.

§. IX. Iam verò pag. 65. valde molestè tulit Apologię auctor verba illa Bellarmini. *Certè enim quibuscunq; verbis iuramentum ab aduersarijs*

Digitized by Google

sarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit, vt auctoritas capitis Ecclesiæ à Successore Sancti Petri ad successorem Henrici Octaui in Anglia transferatur. Ac primò ad inuidiam Pontifici Romano conflandam dicit, *Regem suum non præsumpsisse vnquam nouum articulum fidei condere, aut de aliquo articulo fidei se iudicem constituere, sed omnibus articulis fidei se submisisse, non minori humilitate, & modestia, quàm quemuis ex plebe totius Regni:* deindè addit, *multò facilius posse Regem suum probare, se maioribus suis tàm quoad personam, quàm quoad virtutes successisse, quàm probare posit Papa se Sancto Petro succedere, siue quoad personam, siue quoad doctrinam.* Quod ad primum attinet, nos quoque negamus à summis Pontificibus nouos articulos fidei condi posse, si per articulos fidei intelligãtur immediatæ reuelationes Dei. Sic enim Ecclesia fundata dicitur super fundamento Apostolorum, & Prophetarum, Ephes. 2. quoniam illis immediatè reuelata sunt mysteria nostræ fidei, illi verbum Dei litteris mandauerunt, & voce etiam viua prædicauerunt, vt ab ipso Domino immediatè acceperunt; si tamen per articulos fidei significétur quæcumque dogmata, quæ fide Catholica credi debẽt; siue sint conclusiones ex verbo Dei, atq; ex primis articulis fidei deductæ, siue explicationes primariorũ

Summi Pontifices nõ condũt nouos articulos fidei.

Digitized by Google

articulorum, tũ verò non dubitamus à Sũmis Pontificibus, coadiuuantibus Concilijs Episcoporũ, multos articulos fidei cõditos fuisse, quales articuli sunt definitiones generaliũ conciliorũ Nicęni, Cõstantinopolitani, Ephesini, & aliorũ. Sic etiã nos negamus Pont. Rom. iudicẽ se articulorũ fidei vnquam constituisse, in eũ sensũ quẽ hæretici nobis obijciunt, quasi Pont. Rom. iudicare præsumat, an articulus fidei recipiendus sit, an non. Et scimus omnes Romanos Pont. non minori humilitate, & modestia iudicium suum subijcere solitos omnibus articulis fidei, atq; vnũquęq; ex plebe. Sed si iudicare de articulis fidei sit, quando dubium est, an aliqua sententia ad fidẽ pertineat, an nõ pertineat, discernere à qua parte sit veritas, tum omnino credimus Summum Põtificem de articulis fidei iudicare: tollatur æquiuocatio, & omnis calumnia inuidiaque cessabit. Quod autem attinet ad successionem, Romanum Pontificem S. Petro in apostolica dignitate, & potestate succedere, fide Catholica credimus, vbi nullus omninò hęsitandi relinquitur locus: Iacobum autem primum Henrico VIII. succedere in Anglicani Regni possessione, non arbitror vllum esse tàm impudentem, qui dicat fide Catholica esse tenendum, vt qui id negauerit, hæreticus haberi debeat.

Et quo sensu. Eodem sensu neq; iudices se se constituunt articulorum fidei.

Pontificẽ Romanũ S. Petro succedere in dignitate Apostolica fide Catholica credimus; nõ item Iacobum I. Henrico VIII. in Regno Anglicano.

quod

Digitized by Google

quòd si ita est, multò certius probatur S. Petro Papam Romanum succedere; quã Henrico VIII Iacobum primum. At, inquit, Aduersarius, si de successione Romani Pontificis in Cathedra B. Petri, nullus hæsitare potest, cur Bellarminus ipse lib. 2. de Rom. Pontifice cap. 12. & lib. 4. cap. 6. dicit id piè credi, & certitudine morali tantum concludi? Respondeo hanc meram esse calũniam, & falsitatem. nam lib. 2. cap. 12. probat Bellarminus, fide Catholica esse tenendum Romanum Pontificem S. Petro in supremo totius Ecclesiæ primatu succedere, neq; in toto illo cap. legitur illud *piè credi, velmorali certitudine concludi.* in lib. autẽ 4. c. 6. agitur nõ de successione, sed de firmitate in fide; & asseritur piè credi Pontificem, etiam, vt personam particularem, hæreticum esse non posse, cum in superioribus eius libri capitibus demonstratum esset, Iudicium Summi Pontificis ex Cathedra docentis Ecclesiam, nullo modo falsitati aut errori obnoxium esse posse. Itaque auctor Apologiæ mala fide nobiscum agit, vt lectoribus per fas, & nefas imponat.

Trãsit Auctor Apolog. pa. 66. ad eã partẽ Epistolæ refellendæ, in qua Bellarminus scripsit, *non esse auditum ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad hæc nostra tempora, quod vllus Pontifex Principem vllum, quam-*

§ X

uis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædē ab aliquo fortè patratam approbauerit. Id verò falsum esse, demonstrare contendit, ex eo quod satis constat à summo Pontifice multa bella Imperatoribus mota esse, in quibus si Imperatores victi fuissent, occidi etiam potuissent. Respondeo, Bellarminum non esse loquutum de cæde, quæ in prælio accidere potuisset, sed de parricidio, quod per proditores & sicarios patraretur. quamquam bella Imperatorum aduersus Pontifices multa legantur, Pōtificum aduersus Imperatores, nisi defensionis causa, vix in historijs vlla reperientur. Addit Aduersarius, Henricum quintum Imperatorem à Pontifice reprehensum fuisse, quòd Henricum quartum patrem sepeliuisset. Respondeo, nihil hoc ad rem facere: reprehendit enim Pontifex honorificam sepulturam Imperatoris in hæresi, & schismate, & excommunicatione defuncti, quem non gladio, aut veneno, sed naturali morbo extinctum esse constabat. Addit secundò, extare orationem in Consistorio à Sixto V. Pontifice Maximo habitam, in qua laudatur cædes Henrici III. Francorum Regis, & ipse Monachus cædis patrator. Respondeo, Sixti V. orationem nullam extare, nisi apud hostes Ecclesiæ, qui Anti Sixum ediderūt. quamuis autem

Pontifices Romani nullū vnquā principē licet persecutorem cædi mādarunt.

tutè hosti fides haberi non debeat, neq; etiam, si hostis non esset, fides ei haberi posset, cũ Sixtus orationem illã in Consistorio secreto, nullo excipiẽte, habuerit, neq; eam orationem, vel ipse ediderit, vel ab alio aliquo edi iusserit: esto tamen, vt vis, sit oratio Sixti V. Pontificis ea, quę in Antisixto legitur, quid in ea reperies, nisi laudes, & admiratione sapiẽtiæ, & prouidentiæ Dei? hoc vnum admiratur, & laudibus in cœlũ Sixtus extollit, q̃ ad Regẽ maximũ, in medio exercitus sui sedentem, multisq; custodijs circũuallatum, simplex monachus non mutato habitu, neq; gladio clipeoue armatus liberè penetrauerit, eumq; vnico cultelli ictu necauerit. qua oratione admonitos voluit Reges Sixtus Pont. eum, qui dixit, *nolite tangere Christos meos.* sæpe, p̃ inopinatos euẽtus, pœnas de illis sumere, q̃ inaccessibiles & inuiolabiles videãtur. Imperauerat Rex ille virũ sacratũ Episcopali & Cardinalitia dignitate fulgentẽ & Iacobo Regi Anglorũ arctissimo sãguinis vinculo cõiũctum mactari: vltus est Deus Christũ suũ, dum per alium sacratum virum alioqui militiæ impitum, & inermẽ, Regẽ eundẽ, non sine manifesto diuinæ prouidẽtiæ miraculo, interfecit: Ergo Sixtus Pont. neq; Regẽ cædi imperauit, neq; cædẽ, vt à priuato illo homine factam, approbauit, sed iudicium

Quid in cede Henrici III. Galliæ Regis admirandũ sit.

An eam Sixtus V. laudauerit.

Digitized by Google

Dei, prouidentiaq; laudibus celebrauit. vtrũ enim Monachus ille rectè, an secùs egerit, & præmium, an pœnam apud Deum meruerit, Pontifex in oratione sua non definiuit, quia opus Dei non opus hominis prædicandum susceperat. Deus autem, & bonis, & malis hominum voluntatibus, & operibus iustissimè, & sapientissimè ad opera sua perficienda vti potest, & solet. Certè in Actis Apostolorum cap. 4. scriptum est, *Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus Sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populis Israel facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri*. fuit igitur Christi pallio opus diuinę manus, diuinq; consilij, & tamẽ per manus, & voluntates impias sceleratorum hominum perpetratum. Contra autem per manus Iudithæ Sanctæ videlicet, & religiosissimæ fœminæ, idẽ Deus Holoferni Principis caput amputauit: & per manus Phinees magna cum ipsius laude, nec sine ingẽti præmio, Deus idem filiam Principis Madian vna cum fornicante Iudæo de medio sustulit. Atq; hæc quę dicta sunt de sola Dei iustitia prouidentiaq; à Sixto Pont. cõmẽdata, testimonium habent ab ijs, qui Sixtũ concionantem audierunt, & qui acta consistorij breuiter annotarunt. Quod autẽ Auctor Apologiæ subiungit, Sixtum Pont. facile

Digitized by Google

cile fuisse Monachum illum in album Sanctorum relaturum, nisi Cardinales quidam prudentiores impediuissent, quia sine auctore dicitur, & omni verisimilitudine caret, in album mendaciorum referendum erit.

Pag. 71. & duabus sequentibus describit Auctor Apologiæ cõtradictiones, quas in libris Cardin. Bellarmini de cõtrouersijs fidei se reperisse gloriatur, atq; ad eum finẽ se id facere dicit, vt nemo miretur, si in hac causa de Pontificibus cædes Principum nõ iubentibus, neq; approbantibus, secum ipse pugnat. Referam igitur bona fide omnia verba Aduersarij, ac deinde responsionem subijciam, & lectori liberum relinquam, vt iudicet, an Bellarm. sibi contradicat, an Auctor Apologiæ impudens calumniator dici mereatur. §. XI.

Prima contradictio: Bellarminus libro V. de Iustificatione cap. 7. affirmat, quod propter incertitudinem propriæ iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere. Quæ eius assertio è regione contraria est toti tractationi, & vt sic dicam, torrenti quinque illorum de iustificatione librorum, in quibus tamen libris ea, quæ iam citaui, verba continentur. *Refutantur calumniæ de Contradictionibus Bellarmini.*

Digitized by Google

Responsio, hæc prima contradictio merito contemni potuisset, cũ Auctor nõ indicet cui sententiæ contraria sit ea sententia, quæ paulò ante recitata est. Sed placet breuiter admonere in illo ipso c. 7. haberi cõciliationẽ cõtradictionis, quã ipsemet Bellarminus præuidit potuisse occurrere lectori parùm attẽto. Ibi.n. docuit, non sic esse fiduciam in sola misericordia Dei cõstituendam, quasi nulla sint vera merita hominis iustificati, vel quasi iustificatio sit imputatitia, non vera, vel quasi nulla possit fiducia in bonis operibus colloçari; sed solùm, quia ad superbiam euitandam vtile sit nõ respicere propria merita, sed Dei misericordiam, & quoniam de proprijs meritis, an illa habeamus, incerti sumus, de misericordia verò Dei, quod infinita sit, dubitare non possumus. Videat lector totum illud caput, & sententias Patrum, quæ in eo citantur, ac præsertim illã S. Ber. serm. 68. in Cant. *Pernicioſa paupertas, inopia meritorum: præſumptio autem ſpiritus, fallaces diuitiæ, & ideò diuitias & paupertatem ne dederis mihi Domine,* ait sapiens, *Felix Eccleſia, cui nec merita ſine præſumptione, nec præſumptio abſq; meritis deeſt. habet merita, ſed ad promerendum, non ad præſumendum.*

§. XII. Secunda, Deus non inclinat hominem ad malum neque phyſicè, neque moraliter

lib.

Digitized by Google

lib. 2. de statu peccati, & amissione gratiæ cap. 13. Mox contrarium affirmat ibidem paulo post, quòd Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen moraliter.

Responsio. Bellarminus declarat in illo ipso capite, quid intelligat per inclinationem ad malum physicam, vel moralem, dicens, physicè inclinare esse immediatè mouere voluntatem ad actum; moraliter inclinare esse imperare, vel consulere, vt actus fiat: ex qua declaratione tollitur omnis contradictio; nam cum dicit Deum nó inclinare physicè mouendo voluntatem, sed occasionaliter, & moraliter immittendo cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob suum vitium occasionem sumat iudicandi melius esse huic nocere, quàm illi, siue huic potius iniquitati seruire, quâ illi, non significat, Deum inclinare voluntatem moraliter, imperando, vel consulendo malum, quod esset contrarium superiori sententiæ; sed, Deum inclinare per se ad ad bonum, immittendo bonam cogitationem, ex qua sequatur occasionaliter inclinatio moralis ad malum, quatenus ille vitio suo malus ex illa cogitatione mouetur ad malum; exemplum ponitur ibidem ex verbis illis pag. 104. *conuertit cor eorum, vt odirent populum eius.* quę verba sic exponunt

Quid sit Deum non physicè, sed occasionaliter & moraliter inclinare ad malum.

Digitized by Google

Sanctus Augustinus, & Theodoretus, vt dicant, Deum id fecisse, nō peruertendo corda Aegyptiorum, sed benefaciēdo populo suo; quod videntes, & cogitantes Aegyptij maioris odij occasionem acceperunt.

§. XIII. Tertia, Episcopos Apostolis succedere, presbyteros septuaginta discipulis docent constanter omnes Patres, ait Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 14. Sed contrarium affirmat, quòd Episcopi non propriè succedunt Apostolis. lib. 4. de Pontifice c. 25.

Quomodo Episcopi Apostolis succedant.

Responsio. Episcopos succedere Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Episcopi particularium Ecclesiarum, vt Iacobus Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Ioannes Ephesinæ, affirmat Bellarminus in libro de Clericis: Episcopos autem non propriè succedere Apostolis, quatenus Apostoli erant, id est, missi in omnem terram cum plenissima potestate, docet idem Bellarminus in lib. 4. de Pontifice. præterea in priore loco dicitur, Episcopos Apostolis, & presbyteros discipulis septuaginta succedere: in posteriore loco id explicatur, & ostenditur, quomodo succedāt, & quomodo propriè non succedant, quę duo non sunt contraria, vel contradictoria, nisi apud eos, qui Logicā ignorant, vel sensu cōmuni carent.

§. XIV. Quarta. Iudas non credidit, inquit Bellarminus lib. 1. de Pontifice, cap. 12. At contradicit

tradicit lib. 3. de Iustif. cap. 14. vbi ait, Iudas iustus fuit, & certè bonus.

Responsio. Distingue tempora, & concordabis scripturas. Iudas credidit, & iustus, ac bonus fuit initio electionis suæ, sed postea tentatori succubuit & non solũ non credidit, sed etiã fur esse cępit, & Dominũ prodidit, & tandem laqueo se suspendit.

Quinta. Obseruatio legis secundum substantiam operis, requirit, vt sic præceptum obseruetur, vt peccatum nõ committatur, & non fiat homo reus ob præceptũ non impletum. li. 5. de gratia, & libero arbitrio c. 5. Contrà, sciendũ est, nõ esse omnino idem facere bonũ morale, & obseruare præceptũ secundum substantiam operis: potest enim seruari præceptum secundum substantiam operis, etiam cum peccato. Ibid. cap. 9. §. XV.

Responsio. Qui seruat præceptum secundum substantiam operis, non cõmittit peccatum præuaricationis illius præcepti, neq; reus est, ob illud præceptum non impletũ; sed tamen potest simul peccare cõtra aliud præceptum, & esse reus alterius præcepti non obseruati: qui autem facit opus bonum morale, nullum peccatum illa actione committit. Exempli gratia, qui facit eleemosynam, quãdo tenetur ex præcepto, sed facit eam, vt videatur & laudetur ab hominibus, is implet præceptum secundum sub-

Digitized by Google

Aliud est facere opus moraliter bonum, aliud seruare præceptum secundum substantiã operis: nã hoc fieri potest cum peccato.

substantiam operis, tamen non facit opus bonum morale; quia, quamuis non sit reus præcepti de eleemosyna facienda, vt Bellarminus docet in priori sententia, tamen peccatum inanis gloriæ committit, & ideo non facit opus bonum morale, sed malum, vt docet in posteriore sententia. Sed Auctor Apologiæ non multum curat de sensu, dummodo verba contrarium sonare videantur; quomodo in omnibus libris, & in ipsis etiam scripturis diuinis multas contradictiones inueniet. In Euangelio legimus nemo bonus, nisi solus Deus, Luc. 18. & rursum legimus, Euge serue bone, Luc. 19. & Decurio vir bonus, & iustus, Luc. 23. Dicat igitur auctor Apologiæ sanctum etiã Lucam contradictiones in Euangelio suo scripsisse. Sic etiam Sanctus Paulus 1. Cor. 8. dicit, nullus est Deus, nisi vnus: & ibid. ait, siquidem sunt Dij multi, & Domini multi. Proinde clamare potest aduersarius noster, Apostolum in eadem epistola, & eodẽ capite sibi contradicere. Sed prudentes Christiani non Lucam, aut Paulum contradictionis, sed Auctorem Apologiæ, imperitiæ, & leuitatis arguerent.

§. XVI. Sexta. Petrus non amisit eam fidem, qua corde creditur ad iustitiam lib. 4. de Pontif. ca. 3. Contra. peccatum Petri fuit lætale lib. 3. de Iustif. cap. 14.

Respon-

Digitized by Google

Responsio. Apud Lutheranos, qui sola fide iustificari homines docent, contradictio esset, si quis diceret, Petrum caruisse iustitia, & non amisisse fidem; sed apud Catholicos, qui sciunt fidem sine operibus mortuam esse, & fidem non quamcumque, sed illam, quæ per dilectionem operatur, iustificare, nulla contradictio est. Sic igitur & Bellarminus docuit, Sanctum Petrum, quando is Christum ter negauit, non amisisse fidem cordis, sed confessionem oris, & ideo peccasse quidem lætaliter, sed non fuisse Hæreticum, vel infidelem. At, inquit Aduersarius, Bellarminus scripsit, Petrum nõ amisisse fidem, qua creditur ad iustitiã. ergo existimauit, Petrum non amisisse fidem iustificantem, cum quo non bene cohæret quod peccauerit lætaliter. Verum est, ita scripsit Bellarminus, sed fides, qua creditur ad iustitiam, est quidem fides iustificans per modum dispositionis, sed non est fides absolutè, perfecteque iustificans, qualis est illa, quæ per dilectionem operatur. nam si Apostolus existimaret, fidem qua creditur ad iustitiam, sufficere ad perfectã iustificationem sine caritate, non adderet, ore autem confessio fit ad Salutem. Itaque Sanctus Petrus habuit quidem in corde fidem, quæ disposuit ad iustitiam, sed ex defectu caritatis caruit confessione oris ad salu-

S. Petrus negando Christum lethaliter peccauit, sed tamen fidem non perdidit.

Quæ est contradictio apud hæreticos, sed non apud Catholicos.

Fides est dispositio ad iustitiam.

Digitized by Google

salutem: proinde saluus esse nō poterat, nisi accederetur ignis caritatis, quæ veræ pœnitentiæ lachrymas excitaret.

§. XVII. Septima. Antichristus Magus futurus est, & more aliorum Magorū occultè Diabolū ipsum adoraturus, de Pontif. lib. 3. ca. 14. At contrà, abhorrebit ab idololatria, execrabitur, atq; oppugnabit idola, denique templum denuò ædificabit. Ibidem cap. 12.

Antichristus magus futurus est.

Responsio. Qui contradictionem notauit, conciliationem etiam indicauit. Nam Antichristus, vt in priore sententia dicitur, Diabolum adorabit, sed occultè, vt Magi faciunt: publicè autem in conspectu hominum Idola execrabitur, & contra omnes Deos pugnabit. Quod ipsum Bellarminus apertè monuit li. 3. citato cap. 14.

§. XVIII. Octaua. Verbis consecrationis vera & solemnis oblatio celebratur li. 1. de Missa. ca. 27. Contrà, sacrificij oblatio magis in re, quàm in verbis consistit, & illa actio, qua corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est lib. 2. de Missa cap. 12.

Responsio. Non erat opus quærere diuersa loca, vt contradictionē apparentem Apologiæ auctor inueniret, nam in eodem cap. 27. lib. 1. de Missa, vtrumq; dicitur, & verbis consecrationis celebrari solemnem oblationē, & oblationem verā atq; realem in re potius, quā in verbis consistere, nimirum

rum in ea actione, qua Christi corpus ponitur in altari, vt victima Deo sacra: sed in eodem etiam loco declaratur, quid sit per verba cõsecrationis celebrari solenne oblationem, nimirum, per verba cõsecrationis fieri, vt vera, & realis victima in altari esse inciperet. Itaq; verba cõsecrationis nõ formaliter, sed efficienter ad oblationem concurrunt: & ideò non dixit Bellarminus verba cõsecrationis esse oblationem, quasi oblatio esset verbalis, sed per ea verba celebrari oblationem, quia victima, quæ realiter offertur, per verba consecrationis efficitur, & in ara Domini collocatur.

Oblatio in Missa in quo consistat.

Nona. Mundi finis non potest scirí, de Anima Christi lib. 4. ca. 5. Contrà, post Antichristi mortem non futuri sunt, nisi quadraginta quinq; dies vsq; ad Mundi finem. lib. 3. de Pontifice cap. 17. *f. 11.*

Responsio. Si hæc contradictio est, in ipsa Scriptura diuina est, vtrũq; enim in scriptura diuina habetur. Sed ideò nõ est contradictio, quia nemo scit, quãdo Antichristus veniet. Nam & Dominus dixit in Euãgelio Matt. 24. prædicabitur hoc Euangeliũ Regni in vniuerso orbe, in testimoniũ omnibus gentibus, & tũc veniet cõsummatio: & tamen quia nemo scit, quãdo in toto orbe prædicatio Euangelica cõplenda sit, nemo etiã scit, quando veniet consummatio.

Mundi finis incertus est, & quando Antichristus venturus sit.

Decima.

§. XX. Decima. Roma sedes erit Antichristi, [illegible] decem Reges comburent [illegible] meretricem, id est, Romam: illi [illegible] Apocal. sic cap. 14. Contra Antichristus Romam odio habebit, [illegible] comburet. Ibidem.

Responsio. [illegible] contradictionem [illegible] nihil omnino de sede Antichristi [illegible] sed errore typographi [illegible] numeris, & posita est [illegible] Ita opinor, sed cap. 13. [illegible] multis argumentis, [illegible] futuram esse Hierusalem [illegible] igitur licentia transmutat [illegible] Hierusalem in Romam? sed [illegible] quæ adducit, poterant [illegible] superis, & non calumniari [illegible] decem Reges comburent [illegible] meretricem, id est, Romam, & [illegible] illam odio habebit, & [illegible] Reges comburent, quomodo [illegible] sed fortasse, quia in libro [illegible] habetur, Roma sedes erit Antichristi [illegible] interpretatione [illegible] [illegible] Antichristi ex [illegible] futuram

Vbi futura sit sedes Antichristi.

Digitized by Google

futuram esse Romam, aduersarius Bellarmino tribuere voluit, quod in eius libro legit, parum laborans, an ex sententia Bellarmini, an aliorum id diceretur. qua ratione dicere posset, ab Euangelista, Christum vocatum esse seductorem, quoniam in Euangelio legatur, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens, post tres dies resurgam, Matt. 27.

Vndecima. Duobus modis intelligi potest nomen vniuersalis Episcopi; vno modo, vt ille, qui dicitur vniuersalis, intelligatur esse solus Episcopus omnium Vrbium Christianorum, ita vt cæteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Episcopus Vniuersalis: quo sensu Papa non est vniuersalis Episcopus. li. 2. de Pontif. cap. 31. Contrà, omnis ordinaria iurisdictio Episcoporū descendit immediatè à Papa, & est in eo, & ab eo in alios derivatur. Ibid. lib. 4. cap. 24. § XXV.

Responsio. Non intelligo, quæ sit in his locis contradictio. nam in priore sententia dicitur, Papam non esse Episcopum Vniuersalem in eo sensu, quòd solus ipse sit Episcopus, & alij non sint Episcopi, sed eius Vicarij: in posteriore autem non dicitur, solum Papam esse Episcopum, vel nullam alium esse Episcopum, vel cæteros omnes, qui dicuntur Episcopi, non esse

nisi Vicarios, apæ sed solum dicitur, iurisdictionem Episcoporum descendere à Papa, in quo omnis iurisdictio Ecclesiastica plenissimè reperitur. quamuis enim Episcopi ceteri iurisdictionem accipiant à summo Pontifice, tamen veri Episcopi sunt, & iurisdictionem Episcopalem, non vicariam accipiunt. Sed Aduersarius, vt ipse habet spiritum contradictionis, & nihil nisi contradictiones cogitat, ita contradictiones se videre imaginatur, & somniat, vbi nulla est contradictio.

§. XXII. Pag. 7. Expedita longa digressione, reuertitur ad Epistolã Bellarmini, & verba sequentia exagitanda sibi proponit. *Vnum*, inquit, *vt eo redeamus, vnde digressi sumus*, inquit, *Pontifices nihil vnquam attentarint contra Reges, vt quasi vnus Rex Angliæ sit, qui ex tot Christianis Principibus nullum timuit? Quid audio? nulli vnquam Imperatores aut Reges Christiani simul & Pontifice timuerant? quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos nam dicam, iactati sunt per Pontifices, atque inquietati, tandem etiam per eosdem subuersi perierunt?* Hæc ille, qui vt semper sui similis perueniret, cum non habeat, quod iure reprehendat, ipse fingit, & addit verba, eaque Bellarmino affingit, vt occasionem habeat digladiandi, & eruditionem suam inutiliter ostentandi. Illa enim

tnim verba, *cum Pontifices nihil vnquam attentarint contra Reges*, non habentur in Epistola Bellarmini, & tamen non solũ recitantur, vt verba Bellarmini, sed etiam longissima disputatione historica refelluntur. quod Bellarminus affirmauit, id tantum est, nullam Principum cædem, per sicarios videlicet, à Pontifice Imperatam, vel approbatam, & de hoc vno timore, cædis videlicet, dixit, *cur vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit?* sed quoniam de hac re supra aliquid dixerat, & videbat, quàm leuia illa essent, quæ tunc attulerat, neque aliud occurrebat, quod speciem argumenti firmioris præ se ferret, finxit verba magis generalia, eaque tamquam à Bellarmino prolata, per multas paginas, refutauit.

Pontifex nullius principis cædem per sicarios vel fieri iussit, vel factam approbauit.

Primum igitur profert in medium historiam Henrici quarti, *Numquid*, inquit, *non timuit Imperator ille, qui triduum expectauit ad ianuam Pontificis, summo gelu, & nimbis, antequam ei aditus pateret?* Respondeo, timuisse illum quidem, non cædem corporalem, de qua Bellarminus loquutus est, sed vinculum excommunicationis, à quo, vt absolui mereretur, ad illam humilitatem se ipse sponte deiecit. §. XXIII.

Henr. IV. Imper. nõ cædem, sed excõmunicationem timuit.

Secũdò. Profert Fridericũ primum, *Numquid*, inquit, *& ille Imperator nõ timuit, qui* §. XXIV.

pronus in ventrem procubuit, dum ubi ut quidam Pontifex ceruices et conculcaret? Planè tota historia dubiæ fidei est: itaque eam attingit Genebrardus in Chronico, ut hic noster falsò in margine annotauit; neque Platina, neque Sigonius, neque Sabellicus, Cardinalis autem Baronius eam multis argumentis refellit, Tom. 12. pag. 720. Sed si vera

Item Fridericus 1. quid aliud Fridericus admisit, nisi excommunicationem? hæc enim sunt verba Genebrardi, quem aduersarius pro se citat: Ad eius, Alexandri tertij, pedes procubuit Fridericus, petens absolutionem excommunicationis. hæc Genebrardus; qui de calcata ceruice ne verbo quidem meminit.

§. XXV. Tertiò. Producit Henricum sextum. *Quid, inquit, ille etiam Imperator passus est, cui tertius quidam Pontifex Regni diadema de capite pedibus decutiebat?* Hæc tamen historia parum verisimilis est. Is quidem ille tertius Pontifex, cuius aduersarius meminit, fuit Cælestinus tertius, qui cum esset annorum octoginta quinque, & summa comitate, atque humanitate omnium consensu præditus, neque cum Henrico simultatem gereret, certè nulla ratio patitur, vt credamus, eum potuisse, aut voluisse Regium diadema de Henrici capite pedibus decutere. At, inquit aduersarius, *scribit hoc Ranulphus in polychronico lib. 7.* Sed Ranulphum istum

Cælestinus III. an Henr. VI. diadema pedibus decusserit.

quan-

quantum fidei mereatur, æquus lector æstimet, cùm videat eam historiam incognitam fuisse Sigonio, & Sabellico, & Platinæ, & Genebrardo, & omnibus Germanicis historicis, illis etiam, qui Pontifici Romano parùm sapere solent. Adde, quod si fortè vera sit ea historia, vt Baronius Cardinalis admittit, non inde timuit Imperator, neque Pontifici iratus fuit, quoniam intellexit in ipsa coronatione diadema sibi impositum, ac deinde deiectum ex capite, ac rursum in caput repositum, vt eo facto admoneretur, coronam tantæ dignitatis posse malis meritis auferri, & ideò Patrem Fridericum primum videlicet, non imitaretur, qui Ecclesiam diu vexauit, & diuino iudicio, quando minus id expectabat, imperium cum vita amisit.

Cuius rei eum admonere voluerit.

§. XXV.

§. XXVI.

Quartò, Profert Philippum, atque inquit: *Philippus* [illegible] *de quo, cùm Imperator* [illegible] *electus esset, Pontifex* [illegible] *Pontifex Philippo diadema* [illegible] *Philippus Pontifici infensus* [illegible] *Quare Pontifex Othonem in Philippum* [illegible] *Otho autem* [illegible] *Romam venit, & Imperator à Papa* [illegible] *quamuis postea imperio* [illegible] hæc ille: qui videretur hoc loco aliquid dixisse, quod ad rem faceret, nisi manifestam falsitatem historiæ miscuisset.

 cuisset.

cuisset: Falsum enim est, Philippum ab Othone illo interfectum fuisse, qui postea imperauit. scribunt enim grauissimi Auctores, Albertus Krantzius in sua Saxonia libro septimo, capite vigesimo octauo, Ioannes Naucierus in historia sua pag. 82. & Carolus Sigonius libro decimo quinto Appendicis, Philippum occisum fuisse ab Othone quodam priuato homine, & Imperatoris intimo familiari, inscio Othone Imperatore. Palmerius quidem interfectum dicit Philippum a Comite Palatino: ab Othone autem Duce Saxoniæ, qui de Imperio cum Philippo contendit, & post eius mortem coronatus est, neminem legi, qui Philippum necatum scripserit, præter auctorem huius Apologiæ, qui nullum pro sua opinione testem adduxit; & vel nominis æquiuocatione deceptus est, vel falsa narratione lectores decipere voluit. Quod autem Innocentius dixerit, aut Philippo se diadema ablaturum, aut sibi a Philippo insigne Apostolicum detrahendum, scribit quidem Abbas Vrspergensis, sed addit, se ab aliis accepisse, & difficile esse relatu, & vix credendum.

Philippus Imperator à quonam Othone sit interfectus.

§. XXVII. Quintò. Profert Fridericum secundum, *Fridericus*, inquit, *annon timuit, cum eum Innocentius excommunicaret, regno priuaret,*

Prin-

Principes à iuramento fidelitatis ei dato absolueret, denique in Apulia quendam suborsaret, qui eum veneno extingueret? quo semen exhausto cum conualuisset, pro dutis Manfredum quendam, qui venenum ei daret, quo sumpto mortuus est. Hæc, illis qui dum se in historiis valde versatum ostendere cupit, corruptorem historiarum se, impostorem demonstrat. Omnes enim omnes historici à Manfredo filio nothe eiusdem Friderici Fridericum graviter ægrotantem puluino inposuisse, & suffocasse, venenum autem à Manfredo propinatum Friderico, nullus historicus dicit, quod autem Pontifex in hac re se miscuerit, solus Cuspinianus, qui recens est auctor, ex epistolis Petri de Vineis sub dubio refert, Iure, inquit, ab hostibus, nec à Pontifice corruptus id fecerit. Sed omnes alij, qui mortem Friderici narrant, omnino de Pontifice silent, vt etiam veneni vix vllus meminerit. Sunt autem hi auctores, quos lector consulere poterit, Ioannes Nauclerus in Chronographia, volumine secundo, generatione 41. Platina in Vita Innocentij quarti, Ioannes Baptista Egnatius in Vita Friderici secundi, Sabellicus Enneadis nona libro sexto, Blondus Decadis secunda libro septimo, Albertus Krantzius

Friderici secundi Manfredo filio legitimi.

re vel libro octavo Saxoniæ caput decimo octavo, Matthæus Palmerius in Chronico anni 1250. [illegible] IV. Vimpholingius in Epitome rerum Germanicarum. Sed Au-ctor Apologiæ, quasi [illegible] in quibus *Manfredum* [illegible] [illegible] ut apparet ex modo loquendi [illegible] legit; si enim legisset [illegible] ctò Manfredum non fuisse [illegible] qui facile conduci posset; sed [illegible] Friderici, magnumque Principem & [illegible] set, *conduxit Manfredum* [illegible] obscurum homuncionem [illegible] à Manfredo præcipitati mentionem fecisse, cum hoc nullus omnino [illegible] denique non tam asseveranter loquutus fuisset, cum solus Cuspinianus [illegible] Pon-tifices, ex sola conjectura [illegible] & igno-miniam [illegible] & dubitanter [illegible] gerit.

XXIX. Sexto. Producit literas Alexandri ad Sultanum, *quid autem* [illegible] [illegible] *gerat, aliquo* [illegible] *præterea*, [illegible] allegat Paulum Iovium libro secundo Historia-rum. Sed in libro [illegible] nem Alexandri [illegible] his historias [illegible] hoc res

gestas

gestas Alexandri tertij [illegible]
pres, [illegible] Alexandrum [illegible]
uit [illegible]. Et quidem [illegible]
ses [illegible] libro [illegible] Alexandri [illegible]
gestas describit, sed nullam epistolam [illegible]
[illegible] Alexandro ad [illegible]
[illegible] Auctor Apologiæ docet nos, [illegible]
Alexandro [illegible], & quem auctorē ha-
[illegible], ipse scribit, & nunc [illegible] opus e-
[illegible] à nobis [illegible]

[illegible] Alexandrum Sextum [illegible] §. XXX.
[illegible] Alexander ille [illegible]
[illegible] Turca [illegible], vel
[illegible] Gemen [illegible] quid [illegible]
[illegible], quippe [illegible]
[illegible] conditionibus [illegible]
[illegible]
[illegible] Auctor Apo- *Alexāder*
logiæ [illegible] Annotat ad *VI Zyzi-*
[illegible] Cuspinianus Cuspi- *mum seu*
nianus autē in vita Baiezetis iunioris, scri- *Gemē Ba-*
bit quidem Zyzimum Baiezetis fratrem in *iazetis XIX. fratre non*
castris Regis Francorum veneno sublatum *scribitur*
haud ignorante Pontifice; sed iussu Ponti- *iußisse*
ficis id factum, aut post cædē ducenta milli- *occidi.*
[illegible] Pontifici numerata, non scri-
bit. Sed Auctor Apologiæ potestatem ha-
bet [illegible] liberè ad historias. Adde,
quod, ut supra diximus, Cuspiniano non
magnam fidem habere possumus in ijs, quę

Digitized by Google

ad Pōtifices pertinēt; præsertim quando aliorū historicorū testimonijs destituitur.

§. XXXI. Octauò. Adducit Hēricū II. Regē Anglorū, *Quid, inquit, Hēricus noster eius nominis secundus, nōne timuit post occisum sanctū Thomā? qui præter quā quod nudis pedibus in peregrinatione incessit, virgis etiā penas dedit in sacramentam quā Scholæ discipulus, solutusq́; eo fecit, quod nihil grauius pateretur.*] Verè omnino Hēricus & iure optimo timuit, nō verò cēsuras corporis, de quo nos agimus, sed iudiciū Dei, & cēsuras Ecclesiæ, siquidē non vt Scholæ discipulus, vt iste garrit, sed vt verus penitēs maluit in terris cum hominibus flagellari, quā post mortem cum dæmonibus cruciari.

§. XXXII. Nonò. Adducit Patrē Hērici Regis Francorum, *Annon, inquit, timuit [illegible] Pater [illegible] Regis Galliarum, qui [illegible] Regnum Nauarræ, quod [illegible] fuerat, Pontifex [illegible] ret, Regiq; Hispano [illegible] Regni [illegible] Rex Hispaniæ hodieq; tenet.*] At falsum est Patrē Hērici quarti Regis Christianissimi fuisse illū, qui Nauarræ Regnū primus [illegible] sit, ille enim Ioannes dicebatur, Pater autem Regis Antonius dictus est; de illo verò, quod Reges Hispaniæ Regnū Nauarræ magna ex parte possideant, nō est nostrū hoc loco disserere, consulas tantum historicos, qui res hispanicas [illegible]

§. XXXIII. Decimò. Adducit Henricum IV. Regem Chris-

Digitized by Google

Christianissimũ, *Annon*, inquit, *is, qui nunc regnat, filius eius iure timuit, cùm se ab excõmunicationis vinculis relaxari tàm supplicíter obsecraret, & legatum suum Roma virgis cæsum pœnitentiæ more passus sit?* Hæc verò satis ostendunt Auctorem Apologiæ, non solũ exercitem euagari, cum à timore gladii, & mortis temporalis, ad timorem spiritualium poenarum transeat; sed etiam satis impudẽter irridere sacras cærimonias, quæ in reconciliatione pœnitentiũ adhibentur. Sed si magnum ei videtur, legatum Regium, dũ ab excommunicationis sententia de more Ecclesiæ Rex absolueretur, virga sacerdotali leuiter percussũ, nõ ad dolorẽ, sed ad significationẽ, quid quæso dixisset, si magnũ Theodosiũ Imperatorẽ orbis terrarũ vidisset S. Ambrosij Epis. sui sententiã pertimescere, nec audere, illo interdicẽte, templũ ingredi, nisi publicã pœnitentiã ageret; ac deinde ingressũ prostratum solo stetisse, sed toto corpore gemitũ in pauimẽto iacuisse, manibus capillos vulsisse, frontẽ grauiter percussisse, & pauimentũ lachrymis aspersisse, idq; deposito diademate, & toto populo inspectãte? vide Tripartit. hist. l. 9. c. 50. Hæc igitur tatũ Impij Rex Christianissimi imitatur, qui sic timore iudicij Dei, & summi Pontificis timuit, adhibitis illi Deum, ut pericula non pauca, nec tenia solicitet euadere,

Exempla vera pœnitentiæ in magno Theodosio.

Quem imitatus est Henr. IV. Rex Christianissimus.

deret, & deinceps quotquot eiusmodi [illegible]
[illegible] hominum conatus, [illegible] redituros
Domino, [illegible].

§. XXXIV. Vndecimò. Adfert exemplum Reginae Elisabethae. *Quid, inquit, quod planè [illegible] Reginam nostram, [illegible] sibique caueret, [illegible] Pio V. excommunicata esset, subditis eius, ab obedientia absolutis, [illegible] berniam [illegible] ad Regem Hispaniae [illegible] qui denique nobilis ille fugitiuus [illegible] Bel-larminus [illegible] Apologiam publicauit, in qua illud defendit, [illegible] quandoquidem excommunicata esset Regina, & [illegible], non solum liceret [illegible], ve-rum etiam necesse esset, ab obligatione [illegible] omni qua possent [illegible] exercitus, siue oppida, siue arces [illegible] Regi Hispaniae hosti [illegible] nihil [illegible]*

Magnam sine dubio causam [illegible] Elisa-betha, si sapuisset, habebat [illegible] Deo, & Ecclesiae Catholicae [illegible] [illegible] pit.

Elisabethae magnam mortis causas habuit.

pit. Extat enim Responsio Cardinalis Alani (hunc enim [illegible] Theologum vocat) ad litteras Stanlei, quam hic ipse [illegible] Anglicè [illegible]; haec est autem summa historiae. Abstulerant Angli à Rege Hispaniae Daventriam civitatem in Belgio sitam, eamque Stanleio custodiendam tradiderant. Is Stanleius, cum reconciliari vellet Ecclesiae Catholicae, eam civitatem Regi restituit tanquam proprio Domino, idque nulla mercede pacta, vel recepta. Hanc restitutionem approbavit Cardinalis Alanus, ut iustam. Caetera non Alani consilia, sed Auctoris Apologiae mendacia sunt.

Alanus Cardin. quid in Stanleio defenderit.

XXXV Ultimo loco addit exemplum Iacobi, qui nunc in Anglia regnat, ac tria quaedam adducit, unde Iacobus Rex cavendi sibi à Pontifice maximam habuit occasionem. *Primum, inquit, [illegible]* Ad hoc partim supra respondi, ideo Breve Pontificis Clementis VIII. anno 1600. ad Catholicos Anglos directum fuisse, quia illi habebant tunc certas personas designatas, ad quas recurrerent, ut quod possent, curarent ut [illegible] Catholicus Regno illo proponeretur [illegible], quo consilio nihil aliud à Pontifice Maximo, quam Catholicae Ecclesiae [illegible] potissimum intentum fuit, [illegible]

Quid Clemens VIII. ad Catholicos Angliae scripserit.

salu-

salutare, magis Christianũ, magis pium, & vtile dari potuit. Quòd si hac generali admonitione Iacobus excludebatur, ipse erat in causa, qui spem non obscurè datam Põtifici fallere volebat, vel certè eius administri reprehendi debent, qui magis adhuc apertè, Iacobum tunc Scotiæ Regem, adepto Anglicano Regno Catholicũ futurum promittebant. Addit secundo. *Deinde*, inquit, *vbi intrasset plenamq; possessionem adeptus esset, horrenda illa coniuratione pulueraria, qua Regẽ tum suis & Regno & vita spoliatũra fuisset. Vt autem Põtifex omni ratione se purgare laborat, quominus eius adminiculis fulta illa cõiuratio fuisse videatur; tamẽ negari nõ potest, Primarios eius in hoc Regno administratores, & præcipuũ mãcipia Iesuitas, ipsissimos illius auctores designatoresq; fuisse: quo etiã crimine is, qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in cõfessione facinoris; alios cõscientia egit in fugã; nonnulli etiã ipsã in Italiã penetrarũt.*] Ad hoc secũdũ respõdeo, tã multa hic mẽdacia, sine vllo testimonio, vel probatione cõgeri, vt necesse sit auctorẽ Apologiæ omnẽ omnino pudorẽ, & cõscientiã exuisse. Quod.n. attinet ad Pontif. non est cur se purgare laboret, cũ nemo illũ, vel suspicione maculæ alicuius asperserit. Quod autẽ attinet ad Iesuitas, ille ipse, qui dux erat cohortis, vt Auctori loqui placuit, Henricus Garnettus Præpositus pun-

cialis

cialis facile mẽdacia illa refutabit. Cõstat in. Henricum in publico iudicio, Rege ipso spectante; qui si vellet, testis etiã esse posset, longissimo tẽpore examinatum constanter semper dixisse, neq; se, neque vllũ Iesuitam huius conspirationis auctorẽ, vel cõplicẽ, vel consultorẽ; vel consentientẽ vllo modo fuisse; seq;; cũ eum tractatum in confessione Sacramẽtali generatim cognouisset, dedisse omnem operam, vt à tali conspiratione desisteretur; imõ etiã se, & suos, ex Vrbe Roma à superioribus suis grauiter admonitos, vt Laicos Catholicos ab omni tumultu alienos, suis cohortationibus, cõtinerẽt. Quod autem Henricus Garnettus in iudicio sæpe dixerat, idipsum instante morte, coram innumerabili populo longa oratione protestatus est: qua oratione, sicut fidẽ Catholicam professus, & hæreses Anglicanas liberrimè detestatus est; ita eadẽ libertate negauit se auctorem, aut complicẽ, aut consultorem, aut vllo modo consentientẽ sceleris fuisse. Et tamen audet auctor Apologiæ, contra conscientiam propriam, & contra testimonium multorum millium hominũ, qui crudelissimo spectaculo interfuerunt, dicere, *Is, qui Principes fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris*; cùm dicere debuisset, eum mortuũ fuisse in abnegatione, & detestatione facinoris. Cur igitur

Iesuita Conspirationis Anglicanæ nullo modo rei.

inquies,

Cur Henricus sanctum vltimo supplicio affectus sit, scilicet violati sigilli Sacramentalis confessionis violare.

inquies, Hericus vltimo supplicio affectus est, si neque sceleris conuictus, neque sceleris confessus est? Quia non reuelauit, quod in confessione sacramentali cum audiuisset, Iudices mira quadam versutia cognouerunt. Sed cùm Catholica doctrina non permittat, ad vllum malum vitandum, secretū sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm vnquā Sacramenti sigillum violare. Proinde Iudices illi, qui à Catholica fide & doctrina alieni sunt, Henricum, reum læsæ maiestatis, ob non reuelatam conspirationem, fecerunt. Deus autem eundem Henricum, ob Sacramentum diuinum non violatum, & fidei Catholicæ confessionem, atque hæresum protestantium detestationem, corona gloriæ, vt piè credimus, redimiuit. Porrò alij ex Iesuitis, qui fuga sibi cōsuluisse dicuntur, cōsilium Christi sequuti sunt, qui suos admonuit, vt cùm persecutionem vno in loco paterentur, fugerent in alium. Quæ maior enim persecutio cogitari potest, quàm quæ ad carceres, & supplicia, sine conscientia facinoris, & sine testium iudicio? Addit postrem ò Auctor Apologiæ, *Neque tamen*, inquit, *aut illi, qui Regum hostes fugā deseruerunt, nec Balduinus, & qui quamquam sibi fictit in Belgio, laborauit tamen nobilemum conscientia scelerū, vnquam sunt in ius à Pontifice vocati;*

vocati, ne dum pœnis ab eo affecti; quod in tanto per- [illegible], & nefario negotio consensissent.] Ad hoc tam planè facilis est, & expedita responsio. Non est consuetudo Summi Pontificis, homines in ius vocare, & multò minus punire, quos nullus accusat, vel de quorum criminibus nulla extant indicia; nullum testem. Sed de Balduino, quem vnum nominat (omnes enim caeteros, qui sunt, si tamen aliqui fuerint, dissimulare non possumus) infamia huius criminis, [illegible] certè à Serenissimo Archiduce Alberto, optimo & iustissimo Principe non fuisset permissus publicè in Belgio, & in ipsis primarijs ciuitatibus degere: quoniam neque ij, qui tanquam auctores sceleris ultimo supplicio affecti, dum saepè examinarentur, Balduinum nominarunt inter complices, aut conscios; neque aliquid aduersus illum in Anglia probatum erat; idcirco neque Summus Pontifex, neque ulli Catholici Principes, illum in ius vocandum esse censuerunt. Quare auctor Apologiae excusari non potest à magna temeritate, & iniuria, quòd sine vlla rationabili causa, Sanctissimum Pontificem, Christi Vicarium, & supremum, & sapientissimum Principem reprehendere voluerit, eorum criminum, quorum suspicio, ne priuatis quidem hominibus adhaeret, nisi probabiles causae proferantur.

Digitized by Google

§. XXXVI. His expeditis, transit aduersarius ad aliud paradoxum. nam cùm hactenus probare conatus sit, plurimos Imperatores, aut Reges sibi à Pontifice timuisse, & Iacobum Regem multas timoris causas habuisse, nunc tamen, quia degeneres animos timor arguit, vt Poëta dicit, contendit falsum esse, quod Rex suus vnquam timuerit. *Neq; tamen*, inquit, *quamtumcumq; stupens admiretur, panicum hunc terrorem esse, quo Rex laborat, nunquam euicerit. Ecquid enim Papam pro securitate sua Rex obsecrauit? Ecquidnam alios Principes Christianos amicos suos, & necessarios cohortatus est, vt apud Papam pro ipso interpellarent? Ecquid aut opem, aut præsidium ab ipsis vllum emendicauit, quo incolumitatis suæ satis consultum videri vellet? nihil minus.* hæc ille, qui videat, ne Regem suum dum constantem videri vult, temerarium faciat. nam si tot magni Reges & Imperatores Papam timuerunt, vt paulò antè tàm longa digressione demonstrare conatus est, annon erit Rex suus temerarius, si timere nolit, quod tanti Reges timuerunt? Sed iuramentum propositum, quo exigitur à singulis, vt iurent, non posse Papam vlli concedere, vt aliquam violentiam, aut damnum personæ Maiestatis suæ inferant: item vt iurent, se, non obstante qualibet sen-

Author Apologiæ, dum Regē suū constantē facere videri vult, temerariū facere videtur.

Digitized by Google

sententia excommunicationis, vel declarationis, personam Regis defensuros, & reuelaturos omnes conspirationes, & proditiones contra ipsum, & alia similia, quæ in eo iuramento continentur, satis apertè ostendunt, post puluerariam coniurationé, Regem magno timore fuisse correptum. ac de his satis.

Pag. 81. Transit auctor ad aliá partem epistolæ Card. Bellarmini, & examinat similitudinem desumptam ex oratione Sancti Gregorij Nazianzeni. dicit autem nullam esse similitudinem inter Iulianum, & Iacobum, nisi quòd ille erat Imperator, iste est Rex. At Bellarminus non posuit summam similitudinis in comparatione Iuliani cum Iacobo, sed in comparatione rei cum re, fraudis cum fraude, negotij cum negotio. Sed tamen, quia placuit Auctori Apologiæ conferre etiam personas, insistamus eius vestigijs, & consideremus dissimilitudines Iuliani Imperatoris, & Iacobi Regis. *Principiò*, inquit, *Iulianus fuit apostata, totiq; fidei Christianæ renunciauit, quam olim professus fuerat, & denuò in ethnicum, vel potius in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vmquam deseruit eam Religionem, quam propemodum cum lacte imbibit, nec professionem suam aliquando erubuit.*] Hæc ille; sed non est verum, Iulia- §. XXXVII. *Comparatio aliqua Iacobi Regis cũ Iuliano Imperatore.*

Digitized by Google

num in Atheum fuisse conuersum, cum è contrario ab vnius Dei cultu ad multorum Deorum venerationem transierit, vt potius Polytheus, qum Atheus dici debuerit. Iacobus autem cùm Catholicus non sit, neque Christianus est: sic enim loquitur Sanctus Augustinus libro de gratia Christi cap. 10. *Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solùm vocari, verumetiam esse Christianus.* quibus verbis satis apertè declarat, eum Christianum non esse, qui hæreticus est. Et clarius, ac fusius S. Athanasius oratione secunda in Arianos, non procul ab initio, multis argumentis probat, *nullũ* hæreticũ propriè dici posse, *vel esse Christianum.* Et multò antè S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonianum scripserat, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. Iacobum autem Regem nõ esse Catholicum, testis est auctor Apologiæ, qui in singulis fermè paginis huius libri, nomen Catholici illis relinquit, qui Romani Pontificis Religionem sequuntur; qui autem Catholicus non est, hoc ipso hæreticus est. Catholicus enim atque hæreticus contraria sunt, vt dies, & nox; vt lumẽ, & tenebræ. Neque omninò verum est, Iacobum nunquam deseruisse Religionem, quam primò susceperat: nam ex parentibus Catholicis natus catholico ritu baptismum ac per hoc Catho-

Non est Christianus, qui Catholicus nõ est.

Catholicus & hæreticus contraria sunt.

Iacobus Rex ex Catholicis natus, & Catholicè baptizatus.

Digitized by Google

Catholicam Religionem fidemque susce-
pit; sed iniuria temporum in educa-
tores sectarios incidit, qui eum ex Chri-
stiano Caluinistam fecerũt. Et si vera sunt,
quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè noue-
runt, cum in Scotia Puritanus, & Protestã-
tium inimicus esset, nunc in Anglia Prote-
stans, & Puritanorum aduersarium se ge-
rit. Pergit: *Iulianus contra Christianos se con-
uertit, tantummodo quòd in confessione causæ
Christi perstarent: Rex noster hac in re cum sub-
ditis agens, id tantum spectat, vt nota extet ali-
qua, qua distingui possit inter subditos fideles, &
perfidos.*] At nos suprà non semel ostendi-
mus, quemadmodum Iulianus Christianos
vexabat Religionis Christianæ causa, sic
etiã Regẽ Iacobũ mulctis pecuniarijs, car-
ceribus, exilijs, extremo supplicio Catho-
licos vexare, quod Religionem Catholi-
cam nolint deserere, & hoc ipsum iuramẽ
tum eò tendere; vt fides Catholica de po-
testate Summi Pontificis abnegetur. Per-
git: *Iuliani finis fuit Christianorum euersio: Re-
gi nostro finis non alius propositus est, quàm vt fi-
dem Christianam in statu tranquillitatis, atque
otij tueatur.*] At nos contrà videmus, Iaco-
bo Regi finem propositum esse, sectam
Protestantium in statu tranquillitatis, &
otij tueri, & ad eum finem obtinendum,
primum Catholicos omnes, deinde etiam

*Posit Ca-
tholica
Puritan⁹,
nunc Pro-
testantem
se gerit.*

*Catholi-
cos vexat
Religionis
causa.*

Digitized by Google

Puritanos opprimere. Pergit: *Iulianus eò tendebat, vt homines adduceret ad idololatriam patrandam. Rex noster eò tantum, vt subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei ac ciuilis obedientiæ, hac veluti tessera obsignandam*] Cur igitur in toto iuramento ciuilis obedientia, & naturalis fides ne semel quidem nominatur, perpetuò autem potestas Summi Pontificis abnegan da proponitur? Pergit: *Iulianus eam rationem præ cæteris iniit, vt subreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis nostri tota ratio, quam sequitur hac in re, plana est & euidens, omnique procul obscuritatis integumento; siquidem nec veniam vlli vmquam negauit eorum, qui ad iurandum vocarentur, deliberandi secum per ocium, commentandiq; de eo, in quod iuraturus esset; & si quis fortè interpretationem requireret, suppeditauit item omnem, quantam quisque postularet.*] Sed istam planitiem, & euidentiam nos crassiores & simpliciores nimirum cernimus: fingitur enim iuramentum ad ciuilem obedientiam in rebus merè temporalibus exigi, & tamen verba iuramenti ad potestatem Pontificiam euertendam maxima ex parte referuntur: neque dicitur manifestè, *Ego iuro Pontificem Romanum non esse caput Ecclesiæ, vel Ego iuro Regem Angliæ caput esse Ecclesiæ Anglicanæ in spiritualibus*; si enim hoc diceretur, nemo

decipe-

Digitized by Google

deciperetur; sed dicitur, *iuro non esse parendum excommunicationi Pontificiæ; iuro Pontificem non posse absoluere subditos ab obedientia Regis; iuro Pontificem ab hoc iuramento me liberare non posse,* quia legitima plenaque auctoritate mihi ministratum est: & simul, vt hæc minùs offendant, permiscentur multa de proditionibus, de conspirationibus, de Regia persona à violentia, & cædibus liberanda; quæ cùm omnes naturaliter horreant, fit, vt totum iuramentum incautè suscipiatur, ne, qui illud recusauerit, in suspicionem proditionis, vel conspirationis incidat. Pergit: *sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd Iulianus eos impulit, vt idololatriam perpetrarent statuis imaginibusq; colendis: Rex noster, omnesq; eius subditi, qui quidem de Religione cum eo sentimus, adeò longè absumus ab hac culpa, vt à vobis heretici vel eo nomine censeamur, quòd ab idololatria patranda tàm longè refugiamus.*] Imò verò in hoc ipso maxima similitudo est, Nam Iulianus voluit quidem Christianos ad idololatriam pertrahere, sed occultè, & sub colore ciuilis adorationis; imago enim Imperatoris sine crimine à Christianis adorabatur, quia sciebant, imagini Imperatoris cultum ciuilem exhiberi, vt ipsi Imperatori ex-

Quàm fraudulentum sit iuramentū Anglicanum.

hibebatur. Sed Iulianus imaginem suam ita pingi iusserat, vt in tabula, siue linteo Iouis quoque Imperatorem coronantis imago cerneretur; vt qui imaginem Imperatoris adorabat, simul Iouis imaginem adoraret: & quoniam Ioui, qui Deus à Gentibus credebatur, & eius imagini, non ciuilis cultus, sed diuinus exhiberi solebat, hac fraude Iulianus Christianos sub colore ciuilis honoris Imperatori debiti, ad cultum diuinum imagini Iouis exhibendum, id est, ad idololatriam patrandam, & vero DEO cultum denegandum adducebant.

Iacobus Angliæ Rex in qua re sit Iulianum imitatus.

Atque hoc est omnino, quod Rex Anglorum imitatus est: proposuit enim iuramentum, quo sub colore ciuilis obedientiæ in temporalibus Regi debitæ, eidem Regi obedientia sacra, vt Primati in spiritualibus præstaretur, & eadem obedientia vero Ecclesiæ totius Primati denegaretur, vt suprà satis apertè demonstratum est. Quòd autem auctor cultum imaginum Christi, & Sanctorum idololatriam vocat, non est mirandum, cùm, vt ipse confitetur, vnus hic articulus sit inter multos, quorum causa hæretici Protestantes à nobis Catholicis censeantur. Neque enim imaginum sacrarum cultus idololatria dici potest, nisi ab ijs, qui imagines Christi & San-

Cultus Sacrarum imaginum cur nõ sit idololatria.

Digitized by Google

ctorum idola videri volunt. Et quoniam idolum est imago falsi Dei, propter quod Apostolus, nihil esse idolum pronunciauit, in epist. prima ad Corinth. cap. 8. quia videlicet imago est rei nusquam existentis, non possunt aduersarij idola vocare Imagines Christi & Sanctorum, nisi existiment Christum falsum esse Deum, & Sanctos eius falsi Dei amicos, & seruos esse, & denique Christum & Sanctos nusquam esse & nihil esse. quæ existimatio sitne hæretica necne, ipsis aduersarijs iudicandum relinquimus. Certè Synodus septima generalis ante annos circiter nongentos anathema dixit ijs, qui Christi & Sanctorum imagines idola nominare præsumpserint.

§. XXX VIII.

Venio nunc, omissis conuicijs & nugis, quæ ad rem non pertinent, ad exemplum allatum ex lib. 20. Machabęorum. sic igitur auctor Apologię loquitur pag. 85. *Ac prima*, inquit, *quod Eleazarum attinet, si Archipresbyteri ratio esset recusandi iuramentum à Rege oblatum tàm bona, tamq; constans, quàm fuit Eleazaro, cur à porcinis carnibus gustandis abstineret, adhiberi à Cardinale non sanè inscitè posset hoc exemplum ad suũ institutum comprobandum.* & infra. *sed cùm fundamentum malũ sit, ac vitiosum, ædificium superpositum non potest vllo modo esse diuturnũ: quod enim exemplum, quæso, reperitur in vniuersa sacra scriptura, quo*

Digitized by Google

recusatio iuramenti à Rege oblati, vel detractio obedientiæ erga Regem præstandæ stabiliatur?] Ego verò audeo dicere, meliorem causam habere Catholicos iuramenti recusandi, quàm Eleazarus habuerit carnis porcinæ non gustandæ. Quamuis enim auctoritas imperantis vtrobiq; sit eadem, tamen materia de qua præceptum traditur, omnino diuersa est; ibi enim de carne porcina non gustanda, hic de potestate capitis Ecclesiæ non abneganda lex datur; & opinor, aduersarius non negabit, potestatem capitis Ecclesiæ rem esse longè sublimiorem carne porcina. Sed in eo semper aduersarius vel decipitur, vel decipere alios nititur, quod affirmat, in iuramento à Rege proposito, nihil aliud contineri, nisi ciuilem obedientiam Regi esse præstandam: hæc enim causa est, cur quærat exemplum in scriptura diuina, quo detractio obedientiæ stabiliatur. Nam si aduertere vellet, eo iuramento potestatem summi Pontificis labefactari, & euerti; facile exemplum inueniret; nec solum exemplum, sed etiam præceptum diuinum, quo potestas Summi Sacerdotis euidentissimè stabilitur, Nam Deuteron. 17. satis apertè legimus, *Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, sententia iudicis morietur, & auferes*

Meliorem causam habent Catholici Angli iuramenti recusandi; quàm Eleazarus porcinæ carnis repudiandæ.

capiti Ecclesiæ obediendum.

Digitized by Google

feres malum de Israel. Et Numerorum decimo sexto, videmus horrendum iudicium Dei in Core, Dathan, & Abiron, quos vnà cum familijs ipsorum terra absorbuit, & descenderunt viui in infernum, propter Schisma, & defectionem à Mose, & Aaron, qui tum summi Sacerdotes erant, & Ecclesiam Domini legitimè gubernabant. In nouo autem testamento, non Imperatori, vel Regi, sed Apostolo Petro, quem Vicarium suum super familiam suam Christus constituit, ab ipso Christo dictum scimus, *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Matt. decimo sexto. Et cùm eidem mandauit Ioannis vltimo, vt oues gregis sui, vtique omnes, pasceret, simul etiam ouibus mandasse credendum est, vt ab eo se pasci, regique humiliter, obedienterque permitterent. Quod autem aduersarius adiungit de iuramento Saulis 1. Reg. 14. ad rem nihil facit. Primùm enim non tractamus de iuramento seruando, sed de iuramento suscipiendo: deinde iuramentum Saulis omnino temerarium fuerat, & ideo iudicio totius populi mortem euasit Ionathas, qui illud non seruauerat.

Sed

Digitized by Google

Sed tamen placuit Deo, vt Ionathas propter iuramentum non seruatum in vitę discrimen adduceretur, vt Saul ipse proprij filij iacturam faciens, de iuramento temere suscepto pœnas daret.

6. XXXIX. Pag. 88 Transit auctor Apologiæ ad exemplum S. Basilij, quod Bellarminus in Epistola sua posuerat, & multa dicendo nihil dicit. Cauillatur primũ à Bellarmino omissa esse, tamquam sibi contraria, verba illa Theodoreti de S. Basilio, Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cum pietate; qua remota pernicioſam esse dicere. sed Bellarminus non librum Theodoreti describere, sed quod ad rem suam faciebat, adducere voluit. Tantum autem abest, vt eam sententiam sibi contrariam esse iudicet, vt eam libentissimè, gratissimèque suscipiat; nam & ipse amicitiam Regis Anglorum magni pendit cum pietate, sed ea remota pernicioſam esse dicit. Sed videamus, quibus rationibus aduersarius Bellarminũ refellat. Quod ad exemplum S. Basilij pertinet, omissa longa narratione, quæ ad id solum adhibita est, vt liber grandior redderetur, *iam*, inquit, *comparet qui vult, causam S. Basilij cum causa Archipresbyteri: nam alioqui nec orthodoxum Regem decuit cum tam Ariano, atque hæretico Imperatore conferre. Basilius tentatus est, vt Arianus esse vellet: is nulla me-*

Digitized by Google

la mota est Archipresbytero de causis fidei. Basilius, nisi verbum ei diuinum obstitisset, Imperatori libens obtemperasset: cum Archipresbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quamuis verbum Dei exigat. Basilius permagni fecit gratiam Imperatoris si salua pietate eam promereri potuisset: Archipresbyterum hortatur Cardinalis, vt reijciat, etsi cõsentaneum sit pietati, vt amplectatur.] At Bellarminus Regem orthodoxum cum Imperatore hæretico non cõposuit; sed Regem cum Imperatore, non Catholicum cum Arriano, vexantem Catholicos cum persecutore Catholicorum rectè cõferri posse existimauit. Porrò Basilius tentatus quidem est, vt Arrianus esse vellet, sed sub colore subtilitatis dogmatũ tentatus est; non enim Basilio dictum est, esto Arrianus, vel noli esse Catholicus, sed noli propter modicam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere: sic igitur & Archipresbyter nõ apertè tentatus est, vt primatum Apostolicum abnegaret, sed occultè, & sub colore ciuilis obedientiæ Regi præstandæ. Quòd autem lis nulla mota sit Archipresbytero de causa fidei, nescio qua fronte dicere audeat, qui scit illum Catholicæ fidei causla comprehensum, & postiuramentum præstitum, adhuc in carceribus detineri; vt omittam, quod in ipso iuramẽto plurimæ sententiæ sunt, quæ ad potestatem

Comparatio causæ S. Basilij & Archipresbyteri Angliæ.

Digitized by Google

statem Summi Pontificis labefactandam pertinent. Neque verum est, cum Archipresbytero id tantum agi, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo verbum Dei exigat. nam Archipresbyter iam obtemperauit, etiamsi verbum Dei ab eo contrarium exigeret: verbum enim Dei est, oportet obedire Deo magis quàm hominibus, Act. 5. Denique falsum est etiam illud, quod Bellarminus hortatus sit Archipresbyterum, vt gratiam Regis reijciat, etsi consentaneum sit pietati, vt eam amplectatur. Bellarminus enim de gratia Regis amplectenda vel reijcienda ne verbum quidem fecit in epistola sua, sed hortatus est Archipresbyterum, vt pœnitentiam agat de iuramento nimis facilè susceptо, quod salua conscientia, & pietate suscipi non poterat.

§. XL. Pergit auctor Apologię pag 91. & Bellarminū reprehēdit, quòd lapsum Archipresbyteri cū lapsu S. Petri Apostoli, & S. Marcellini Pontificis comparauerit, quorū ille Christū negauit, iste Idolis sacrificauit. Addit etiam, historiam de lapsu S. Marcellini à Cardinale Baronio non sine magna causa in dubiū reuocari. Sed Bellarminus Archipresbyteri lapsum multò fuisse minorē, illis verbis testatus est, *qui S. Petri, & S. Marcellini casum aliqua ex parte imitatus videris,* &c. neq;

Comparatio lapsus Archipresbyteri cum SS. Petri & Marcellini.

Digitized by Google

&c. neque similitudinem posuit in lapsu, sed in causa: quomodo enim ex imbecillitati animi, & timore pœnarum sancti illi viri ceciderunt, ita fieri potuit, vt Archipresbyter ex aliqua simili imbecillitate caderet. parum autem refert, vtrum historia de lapsu S. Marcellini certę fidei sit, an dubię: satis enim est ad exhortationem, quod ea historia communi consensu recepta sit, vt etiam Baronius ipse testatur.

Transit deinde pag. 94. ad auctoritatem S. Gregorij, quam Bellarminus in epistola sua adduxit vt probaret, quãti momenti sit Primatum Apostolicum denegare. Ac primùm miratur, cur S. Gregorium Apostolũ Anglorum nominauerit. *Cur Gregorium,* inquit, *Apostolum nostrum vocarit, nescio.*] Rectè miratur, ac dicit se id nescire, quoniã Protestantes Angli non S. Gregoriũ Apostolũ, sed Martinum Bucerũ, & Petrum martyrẽ Apostatas, sectæ suæ auctores habent. Sed Bellarminus Venerabilem Bedã sequutus est, qui S. Gregorium in historia gentis suæ, Anglorũ Apostolũ nominauit. Addit, *debere S. Gregorij successores vestigijs prædecessoris insistere in eo, quod missi* à S. Gregorio nullã exercuerunt muneris sui partẽ, nisi pace, permissuq; Regis, quo modo etiam missi à S. Eleutherio, locum suũ in hac prouincia, Regia auctoritate obtinuerunt.

§. XLI.

Non S. Gregorium, sed Bucerus & Petrus Martyr Apostatæ sunt Apostoli Protestãtium in Anglia.

Quod

Digitized by Google

Quid dissimiliter, inquit, hodierni Pontifices nisi cum sanctis nolentes maiorum suorum vestigijs, & quidem neque fugitiuos alienis Principis seruos excipere, neque eosdem rursus dominis remittere, sed eos solum absque ulla venia Principis, sed etiam manifestò contra ipsius leges, cum consilijs, præsidijs, & doctrina meram rebellionem spirantes, ad subditos absoluendos ab obedientia sua erga legitimum Regem suum, & Principem? Vtinam sic Angli Protestantes retinuissent doctrinam S. Gregorij, & S. Eleutherij, ut hodierni Pontifices prædecessorum suorum vestigijs diligenter insistunt. Sed ad rem. Nō negamus, cum bona venia Principum, & cum ipsorum gratia, & pace prædicandum esse Euangelium, quando ea potest haberi; sed, si Principes resistant, non ideo prædicationē omittendam esse docent nos Scripturæ diuinæ, & exēpla maiorū. Certè quando Christus Dominus iussit Apostolis, ut euntes in Mundū vniuersum prædicarent Euangelium omni creaturæ, non addidit conditionem, nisi Principes mundi eis non resistant: & B. Paulus, qui prædicauit Euangelium ab Hierusalem, per circuitum, usque ad Illyricum, & ubique ordinauit Ecclesias, Episcoposque constituit, non legimus authoritatem à Principibus quibusdam accepisse; quod idem de alijs Apostolis dici potest. Quando autem Diocletianus, & Maxi-

Prædicandum Euangelium etiam inuitis Principibus si obsistant.

Maximianus imitati prædeceſſores ſuos prędicari Euangelium, & Chriſtianos fieri prohibuerunt; non ob id tamen prædicatio Euangelij, vel gentium conuerſio, aut Eccleſiæ ædificatio; repugnãtibus licet Imperatoribus, ceſſauit. Et quando Principes hæretici, Cõſtantius, Traſimundus, Hunericus, & alij, Catholicos nullo loco eſſe patiebantur, Catholici tamen, illis inuitis, & reſiſtentibus, vel palàm, vel occultè fidem Catholicam prędicabant. Atq; vt vel vnum exemplum antiquitatis referam, Euſebius Samoſatenus Epiſcopus, vt ſcribitur in hiſtoria tripartita lib. 7. cap. 16. in Thraciam exilio deportatus ab Ariano Principe, cùm videret Eccleſias Paſtoribus deſolatas, habitu militari ſuſcepto Syriam peragrabat, & Phenicen pariter, & Palçſtinã; Presbyteros ordinans atq; Diaconos, aliaq; Eccleſiæ replebat officia. Hunc Sanctum Epiſcopũ imitantur illi, quos vos fugitiuos appellatis, qui quidẽ, vt Deo magis obediant, quàm hominibus, non dubitant cum periculo vitæ in patriam redire, quamuis Princeps, lege poſita, reditũ interdixerit. Nam & ille S. Epiſcopus longè à Patria in exiliũ deportatus fuerat, vt à fide Catholica conſeruanda ceſſaret; ſed Principis impij mandata contemnens, mutato habitu, redibat; & Eccleſiaſtica obibat officia, vt Regis

Ita in Eccleſia ſemper factitatum.

Etiam mutata habitu.

Digitized by Google

Chriſti præcepta compleret. Quod autem dicit aduerſarius de conſilijs proditorijs & doctrina rebellionē ſpirante, ad calumnias pertinet. Nam etſi fuerunt, qui proditionis cōſilia inierint; ea tamen non ex doctrina Catholica, neq; ex recta ratione, ſed ex deſperatione, vt ſuprà diximus, hauſerunt. Quod poſtremò adiugit, deabſoluedis ſubditis ab obedientia erga legitimū Regem & Principem, iā ſuprà docuimus, ſupremi Eccleſiæ vniuerſæ Rectore id iuris habere vt, ſi Princeps ab Eccleſiæ vnitate per hæreſin, vel ſchiſma deficiat, poſſit eū excommunicare, vel excōmunicatum declarare, & ſubditos eius à fide, & obedientia liberare: neq; eſſe hanc nouam doctrinam, ſed in Concilio Lateranenſi omnium maximo & celeberrimo approbatā, atq; vſu Chriſtiani populi per multa ſecula receptam.

§. XLII. His quaſi prolegomenis expeditis, accedit auctor Apologiæ ad explicanda verba S. Gregorij, quæ à Bellarmino dicit eſſe contra mentē & ſenſum Gregorij allegata. Verba hæc ſunt in Epiſtola 42. l. II. *Nec quæſtica Sedis reuerentia vllius præſumptione turbetur: tunc enim ſtatus memorū integer manet, ſi caput fides nulla putrefactur inuria. & canonum manet incolumis, atq; intemerata ſemper auctoritas.* Quæſtio autem eſt quid per caput fidei ſignificetur, nos enim ipſum Gregorium

vt lumnium Pontificem, caput fidei dicunt esse affirmamus. Ideo, caput fidelium, caput Ecclesiæ, caput per quod Ecclesia fidem, & discit, & docet. Aduersariis cõtra dicit his verbis pa. 97. *Quod Gregorius illo vocabulo Capitis fidei caput se nostræ fidei, aut religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cum reliqua eius doctrina atque scriptis. Primum enim, cum tulus vniuersalis Episcopi titulum occuparet, Gregorius dicere non dubitauit, Quicunque illud nomen sibi assumeret, præcursorem eum esse Antichristi: qui tamen titulum longe infrà eum est, quo quis caput fidei nominetur.*] Respondeo argumentum nihil omnino cõcludere, quoniam vocabulum Episcopi vniuersalis in eo sensu, quo à S. Gregorio accipitur, Hierarchiã Ecclesiasticam penitus destruit, vocabulũ autem, Capitis fidei, hierarchiam eandẽ constituit. Is enim dicitur apud Gregorium Episcopus vniuersalis, qui solus Episcopus ita esse cupit, vt omnes alios esse patiatur Episcopos. sic enim Sanctus Gregorius loquitur libro septimo Epistola 69. si vnus vniuersalis est, restat vt vos Episcopi non sitis. & libro quarto Epistola. 36. si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. & Epistola trigesima quarta, eiusdem libri, Triste valde est, vt patienter feratur, quatenus

Quo sensu S. Gregor. negauerit quemquã esse aceruẽ Episcopum vniuersalem.

despectis omnibus prædictus frater solus conetur appellari Episcopus. Et certè in hoc sensu hierarchia vniuersa tollitur, atq; confunditur, quæ ex Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis sub vno Capite Summo Pontifice constituitur, quæ eadem non tollitur, sed constituitur, dum vnus alijs præsidet, eosq; in vnitate cõferunt. Merito igitur S. Gregorius vniuersalis Episcopi vocabulum exhorruit, vocabulum autẽ Capitis libenter accepit. Sed auctor Apologiæ sentiens argumenti sui debilitatẽ subiunxit, & ait: *dabit mihi veniam Bellarminus, vt id de vno Gregorio dicam, quod ille de multis, & sane dixit ex omnium nomine Patrum, Minus cautè loquutus est.* allegat autem duo loca ex libris Bellarmini, vnum ex lib. 2. de Christo cap. 2. alterum ex lib. 2. de Pontifice cap. 10. sed Aduersarius non bona fide, vt alias manus scripta Bellarmini refert, nam lib. 2. de Christo cap. 2. id solum Bellarminus dicit, posse qui doctrinam Patrum, quando in eadem sententia omnes conueniunt, non quando vnus aliquid proprij dicit repugnantibus cæteris: tunc enim minus credimus vni, quàm multis. neque in hoc loco inuenitur illud, *minus cautè loquutus est.* In libro verò 2. de Pontifice cap. 10. non de sanctis Patribus, sed de Nicolao Lyrano dixit, *minus cautè loquutus est.* Cùm igitur S. Grego-

Qui tamen voluit vnum esse omnium caput.

Gregorius vnus sit ex Patribus Sanctis, & quod scripsit, non repugnet doctrinæ cæterorum, nō rectè de eo dici potest hoc loco, *minus eadē loquutus est.*

Sed Aduersarius tandem sententiam suam sine ambagibus explicat, cùm addit: *Igitur, vt Apostolum nostrum ex eius manibus eximamus, ad nosq; reuocemus, vt noster porrò sit in hac causa, non illius; est hoc quidem verum, quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu, quo dicit, eum disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini vos, auctoritatemq; Ecclesiæ, quæ penes Regium caput residet intra suas ditiones, atque fines, caput eius abscinditis, summoque Gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem, ac membra turbatis.*] §.XLIII.

Hæc ille, qui verè Sanctum Gregorium à nobis abstulit, atque ad se reuocauit, cùm illum arte mirabili, ex Catholicæ Ecclesiæ Presule, in Protestantem hæreticum transformauerit. Sed tāta est hæc audacia, & impudentia, vt mirum sit eiusmodi expositionem in hominem sanæ mentis cadere potuisse. Nam S. Gregorius de Sede Apostolica, non de Rege loquebatur, cùm diceret, *Illud autem admonemus, vt Sedis Apostolicæ reuerentia nullius præsumptione turbetur:* ac deinde id probauit dicens: *tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsetur iniuria.* Quis igitur non videt, caput

Insignis iniuria aduersarij in S. Gregorium Magnum.

fidei, sedem Apostolicam nominari? Adde, quod in ea Epistola de vsu Pallij sermo est, & monet S. Gregorius Archiepiscopū Panormitanum, vt sacro Pallio ab Apostolica sede ad se transmisso, vtatur iis tantùm locis, & temporibus, quibus vtuntur alii similes Sacerdotes, neque præsumat aliquid vltra ea, quæ à sede Apostolica conceduntur; atque ad hoc propositū ponit verba, quæ suprà recitata sunt. Quid in hoc negotio habent Reges? quid Regibus cū Pallio, quod est insigne Archiepiscoporum? Sed Auctor Apologiæ, hac impudentia nō contentus, quasi planum fecisset, iussu Summi Pontificis per immissos sicarios Reges cædi consueuisse, admonet, Papæ & Cardinalibus suggerendum esse, quod S. Gregorius li. 7. Epistola 1. per Sabinianum Præfectum Imperatoris, iubet suggeri Mauritio: *Si ego in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa; sed quia Deum timeo in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.* Sicut autem Aduersarius in eo deceptus est, quod Sabinianum, ad quem scribit Sanctus Gregorius, existimauit Præfectum Imperatoris fuisse, cùm esset Diaconus Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, & qui Sancto Gregorio in Pontificatu successit, ita

decipere alios voluit commemoratione huius suggestionis, quam nihil omnino ad rem facere ex ijs, quæ supra demonstrauimus, intelligi potest? Summi enim Pontifices non occulte per scriptos, sed publice per Censuras Ecclesiasticas cum Principibus inobedientibus agunt. *Arma pontificum in Principes inobedientes.*

Tamit deinde pag. 99. a S. Gregorio ad S. Leonem, cuius tres sententias Bellarminus in Epistola sua posuerat & quoniam verba S. Leonis non poterat vlla ratione pertexere, S. Leonem audacter reprehendit, quod dum S. Petrum immodice laudat, ipse sibi nimium tribuat, in quo discipulum se Caluini demonstrat, qui libro quarto Institut. capite septimo, cum nihil haberet, quod euidentissimis testimonijs huius sanctissimi Pontificis responderet, transijt ad conuicia; at Leonem auidum gloriæ, & dominationis plus nimio fuisse contendit. Neq; contentus fuit Auctor Apologiæ S. Leonem ambitionis notasse, quæ tota semper abiquitas vt doctissimum tacq; optimum Pontificem, & sanctitatis gloria excellentissimum venerata est, sed addidit etiam falsam historiam. Scripsit enim pag. 101. *Contendebat, inquit, tunc temporis ea de primatu Patriarchæ Constantinopolitani, & in Concilio Chalcedonensi Episcopi sexcenti, & quod excedit, aqua-* *Aduersatur S. Leonem reprehendit exemplo Caluini.*

*lem authoritatem illius Sedis Patriarchae adscri-
pserunt; neque priuilegium Romanae Sedis supra
Constantinopolitanam vllo modo passi sunt; sed
contra eum decretis suis suffragiisque pugnarunt.*
Haec ille. Sed verum quidem est, Patres Con-
cilij Chalcedonensis tribuere voluisse Epis-
copo Constantinopolitano paria priuilegia;
falsum tamen est, quod de Primatu cum Epis-
copo Romano Constantinopolitanus Patri-
archa contenderet: paria enim priuilegia in-
telligebant respectu inferiorum, dicebantque,
vt Romanus Pontifex primum locum haberet,
vt semper habuerat, Constantinopolitanus
autem ad secundum ascenderet, qui locus Ale-
xandrini Episcopi ante fuerat. Id probamus
primo ex ipsis verbis Concilij Chalcedonen-
sis, vbi legimus, Patres Concilij voluisse re-
nouare canonem concilij Constantinopoli-
tani, Canon autem Concilij Constantinopoli-
tani hic fuit, *Constantinopolitanae ciuitatis Epis-
copum habere oportet primatus honorem post Ro-
manum Episcopum, propterea quod sit noua Roma.*
2. probamus ex Epistola Concilij Chalcedo-
nensis ad Leonem, qua petiit confirmari de-
creta sua, in qua Epistola nullam mentionem
faciunt parium priuilegiorum, sed solum dicunt,
se renouasse canonem secundae synodi, quo se-
cundus honor Episcopo Constantinopolita-
no tribuebatur. 3. probamus ex ipso Leone,
qui Epist. 59. respondens ad Concilij literas,
& in

Quomodo Conc. Chalced. Constantinopol. Patriarchae & Pontifici Romani Priuilegia paria esse voluerit. Nimirum, respectu inferiorum.

Nam Romanus simpliciter eminebat: quod probatur.

& in multis aliis epistolis ad Imperatores & ad varios Episcopos de hac causa, nusquam meminit paria priuilegiorum, sed vbiq; scribens damnat Episcopi Constantinopolitani ambitiosam cupiditatem, quod se Alexandrino, atque Antiocheno Episcopo anteponere voluisset. Quarto probamus ex S. Gregorio, qui affirmat Constantinopolitanum Episcopum subiectum fuisse Episcopo Romano, etiam quando obtinuerat, quod in secunda & quarta Synodo definitum erat. Sic enim scribit lib. 7. epist. 63. ad Ioannem Syracusanum, *De sede*, inquit, *Constantinopolitana quis dubitet, eam Apostolicæ Sedi esse subiectam? quod & Dominus, pijssimus Imperator, & frater meus Eusebius eiusdem Ciuitatis Episcopus assidue profitentur.* Falsò igitur Auctor Apologiæ scripsit, *Concilij Chalcedonensis Patres nullo modo passos esse, vt Romana Sedes supra Constantinopolitanam priuilegium haberet*; vt etiam illud, *Episcopum Constantinopolitanum cum Romano Pontifice de Primatu Ecclesiæ contendisse.*

§. XLV. Addit postremò, Sanctum Leonem, quamuis nimis multa S. Petro tribuerit, nihil tamen Cæsari ademisse, sed & honoris vocabula, & auctoritatis priuilegia, & potestatem conuocandi Concilia arbitratu suo, ei tribuisse: id quod probat ex epist. 9. ad Theodosium, vbi ita legimus: *Spiritus vester sufficienti*

ni, ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra Italiam haberi iubeatis Episcopale concilium. & ex Epist. 16. ad Flauianum, quia clementissimus Imperator pro Ecclesiæ pace sollicitus Synodum voluit congregari, quamuis appareat rem, de qua agitur, nequaquam Synodali indiguisse tractatu: & ex epistola 17. ad Theodosium: Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, quem pietas vestra constituit, occurrere me nulla ratio permittit. Ad hæc loca breuiter respondemus, negari non posse, quin in Concilijs generalibus indicendis aliqua esset Imperatoris auctoritas. neque enim decebat, vt in ciuitatibus Imperatori subiectis tanta Episcoporum multitudo conueniret, sine consensu, & voluntate Imperatoris; sæpe etiam Imperatores pij de communi bono Ecclesiarũ, & pace soliciti, Cõcilia fieri cupiebant, & mãdante Põtifice indicebãt. Sed neq; illud negari debet, præcipuã auctoritatẽ in ijsdẽ indicẽdis Cõcilijs fuisse apud Summũ Põtificẽ, ita vt sine consensu Pontificis Maximi nulla Concilia rata fuerint; sine consensu autem Imperatoris multa fuerint rata. Ac vt aliqua testimonia adducamus: In concilio Chalcedonẽsi, act. 1. iubetur Dioscorus nõ sedere inter Episcopos, eò quòd Synodum facere ausus fuerit, sine auctoritate Apostolicæ Sedis, quod, inquiunt, nunquam licuit, nunquam factum est. Et in septima Synodo, act. 1.

Quæ sit auctoritas Imperatorum in Concilijs indicẽdis.

Et quam diuersa à Pontificũ Romanorum.

Sine qua nulla Cõcilia rata sunt.

irri-

irritum iudicatum Concilium quoddam Cō-
stantinopolitanum, quod ab Imperatore
congregatum fuisset, sine cōsensu Aposto-
licae sedis. Et in Cōcilio 4. Romano in cau-
sa Symmachi, cùm Episcopi aliquot Theo-
dorico Regi, qui Synodū cōuocauerat, li-
bertate sacerdotali dixissent, ab ipso Papa
debuisse Cōcilium conuocari; respōdit Rex,
id ipsum per litteras Symmachū Pontificē
postulasse: & cùm Episcopi litteras Pontifi-
cis videre cupiuissent, Rex continuò iussit
ostendi. Simile est, quod legimus apud Theo-
doretum lib. 5. hist. c. 9. in epist. Concilij
ad Damasum. *Mandato*, inquiunt Patres, *In-
teruenerū superiore anno à v. stra Reuerentia ad cla-
rissimū Imp. Theodosium missarum, ad iter duntaxat Constantinopolim vsq; faciendum nos pre-
parauimus.* Proinde Theodosius quidē Cō-
cilium indixerat, sed *ex mandato litterarum
Pontificis Damasi.* Quale est etiam quod ha-
bemus in epistola Hadriani secundi ad Ba-
silium Imperatorem, quae lecta est in octa-
ua Synodo act. 1. *Volumus*, inquit Papa, *per vestrae
pietatis industriam, Constantinopoli numerosum
celebrari Concilium.* Item id, quod scribit
Sixtus Papa tertius, Sancti Leonis praede-
cessor, in epistola ad Orientales; *Augu-
stus*, inquit, *[illegible]
Synodum conuocauit.* Denique addamus
vnum ipsius etiam Leonis Pontificis testi-

monium, Is in epist. 93: quæ est apud Eusebium, *Dedimus*, inquit, *litteras ad fratres Coepiscopos nostros, eisq; Concilium Synodi generalis indiximus*. Ac de his hactenus, quæ in libris Catholicorum scriptorum fusissime disputata inueniuntur.

§.XLVI. Pag. 102. Aggreditur Auctor aliam digressionem, *De vno verbo*, inquit, *quod ab eis ponitur in media turba exemplorum, non satis possum, quin eum vehementer colloquendo admirer, tem vnum hoc est: quod omne genus suppliciis, ipsamq; adeo mortem Martyres vellerent eripere potius, quam vnam syllabam diuinæ legis corrumpi sinant. Ad quam amussim si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores sese opponerent; nec Eucharistiam administrarent sub vna specie, contra euidentissimam Christi institutionem, & contra praxin Apostolicam, institutumq; totius primitiuæ Ecclesiæ per mille fere secula; nec verò Missæ priuatæ sua ossiscerent in locum Cœnæ Dominicæ; nec verba Canonis Missæ verbis opponerentur Sanctorum Lucæ & Pauli, in quo habemus aduersarium nostrum confitentem verum, & omnino reconciliari non posse argumentum inter se hæc & ille*. Qui quam verè loquatur in iis, quæ sine vlla probatione dicit de communione sub vna specie, & de Missa priuata, intelligi poterit ex mendacio, quod adiungit, de oppositione verborum Canonis ad verba Sanctorum Lucæ, & Pauli. Et quoniam

nam habere se dicit Bellarminum aduersarium confitentem reum, & ea reconciliari inter se posse negantem, adscribemus ipsa Bellarmini verba ex loco, quem ipse allegat. Sic igitur scribit Bellarminus lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 14. Secundò calumniatur Kemnitius, detracta esse illa verba in consecratione panis, *quod pro vobis tradimur vel frangitur*. Respondeo, illa verba non haberi apud Matthæum, & Marcum nec apud Iustinum, Apologia secunda, Cyrillum Catechesi 4. mystagogica, & Eusebium Emissenum hom. 5. de Paschate, eum tamen ij omnes referant formam consecrationis. Et sicut hos Auctores reprehendere non possumus, ita nec nostram Missam reprehendere vllus deberet, præsertim cùm antiquior sit liturgia nostra, si à S. Petro prodijt, vt Sanctus Thomas docet 3. p. q. 78. art. 6. ad quartum, & ante eum Leo nonus in epistola ad Michaelem cap. 5. quam Euangelium Lucæ, & Epistola Pauli, qui addidere illa verba, *quod pro vobis frangitur*. Hæc sunt verba, in quibus Auctor Apologiæ dicit continuari oppositionem verborum Cœnæ in Missa ad verba Lucæ, & Pauli, & ex quibus gloriatur se habere aduersarium confessum reum, & negantem ista posse vllo modo inter se conciliari. Ac vbi est in his verbis vlla mentio oppositionis, vbi est cõ-

tradictio irreconciliabilis? Vbi confessio Rei? Docet Bellarminus, Canonem Missæ optimè se habere, etiamsi in eo desint pauca illa verba, *quod pro vobis frangitur*. Probat primò, quia cõsecratio panis est apud Matthæum, & Marcũ sine illis verbis; quod est argumentum certissimum, ea vel non esse de essentia consecrationis; alioqui enim qui habebant Euangelium solius Matthæi, vel solius Marci, non rectè consecrationem peregissent. Probat secundò, quia Iustinus Martyr, Cyrillus Hierosolymitan. & Eusebius Emissenus referunt verba consecrationis, sine illis verbis. Probat tertiò, quia Liturgia nostra latina creditur à S. Petro tradita, proinde verba consecrationis, quæ sunt in nostro Canone, reprehendi non possunt, etiamsi careant illis verbis, quæ sunt addita à Sanctis Luca, & Paulo; quæ verba non sunt contraria verbis Canonis, alioqui essent etiam contraria verbis Sanctorum Matthæi & Marci. Sed nulla est contrarietas; nam Matthæus & Marcus breuius, Lucas & Paulus paulò fusius, rem eandem referre voluerunt.

VII. Iam verò quoniam Bellarminus in Epistola sua meminerat Nicolai Sanderi, eumque laudauerat, vt hominem de Ecclesia Anglicana optimè meritum, Auctor Apologiæ

logia respondet pag. 104. Sanderum fuisse quidem optimè meritum de Ecclesia Anglo-Romana, sed meritò pessimè de Regina Anglicana & vniuerso Regno. Idque probare describit aliquot sententias ex libris eius, quas ironicè Aureolas vocat, sed eas sententias nobis verè aureas esse videntur, quas tamen omittimus hîc adscribere, quia nec aduersarius ad eas refellendas aliquid attulit, & nos librum nostrum ex alienis scriptis augere non volumus.

Pagina 106. Reprehendit Bellarminum, quod propè finem Epistolæ suæ scripserit Ioannem Rossensem, & Thomam Morum mortem oppetijsse pro vno grauissimo dogmate de Primatu Pontificis, ac probare pitius, eos mortem oppetijsse, non pro hoc vno dogmate, sed etiam quòd approbare noluerint secundum matrimonium Regis Henrici, & adfert ipsa verba Thomæ Mori ad iudices, Non ignoro, inquis, me mortem adiudicaturos, videlicet propter id, quod nunquam assentire voluerim in negotio matrimonij Regis. Et tandem subiicit Auctor Apologiæ, *quemcumque iudicio vulgi carnalis causa martyrij fuit*. At Bellarminus non dixit, Ioannem Rossensem, & Thomam Morum pro hac sola causa Primatus mortem oppetijsse; sed pro hac vna causa Duces fuisse plurimis ad

§ XL. VIII.

Ioannes Rossensis & Thomas Morus Duces Martyrii Anglicorum.

Marty-

Martyrium. Illi enim, qui regnante Elisabetha necati sunt, non pro causa matrimonij, sed pro causa primatus necati sunt, illi autem Duces ad martyrium Roffensis, & Morus fuerunt. Quod autem duo isti clarissimi viri, pro primatu Pontificis asserendo, & primatu Regis detestando mortui sint, Auctor Apologiæ negare non potest, nisi verborum suorum obliuisci velit, quæ in hoc ipso libro, pag. 48. habentur: *Sub Henrico*, inquit, *octauo primùm introductum est iuramentum primatus, sub eóq; Thomas Morus, & Roffensis supplicio affecti, idq; partim ob eã causam, quòd iuramentum illud recusarẽt.* Sed neque causa matrimonij à causa Primatus tantum differebat, vt non posset etiam ad primatus causam reuocari. Quod enim in quæstionem tunc vertebatur circa matrimonium, illud erat, vtrùm summus Pontifex dispensare potuisset, vt Henricus Catharinã vxorem fratris sui Arthuri iam defuncti duceret: posita enim legitima dispensatione, Catharina legitima Henrici vxor erat, ea verò legitima vxore viuente, non poterat Henricus Annam Bolenam coniugem accipere. Ex quo sequitur, vt Roffensis, & Morus, qui mori maluerunt, quàm secundũ matrimoniũ approbare, pro legitima potestate Summi Pontificis in dispensando mortem oppetierint. Cui autem certa ratio causæ

Qui enim pro asserendo primatu summi Pontificis mortui sunt.

causa martyrij susciptendi videtur esse causa illegitimi matrimonij; is poterit etiã ira videre sanctissimum præcursorem Domini nostri, quòd carnalem causam martyrij habuerit; quem constat ab Herode occisũ, quòd eius illegitimum matrimonium liberè improbaret.

Quod verò cõtra B. martyrem Roffense §. XLIX.
Auctor adducit pag. 109. vniuersalem, atq; Catholicum Ecclesiæ Anglicanæ consẽsũ; scilicet vniuersalitatẽ apud Bellarminũ esse notam veræ Ecclesiæ; omnino ridiculũ est: quasi Christianæ Ecclesiæ vniuersitas ad vnius insulæ angustias redigi debeat; & quasi non sciamus Catholicum illum consensum Ecclesiæ Anglicanæ nihil fuisse aliud, nisi consensum partim hominum adulatorum, partim vi & metu compulsorum: cui consensui opponere Roffensis potuisset consensum orbis terræ, id est, Ecclesiarum Catholicarum toto terrarum orbe diffusarum.

Simile est quod addit pag. 110. *perpaucos* §. L.
fuisse è populoribus, nullos autem ex insignioribus viros, qui Roffensem, & Morum pro hoc dogmate martyrium secuti sunt. Nos enim ex historia propè innumerabiles omnium generũ colligere possemus, qui ab anno 1535. quo mortuus illa lumina occubuerunt, vsque ad hunc annum 1608. tum Regnante Henrico, tum regnante Elizabetha, tum regnante

Pro fide primatus Apostolici plurimi in Anglia occisi.

gnante Iacobo pro fide primatus Apostolici sanguinem profuderunt. Consulat, qui carnificinam horribilem spectare cupit, librum septimum Nicolai Sanderi de visibili monarchia: librum eiusdem de Anglicana persecutione; Commentarium Laurentij Surij de rebus gestis in orbe terrarū ab anno 1500. librum de vita, & martyrio Carthusiensiū monachorum, & alios similes libros non paucos.

§. LI.

Ad extremum Auctor Apologiæ confirmare aggreditur ex verbo Dei primatum Regium in spiritualibus: ac primum producit multa argumenta ex testamento veteri, quæ vt ab *ipso cursim* producuntur, sic etiam à *nobis cursim* refutabuntur.

1. *Sub veteri*, inquit, *testamento Reges propriè erant gubernatores Ecclesiæ.* 2. Chron. 19. 4. At ne nomē quidem Ecclesiæ eo loco legitur: & in eodem capite distinguitur officium Regis ab officio Pontificis, Amarias sacerdos & Pontifex in his quæ ad Deum pertinent præsidebit; porro Zabadias filius Ismahel, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinēt. Non igitur Rex primatum habebat in spiritualibus, cum ea ad officium eius non pertinerent.

2. Reges corruptelas purgauere, abusus sustulere

Digitized by Google

stulere, 2. Sam. 5. 6. At nihil eiusmodi legitur in loco citat., nisi sit error in numeris; quamquam etiã non negamus posse, ac debere Reges corruptelas, & abusus siue in moribus, siue etiam in doctrina post Ecclesiæ declarationẽ, legibus & supplicijs purgare, ac tollere. *Quomodo reges possint ac debeant Ecclesiã adiuuare.*

Arcam ad constitutum quietis locũ perduxere. 1. Chron. 13. 12. & eidem arcæ deportandæ ipsi præsultauere. 2. Sam. 6. 14 At non soli Reges, sed etiam sacerdotes communi consilio arcam deduxerunt. & licuit quidem Dauidi Regi ludere, & saltare ante arcam; quod humilitatis, & reuerentiæ erat; non tamen licuit illi arcam contingere, quod potestatis Sacerdotalis erat. 3.

Templum ædificauere. 1. Chron. 28. ædificatum dedicauere, & suis corporibus opus consecrationis præsentes cohonestauere. 2. Chron. 6. At sicut templa ædificare, Deoque dicare ad magnificentiam Regum, & sacris solennijs, quibus templa consecrantur interesse, ad pietatem eorumdem Regũ pertinere concedimus; ita negamus in ipso templo Pontificale munus attingere illis vllo modo posse permitti. ex quo sequitur, vt primatus in spiritualibus Regi nulla ratione conueniat. cuius rei testis esse potest Rex Ozias, qui cum se caput Eccle- 4. *Regibus non licet vllũ Pontificale munus attingere.*

Digitized by Google

siæ cur arbitraretur, velletque incensum adolere Domino, continuò à Sacerdotibus repulsus fuit, & cùm Sacerdotibus non acquiesceret, mox adfuit vindicta diuina; nam lepra diuinitùs percussus, non solùm ex templo expelli meruit, sed etiam in domo separata habitare coactus est. 2. Paralip. 26.

5. Librum legis de nouo repertum populo recitare fecere. 2. Reg. 22. 11. At ego nescio, vbi inuenerit auctor iste, librum de nouo inuentum populo iussu Regis legi debuisse. nam in nostris Biblijs loco ab ipso notato, habemus librum in templo à Pontifice inuentum, & lectū, deinde lectū etiam coram Rege, & Regem misisse aliquos, qui consulerent Dominū super verbis libri. sed quid hic est pro primatu Regis in rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus?

6. Fœdus inter Deū, pōpulūq; redintegrauere. Nehemiæ 9. 38. & 2. Reg. 8. 4. At nulli erant Reges apud Iudæos tēpore Nehemiæ, quomodo ergo Reges fœdus redintegrauere inter Deū, & populū? nón igitur Reges, sed Primores Iudæorum, tū Leuitici generis, tū etiam aliarum tribuum, fœdus iterū percusserunt cum Deo. Sed illud tamen admittimus, quāuis scriptū non sit neq; Nehemiæ 9. 38. neq; 2. Reg. 8. 4. ad Reges pertinuisse redintegrare fœdus, inter Deum, & popu-

populum, quoniam ipsi Reges fuerunt in causa, cur populus per idololatriã à Deo recederet. addo, quod 4. Regum 15. Pontifex percussit fœdus inter Deũ ac Regem ac populum.

Serpentẽ æneũ confregere, quãuis & diserto Dei mandato erectũ, & Christũ Dominũ suo modo figurantẽ. 2. Reg. 18. 4. Idola omnia, Deosq; falsos exterminauere. 1. Reg. 15. 12. Rectè Ezechias Rex serpẽtẽ æneũ confregit, quoniã populus ad idololatriam propẽsus serpẽti illi, vt numini cuidã sacrificia offerre cœperat. rectissimè etiam Aza Rex confregit idola, quæ fuerant à Regibus prædecessoribus fabricata. Sed non ideò Rex primatũ habet in rebus spiritualibus, quia scelus idololatriæ punire potest: hac enim ratione seruiũt Reges Deo, dũ hostes Ecclesiæ, quales sunt idololatræ, hæretici, & schismatici ab ipsa Ecclesia dãnati & declarati, legibus & gladio puniunt. 7.

Reformationes publicas instituere, conuocatis & congregatis eo fine mixtim cũ sacerdote laicis 2. Chroni. 17. 8. Non inuenio loco notato eiusmodi reformationem, sed solũ, quod miserit Iosaphat Rex multos ex Leuitis, & sacerdotibus alijsq; viris doctis, qui populos docerent. Ista verò missio studiũ ac zelũ Regis ostendit, primatum in spiritualibus non ostendit. ad Primatum enim 8.

Digitized by Google

propriè pertineret docere, & legis diuinæ dubia explicare; quod munus non Regi, sed summo Sacerdoti tribuitur. Deuter. 17. cui omnes sub pœna vltimi supplicij parere tenebantur.

9. Pontificem Summum exauctorauere, aliumque in eius locum subrogauere. 1. Regum 2. 27. At Pontifex quoque Reginam non solum exauctorauit, sed etiam interfici iussit, & Regem alium subrogauit. 4. Regum 11. Et aliud est facta Regum referre, aliud auctoritatem potestatéq; probare. vt omittam, quod factum illud Salomonis ex 1. Re. 2. tribui solet Salomoni, nō vt Regi, sed vt Prophetæ extra ordinariam potestatem diuinitus obtinenti.

10. *In summa*, inquit, *cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen quoquo modo pertinuere.* At hîc oportuit allegare verbū Dei, non in particularibus illis officijs. de hoc enim quæstio est, an Regi conueniat regimē Ecclesiasticum, non autem an liceat Regi templa ædificare, ante arcā Domini saltare, Idololatras interficere. sed hîc, vbi minime oportuit, defuit Auctorē Apologiæ verbum diuinum.

At, inquit, *scripturæ ornant Reges titulis honorarijs, qui ab actionibus illius non discordāt: vocantur enim filij Altissimi, imo verò Dij, & vncti Domini, in Dei solio sedentes, famuli Dei, imò*

Angeli

Digitized by Google

Angeli Dei facti, iuxta eor Dei lumina Israelis, Nutritij Ecclesiæ. Sed primus titulus, pro quo allegatur locus 2. Sam. 7. non conuenit Regibus generatim, sed solum Salomoni, vt figura Christi erat; de quo dictum est ab Angelo, & filius Altissimi vocabitur Luc. 1. quamquam in Deuteronomio cap. 32. toti populo dicitur, nonne ipse est Pater tuus, qui fecit te & creauit te? & nos omnes Deo dicimus, Pater noster, qui es in cœlis? Secundus titulus non solis Regibus, sed omnibus iudicibus conuenit, siue ecclesiastici, siue politici sint. sic enim locum ab auctore citatum pag. 82. Ego dixi Dij estis, intelligendum esse docent illa verba eiusdem psalmi, Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat, vsquequo iudicatis iniquitatem &cæt. Locus quoque ex libro Exodi cap. 22. allegatus, de iudicibus, nō de Regibus intelligitur, quia nulli tunc erant Reges in populo Dei. Tertius titulus communis est Regibus cum Pontificibus, vtrique enim apud Hebræos vngebantur: apud nos autem multi Reges non vnguntur, nulli autem Pontifices sine sacro oleo consecrantur. Quartus titulus non scio vnde huc irrepserit, nam in libro secundo Samuelis capite 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, thronus Dauid legitur, solium Dei non legitur. Quintus titulus nimis est

Digitized by Google

vulgaris quippe, qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur pag. 118, quoniã omnia seruiunt tibi. Sextus titulus in loco allegato lib. 2. Samuelis c. 14. soli Dauidi tribuitur, non ob regiam potestatem, sed ob singularem sapientiã, qua præditus erat. de Sacerdote autem generatim scribit Malachias cap. 2. labia sacerdotis custodiũt scientiã, & legẽ requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Septimus titulus proprius est Dauidis, non cõmunis omnibus Regibus; alioqui etiã Saul, & Hieroboam, & Achab, & cæteri fuissent secũdũ cor Dei. Octauus magis conuenit Sacerdotibus, quàm Regibus: illi enim erant lucernæ, vel, vt Auctor loquitur, luminaria Israël: istis autem Dominus dicit, Vos estis lux mundi, Matth. 5. Nonus titulus verè, proprieque Regibus conuenit, vt sint Nutritij Ecclesiæ, sed tanto est inferior eo titulo, qui conuenit Sacerdotibus, ac præcipuè Summis Pontificibus, quanto nutritius est inferior parente. Summum enim Pontificẽ Patrem esse Christianæ plebis Sãctus Augustinus dicit in epistola 161. & totius orbis Christiani vsus confirmat. Quare si nihil aliud habet Auctor Apologiæ ex verbo Dei, vnde Primatum Regis in rebus Ecclesiasticis stabiliat. verè possumus affirmare, non ex. verbo Dei,

ex verbo Dei, sed ex verbo Henrici octaui primatum istum in Angliam esse inuectum.

Sed auctor Apologiæ, quasi iam ex testamento veteri fundaméta solidissima iecisset, addit pag. 112. ex testamento nouo reliquam ædificationem. *Quid*, inquit, *in nouo testamento?* omnis anima ijs subijci iubetur, idque propter conscientiam Rom. 13. orandum quidem pro omnibus, sed præcipuè pro Regibus, & in auctoritate constitutis, vt sub ijs piam, & pacatam, honestamque vitam ducamus, 1. Timoth. 2. Magistratus Dei administer est, & ad vlciscendos facinorosos, innocentes autem atque probos remunerandos, Rom. 13. omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus, sed potissimùm Principibus, & in eminentia collocatis 1. Petri. 2. Reddite vnicuique quod suum est, timorem cui timor, amoré cui amor iure debetur, Rom. 13. Date Cæsari, quæ Cæsaris sunt, Deo quæ Dei sunt. Matt. 22. Regnum meum non est huius mundi, Ioannis 18. Quis me constituit Iudicem super vos? Luc. 12. Reges Gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Luc. 22. §. LII.

Hæc sunt omnia testimonia Verbi Dei, quæ Aduersarius pro Primatu Regis in spiritualibus ex nouo testamento allegare

Digitized by Google

potuit. Ad quæ vnico penè verbo respon-
deri potest, ex his testimonijs nihil effici
pro primatu Regis in spiritualibus, nisi ve-
limus Reges Paganos, & Ecclesię persecuto-
res, factos esse à Deo supremos Ecclesię gu-
bernatores in rebus spiritualibus. Nam hęc
testimonia ad Imperatores Paganos perti-
nent, quales erant cum testamentum no-
uum scriberetur, videlicet ad Tibe-
rium, Caium, Claudium, & Nero-
nem. Et quamuis aliquæ sententiæ ex
citatis conuenire possint etiam Regibus
Christianis, aliquæ etiam ad omnes
Principes tùm Ecclesiasticos, tùm secula-
res iure pertineant, qualis illa est, *omnis a-
nima* sublimioribus potestatibus subdita
sit; tamen nemo inficiari potest, quin Re-
gibus quoque paganis conueniant, vt quæ
doctrinam contineant Principibus omni-
bus communem, siue pagani, siue Chri-
stiani sint; alioqui frustra Petrus, & Paulus
Christianos sui temporis admonuissent
officij erga Reges, siue Imperatores, quos
paganos esse ignorare non poterant. At ne-
mo est, qui non videat, quàm sit absur-
dum, vt Reges pagani, qui non sunt de
Ecclesia, primatum habeant in Ecclesia; &
qui Christi hostes sunt, Vicarij Christi sint;
& qui Christum abnegari, & idola coli
iubent, ijs à Christianis in spiritualibus,

Quales Ecclesiæ gubernatores Aduersarius faciat.

vt

Digitized by Google

vt summis gubernatoribus sit obediendum. Deinde quales argumentationes illæ sunt, & secundum quam regulam Dialecticæ concludunt; Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic, ergo Rex primatum habet in Ecclesia in rebus spiritualibus? vel Regnum meum non est huius mundi, ergo Rex est supremus gubernator etiam in causis Ecclesiasticis? vel Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo, ergo Papa nullum ius habet in Anglia, nec etiam quoad spiritualia? credo equidem, si Aduersarius libros Priorum Analyticorum Aristotelis summa diligentia, annis multis euolueret, nunquam medium terminum in his argumentationibus inueniret. Quæ cùm ita sint, desinat Aduersarius in scripturis Sanctis ludere, earumque testimonijs abuti, ad eum primatum stabiliendum, quem non solùm Ecclesia Catholica semper detestata est, sed etiam Caluinus ipse cum Schola Geneuensi nunquam approbauit, & quem in ipsa Anglia, vt à regia cupiditate exortum ipsi etiam Puritani molestissimè semper tulerunt.

Nonum genus argumentationum aduersarij.

In quibus conclusiones sint medij.

Venio nunc ad ea, quæ Auctor Apologiæ pag. 114. & 115. ex Bellarmini scriptis

§. LIII.

attu-

attulit in medium ad inuidiam illi conflandam, quasi parùm honorifica, vel etiam iniuriosa Principibus, & suprà scriptis titulis contraria sint.

1. Ponit Bellarminus Reges seruos potiùs esse, quàm Dominos, libro de Laicis cap. 7. In libro Anglicè scripto, ad augendam inuidiam, non serui qualescunque, sed mancipia nominantur Reges. Respondeo, sententiam Bellarmini ex Augustino desumptam esse, qui sic ait lib. 19. de Ciuitate Dei cap. 14. Qui imperant, seruiunt eis, quibus videntur imperare: vbi qui imperant, non dicuntur serui, quasi subiecti sint populis, sed quia laborant, regendo, & imperando, non propter suam vel vtilitatem vel cupiditatem, quod Tyrannorum est, sed propter populi vtilitatem, & propter publicū bonum. quomodo B. Paulus seruum se Corinthiorum appellauit. 2. Corinth. 4. quia in eorum commodum laborabat, & tamen in eos potestatem habebat, eisque minabatur dicens, quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis? 1. Cor. 4. Quomodo etiam Magnus Gregorius seruum seruorum Dei se nominabat, quem titulum, vt valde honorificum Successores omnes imitati sunt.

2. Dicit idem Bellarminus Reges subiectos esse non solùm Pontifici, sed etiam Pres-

Presbyteris, & Diaconis. lib. 1. de Pontif. cap. 7. Respondeo, id Bellarminum non ex capite suo, sed ex S. Ioanne Chrysostomo accepisse, cuius hæc verba sunt homil. 83. in Matthæum, si Rex quispiam, si Consul, si is qui diademate ornatur, indignè adeat, cohibe & coërce. maiorem tu illo habes potestatem. Hæc ille, qui ad Diaconum loquebatur, cùm hæc diceret.

Quòd Imperatorem non grauatè bibere oporteat, non solùm post Episcopum, sed etiam post Presbyterum. Ibidem. Respondeo, neq; id Bellarminum ex se affirmare, sed referre iudicium S. Martini apud Maximum Imperatorem discumbentis. 3

quã historiam refert Sulpitius in vita sancti Martini.

Quòd Regum auctoritas atque functio non immediatè ex Deo descendat, neq; ex iure diuino, sed duntaxat ex iure gentium Ibid. & libro de Clericis cap. 28. Respondeo, Bellarminum id asserere ex communi sententia omnium pene scriptorum, & ex ipso vsu: videmus enim Regna in Respublicas, & Respublicas in Regna mutari, & tamen vtrumque regimen æque iustum haberi: quod nullo modo fieret, si Regum auctoritas non ex humana voluntate, sed ex diuino iure penderet. 4.

Quòd à Pontificibus Imperatores multi depo- 5.

depositi fuerint, nulli autem Pontifices ab Imperatoribus lib. 3. de Pontif. cap. 16. Respondeo, Nusquam dicere Bellarminū, nullum Pontificē fuisse depositum ab Imperatore: sed numquam legitimum Pontificem iure ab Imperatore potuisse deponi. Sed si illud etiam addidisset, verū dixisset: siquidem Ioannes XII. & Gregor. VI. & si qui alij sunt, qui ab Imperatoribus depositi fuisse dicantur, nō propriè ab Imperatoribus, sed à cōcilijs Episcoporum, Imperatoribus procurantibus, depositi fuerunt, idq; nō legitimè, sed per iniuriā factū fuisse, facile demonstrare possemus.

6. Quod Episcopis, qui Mancipia *sunt Papæ*, deponere licet Principes; & eorum leges rescindere. Respondeo, merito non adscribi locū ex libris Bellarmini, quia eiusmodi locus non extat in eius libris. neque Episcopi mancipia, sed Venerabiles Fratres à Summis Pontificibus appellantur.

7. Quod Ecclesiastici homines tàm longè supra Principes sint, quā anima supra corpus. lib. de Laicis cap. 18. Respondeo id non de quibuslibet Ecclesiasticis, sed de Principibus Ecclesiarum dici, & eam sententiam apud Sanctum Gregorium Nazianzenum in oratione ad populum timore perculsum, & Præsidem irascentem, totidem verbis haberi.

Quod

Quod Reges deponi possunt per subditos suos ob multas causas. lib. 5. de Pontifice cap. 8. Respondeo non bona fide aduersarium agere. Bellarminus enim in loco citato non dicit; Reges posse per subditos suos deponi; sed solùm profert duodecim exempla, partim ex testamento veteri, partim ex historijs diuersis, vel decretis Ecclesiasticis, ex quibus cóstat, Reges vel Imperatores aliquando à Summis Pontificibus fuisse depositos: de depositione per subditos ne verbum quidem. 8.

Pontifices nullo modo deponi posse: nemini enim mortaliũ permissum esse de ijs iudicare lib. 2. de Pontifice. cap. 26. 9.

Respondeo, quod Bellarminus scripsit, ante multa secula in generalibus Concilijs, quę ipse eo loco citauit, disertis verbis scriptum esse. proinde Aduersarius, vt in superioribus, sub nomine Bellarmini, Sanctos Patres Augustinum, Chrysostomum, Martinum, Nazianzenum reprehendit, ita hoc loco non soli Bellarmino, sed etiam pluribus generalibus Concilijs litem mouere præsumpsit.

Quod obedientia Papę debeatur propter conscientiam li. 4. de Pont. 15. Respondeo, Aduersarium satis feliciter progredi in accusatione Bellarmini; qui enim sub nomine Bellarmini Sanctos Patres, & sacra 10.

Concilia

Concilia hactenus accusauit, nunc ipsum etiam Dei Verbum, & Spiritum sanctum accusat, quod intelliget quicunque caput sequens, id est, caput sextum decimum libri quarti de Pontifice legere voluerit. nam eo loco multis ijsque perspicuis diuinæ scripturæ testimonijs ostenditur, non solùm Pontificem Summum, sed etiam episcopos cæteros leges condere posse, quibus ob conscientiam parere subditi reperiuntur.

11. Quòd obedientia Regi non alio respectu debeatur, quàm propter ordinem politicum. lib. de Clericis cap. 28.

Respondeo, Aduersarium more suo calumniatorem se prodere. Neque enim eo loco Bellarminus disputat de obedientia quæ Regi à subditis debetur; de ea enim disputat in libro de Laicis, vbi cap. 3. & cap. 11. probat ex diuinis literis, deberi Regibus, aliisque politicis Magistratibus obedientiam veram, etiam coram Deo & propter cõscientiam. In libro autem de Clericis cap. 28. demonstrat, Clericos exemptos esse à iurisdictione Principum secularium, ac per hoc non esse verè subditos Regibus, sed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obseruare, non vi legis, sed vi rationis, id est, non quia subditi sint, sed quia ratio dictat, ob commune bonum, & pacem

cæ Reipublicæ, eas leges ab omnibus esse seruandas.

Quod ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & degũt in Regnis Principum, non tamen sunt eorum subditi, nec ab ijs iudicari possint, ipsis autem fas sit Principes suos iudicare. Ibid. Respondeo, Aduersarium ad inuidiam Bellarmino conflandam, semper aliquid addere, quod in libris Bellarmini non inuenitur. Affirmat quidẽ Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate Principum terrenorum: sed illas particulas, qui & nati sunt, & degunt in Regnis Principum, Bellarminus in libro suo non posuit; non quod veras esse non existimet; sed quia non erat opus ad ista descendere. Sed Aduersario opus fuit ista exprimere ad odium concitandum. Illud verò, *ipsis autem fas sit Principes suos iudicare*, non solum Bellarminus non dixit, sed falsum esse credit. hæc enim verba significant, fas esse cuicũque Ecclesiastico, etiam maxime priuato, Principem suum iudicare, quemadmodum vnusquisque Ecclesiasticus, etiam maxime priuatus exemptus est à subiectione Principis secularis: At vnicuique Ecclesiastico etiam priuato fas esse Principem suum iudicare, Bellarminus numquam dixit, numquam credidit, numquam somniauit.

VII. 23. Denique quod obedientia, quam Clerici tribuunt Regibus etiam in minimis meréque ciuilibus negotijs, non sit necessaria aliqua subiectione, sed tantum ex discretione, & propter obseruandam boni ordinis atque moris. Ibid. Respondeo, non esse hanc propriam sententiam Bellarmini, sed omnium Catholicorum Doctorum, tu Theologorum, tum Iureconsultorum. quis enim Catholici scriptores disputent, quo iure data sit exemptio Clericis, tamen datam esse, & usu receptam, ab antiquissimis temporibus, nemo Catholicorum in dubium vertit.

§. LIV. Quæ cum ita sint, cum Academicus effigit, immane discrimen esse inter librum Dei, & Bellarminianos codices, & non magis Deum & Belial, lucem & tenebras, cœlum denique & inferos distare, quam Bellarminianum iudicium de Maiestate Regia à definitione de eadem iudicio diuidat, eadem facilitate, sed maiori temeritate colligere poterit, sanctos Patres, & plam diuinæ Scripturam de Maiestate Regum eo merito iudicia protulisse. nihil enim Bellarminus affert de Pontificum potestate, de Clericorum exemptione, de Regum, & Principum obedientia, quod ex verbo Dei, Conciliorum auctoritate, doctrinis Patrum, & Ecclesiæ sensu, atque consensu non haudquaquam

Restat

Restat pars Apologiæ postrema, quæ tribus vltimis paginis continetur. In ea laudat Aduersarius verba cohortationis, quibus in epistola sua vtitur Bellarminus, sed reprehendit quod tam sanctis sententijs ex ipsa scriptura petitis nonnullas voces admiscuerit, quarum aliquæ profanæ sunt, cuiusmodi est illa de Pontifice Maximo, quæ in tota scriptura numquam legitur. aliæ soli Christo conueniunt, vt illa de capite fidei, quem Apostoli soli Christo tribuerunt. At Bellarminus legit in libro Iudith cap. 15. Ioachim autem Summus Pontifex. Quem librum tametsi vos Caluiniani cũ Iudæis non recipitis inter sacros libros; nos tamen Catholici cum Nicæna Synodo libenter recipimus. Esquamuis vestri Magistri librum diuinum esse negent, non tamen profanum appellare audent, sed præterea nomen Pontificis, nonne in scripturis testamenti veteris frequentissimè legitur? & idem nomen cũ adiuncta voce Magnus, nonne legitur in epistola ad Hebræos? sic enim habemus cap. 4. Habentes ergo Pontificem Magnum, qui penetrauit cælos, Iesum. Qua fronte igitur vocem profanam audes appellare, quã Spiritus Sanctus Christo ipse tribuit? Nisi forte tamen interest inter, Pontificem magnum, & Pontificem maximum, vt Pontifex magnus sacra vox, Pontifex maximus

§. LV.

vox profana dicenda sit. Quasi Christus non potuerit piè dici Pontifex maximus, sicut dictus est Pontifex magnus. Deinde tot Sancti Patres Romanum Episcopum Pontificem summum, vel maximum appellauere, vt eorum auctoritas planè sufficiat ad huius hominis temeritatem refutandam. Vide Stephani Episcopi Carthaginensis epistolam ad S. Damasum, Gregorium lib. 1. Dialogorum cap. 4. Anselmum præfatione libri de Incarnatione Verbi ad Vrbanum Papam, Bernardum in omnibus Epistolis ad Romanos Pontifices, Innocentium II. & Eugenium III.

Quod verò attinet ad nomen, Capitis fidei, optassem, vt Aduersarius, qui affirmat, nomen illud soli Christo ab Apostolis fuisse tributum, vel vnum locum notasset in toto volumine Bibliorum, vbi Apostoli hoc nomen Christo tribuerint. Auctorem fidei, & caput Ecclesiæ legi Christum ab Apostolis appellatum, sed caput fidei non legi. sed neque Bellarminus hanc vocem excogitauit, sed ex Sancto Gregorio retulit. Non igitur Bellarminum, sed Gregorium Aduersarius accuset, si audet.

§. LVI. Claudit Apologiam, Auctores doctores rogans, vt alieni à studio partium de ueritate sententiam ferant, prout illam candidè à se descriptam protestatur, additis ad illas

illas

illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in Regem Serenissimum contra ius fasque collatæ indigne fuerant. Ego quoque responsionem audo, & quoniam spero, me calumnias & mendacia huius Apologiæ meæ ipsa sola, clara ora fecisse, non rogabo Lectores, vt iudicium ferant, quasi de re dubia, sed, vt oculorum sensum tantum ad scripturas admoneant, & à re ipsa ad doctrinæ veritatis aspectum.

Illud in extrema oratione Lectorem admonendum esse censui, vnam ex notis veræ Ecclesiæ semper fuisse Catholici nomen: de quo Sanctus Pacianus in Epistola ad Sympronianum, *Catholicum*, inquit, *ne quæ Marcionem nequæ Apellem, neque Montanum sonat, nec quæ hæreticorum fuit auctores: Catholicum vocor ab hominum mutuatam, quod per secula cuncta vocidit. Item Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen, illud me nuncupauit, istud ostendit.* Sanctus item Cyrillus Catechesi 18. *Si quæras*, inquit, *in ait quam urbem, non petas vbi sit Ecclesia, vel domus Dei: nam etiam hæretici dicunt se habere domum Dei, & Ecclesiam: sed petas, vbi sit Catholica Ecclesia. id enim nomen proprium est huius Sanctæ Ecclesiæ Matris omnium nostrum.* &

Augustinus, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, in libro contra Epistolam fundamenti cap. 4. describens notas Ecclesiæ, quæ illum in Ecclesia Catholica retinebant, *Tenet postremo*, inquit, *ipsum Catho-*

Catholicæ nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses, ista Ecclesia sola obtinuit. Vbi ergo lector Apologiæ verio quoque verbo videbit Catholicos appellari in ipsa Apologia illos, aduersus quos ipse Auctor Apologiæ scribit, & à quorum communione se alienum esse profitetur; certe ex ipsa Apologia discet, non Catholicum, sed plane hæreticum esse huius Auctorem Apologiæ. ex quo denique facile iudicabit, quanta fit illi habenda fides in reliquis cæteris, qui se ipse proprio iudicio condemnauit.

Errata sic corrigenda

Pag. 68. l. 12. eum leg. cum. pag. 84. l. vlt. Antisixus, Antisixtus. pag. 104. l. 24. at, vt. pag. 127. l. 3. imbecillitati, imbecillitate. pag. 138. l. 1. cur, delendum. pag. 141. l. 78. Samueis, Samuelis.

CENSV-

Digitized by Google

CENSVRA.

BREVEM Doctã & solidam hanc refutationem eruditissimi D. Matthæi Presbyteri & Theologi Papiensis, ad librum inscriptum: Triplici nodo triplex cuneus. Siue: Apologia, pro iuramento fidelitatis, aduersus duo Breuia Papæ Pauli V. & recentes litteras Cardinalis Bellarmini, ad Georgium Blauellum Archipresbyterum Angliæ: dignissimam iudico, quæ ad confirmandam veritatem, & manifestandam euertendamq; falsitatẽ in lucem mittatur.

Tilmannus Vosmerus
Censor ordinarius.

FINIS. CENSV-

Digitized by Google

Digitized by Google

= 139.

Digitized by Google